

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการบริหารสถานศึกษา ตามแนวคิดทฤษฎีวัฒนธรรมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตามลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 บริบทการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนใต้

ตอนที่ 2 การจัดการศึกษาตามแนวคิดทฤษฎีวัฒนธรรมศึกษา

ตอนที่ 3 การบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดทฤษฎีวัฒนธรรมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ตอนที่ 4 แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ

ตอนที่ 5 การวิเคราะห์องค์ประกอบ

ตอนที่ 6 งานวิจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

ตอนที่ 1 บริบทการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนใต้

ข้อมูลการจัดการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

การจัดการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ สามารถจำแนกตามสังกัดออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ คือ การศึกษาในระบบและการศึกษานอกระบบ การศึกษาในระบบมีสัดส่วนมากกว่านอกระบบ โดยมีการจัดการศึกษาของรัฐและเอกชน ดังรายละเอียดดังนี้

1. การจัดการศึกษาในระบบ ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ การศึกษาของรัฐ และเอกชน ซึ่งรัฐบาลรับผิดชอบ 11 สังกัด และเอกชนรับผิดชอบ 5 สังกัด ซึ่งสัดส่วนของผู้เรียนในสังกัด สพฐ. มีจำนวนร้อยละ 51.13 มากกว่าสังกัดอื่น

2. การจัดการศึกษานอกระบบ ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ การศึกษาของรัฐ และเอกชน ซึ่งรัฐรับผิดชอบ 3 สังกัด และเอกชนรับผิดชอบ 3 สังกัด ซึ่งสัดส่วนของนักเรียนในสังกัดของรัฐมีร้อยละ 20.92 ส่วนสังกัดเอกชนมีจำนวนร้อยละ 79.08

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2554) ได้สรุปข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนสถานศึกษา ผู้สอนและผู้เรียน ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ของสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้ มีสถานศึกษา จำนวน 1,614 แห่ง มีข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 26,586 คน และมีจำนวนนักเรียน จำนวน 456,983 คน ซึ่งมีสัดส่วนที่มากที่สุด จึงเป็นส่วนสำคัญที่ชี้ให้เห็นถึงการพัฒนาคุณภาพของการจัดการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

รูปแบบการจัดการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

การจัดการศึกษาของสถานศึกษาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีรูปแบบในการจัดการศึกษาที่หลากหลายและสอดคล้องกับข้อกำหนดในการจัดการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ.2547 คือ การจัดการศึกษาเป็นไปตามความต้องการของชุมชน โดยมีการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนกระทั่งระดับอุดมศึกษา หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาประกอบไปด้วยหลายหน่วยงาน ทั้งหน่วยงานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ เช่น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) เป็นต้น (เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์, 2554) ซึ่งจะกล่าวถึงการจัดการศึกษาโดยทั่วไป กับการจัดการศึกษาเฉพาะในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังนี้

1. การจัดการศึกษาทั่วไป

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553) ซึ่งเป็นองค์กรหลักในการจัดและส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ประชากรในวัยเรียนอย่างทั่วถึง และมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ 2553 ตามแผนบริหารราชการแผ่นดิน ปีงบประมาณ 2551 – 2554 รัฐบาลให้ความสำคัญในเรื่องเกี่ยวกับการใช้หลักประกันขั้นพื้นฐานของบริการสาธารณสุขภายใต้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญการพัฒนาคคนและสังคมให้มีคุณภาพ การมีสภาพแวดล้อมที่นำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความมั่นคงในชีวิต และประชาชนมีความสุข ได้กำหนดให้มนโยบายการศึกษา 10 ประการ ดังนี้

1.1 ยกย่องคุณภาพการศึกษาของคนไทยอย่างมีบูรณาการและสอดคล้องกันตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงอุดมศึกษาทั้งในและนอกระบบการศึกษา

1.2 การเสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต

1.3 พัฒนาหลักสูตรปรับระบบการผลิตและพัฒนาครูให้มีคุณภาพและคุณธรรมอย่างทั่วถึง ต่อเนื่อง และก้าวทันการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์

1.4 ส่งเสริมการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอนและการเรียนรู้อย่างจริงจัง รวมทั้งการเข้าถึงระบบอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงอย่างกว้างขวาง

1.5 ดำเนินการให้บุคคลมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษา 12 ปี โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย และให้ครอบครัวผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพหรืออยู่ในสภาวะยากลำบาก

1.6 เพิ่มโอกาสให้แก่เยาวชนในการศึกษาต่อผ่านกองทุนให้กู้ยืมที่ผูกพันกับรายได้ในอนาคต และเชื่อมโยงกับนโยบายการผลิตบัณฑิตที่ตอบสนองความต้องการบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถของประเทศ

1.7 สนับสนุนการให้ทุนการศึกษาทั้งในและต่างประเทศสำหรับผู้ด้อยโอกาส

1.8 สนับสนุนการผลิตและพัฒนากำลังคนให้สอดคล้องกับความต้องการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการผลิตและการบริการ

1.9 เร่งผลิตกำลังคนระดับอาชีวศึกษาให้มีคุณภาพสนับสนุนความสามารถในการแข่งขันของประเทศพร้อมทั้งพัฒนาระบบคุณวุฒิวิชาชีพตามมาตรฐานสากล

1.10 ขยายบทบาทของระบบการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ผ่านองค์กรต่างๆ

2. การจัดการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553) ได้กำหนดรูปแบบการจัดการศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 3 รูปแบบ ดังนี้

2.1 การพัฒนาหลักสูตร และการเรียนรู้ของนักเรียน

การพัฒนาหลักสูตรและการเรียนรู้ของนักเรียน มีแนวปฏิบัติ ดังนี้

1) ส่งเสริมให้มีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย ทั้งการศึกษาสามัญ วิชาชีพ และศาสนามีการเรียนรู้แบบบูรณาการให้สามารถเทียบโอนกันได้ระหว่างการศึกษารูปแบบเดียวกัน และต่างรูปแบบ จัดให้มีโครงการพัฒนาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาระบบ 2 หลักสูตรในโรงเรียนของรัฐ ทั้งประถมศึกษา และมัธยมศึกษา คือ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และหลักสูตรอิสลามศึกษา โดยหลอมรวมบูรณาการ 2 หลักสูตร เข้าด้วยกัน อันจะช่วยให้เด็กและเยาวชนมีความเข้มแข็งทั้งทางด้านวิชาการ และศาสนา จนเป็นที่ยอมรับของชุมชนด้วยเร่งรัดดำเนินการให้เปิดโรงเรียน 2 หลักสูตร คือ มีหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและหลักสูตรอิสลามศึกษาทั้ง 2 หลักสูตรหลอมรวมกัน ใช้โรงเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 200 โรงเรียน และโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 89 โรงเรียน รวมทั้งหมด 289 โรงเรียน

2) ส่งเสริมสนับสนุนให้มีโรงเรียนคู่ขนาน โดยให้โรงเรียนประถมศึกษาของรัฐ ร่วมกับศูนย์การศึกษาศาสนาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) สามารถจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการทั้งวิชาสามัญและวิชาศาสนา สามารถใช้บุคลากรครูผู้สอน อูस्ताซ และทรัพยากรต่างๆ ร่วมกับศูนย์การศึกษาศาสนาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ได้ เป็นลักษณะเสมือนโรงเรียนที่โรงเรียนนอกร่วมกัน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ดำเนินการส่งเสริมให้มีโรงเรียนคู่ขนานจำนวน 140 คู่ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ แล้ว

3) ส่งเสริมให้โรงเรียนสามารถจัดการเรียนรู้ระบบ สองภาษา (ภาษาไทยและมลายู) ในโรงเรียนได้อีกด้วย โดยในปีการศึกษา 2550 ส่งเสริมให้มีโรงเรียนที่สอนสองภาษา (ภาษาไทยและมลายู) จำนวน 36 โรงเรียน และปีงบประมาณหน้าจะขยายเพิ่มขึ้น ให้ครบ 100 โรงเรียน

4) ให้มีโครงการค่ายเยาวชน ICT ชั้น เพื่อส่งเสริมพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้เด็กและเยาวชนได้ความรู้ความสามารถด้านเทคโนโลยีสารสนเทศได้พบเห็นแลกเปลี่ยนประสบการณ์ใหม่ๆ ในโลกกว้าง

5) จัดให้มีโครงการรณรงค์ใจสู้น้องชาวใต้ โดยจัดครู อาจารย์ที่มีเทคนิควิธีสอนเก่งๆ มีความสามารถเฉพาะตัวทางด้านวิชาการดีเลิศลงไปช่วยสอนกวดวิชา ช่วยติวเข้มให้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่จะสอบเข้าเรียนต่อในมหาวิทยาลัยเป็นการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้กับนักเรียนอีกวิธีหนึ่ง

2.2 การพัฒนาครู และการเรียนการสอน

การพัฒนาครูและการเรียนการสอน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้จัดให้มีการอบรมพัฒนาครูด้านการสอนภาษาไทยในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่งเสริมให้ครูได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้เทคนิควิธีสอนรูปแบบใหม่ จัดครูอัตราจ้างจำนวน 1,639 อัตรา เข้าไปทดแทนครูที่ขอย้ายออกจากพื้นที่ และได้จัดอบรมพัฒนาครูอัตราจ้าง เหล่านั้นด้วยคณะกรรมการได้อนุมัติให้ปรับเปลี่ยนครูอัตราจ้าง 1,639 อัตรา วิทยากรสอนศาสนาอิสลาม จำนวน 882 อัตรา และครูอัตราจ้างสอนศาสนา 97 อัตรา เป็นพนักงานราชการแล้ว สำหรับการพัฒนาครูในสถาบันศึกษาปอเนาะ และครูผู้สอนศาสนาอิสลามนั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ได้ร่วมมือกับกระทรวงศึกษาธิการ ประเทศมาเลเซีย จัดให้มีการอบรมพัฒนาครูในสถาบันศึกษาปอเนาะและครูผู้สอนศาสนาอิสลามของประเทศไทย โดยจัดส่งครูปอเนาะและครูสอนศาสนาอิสลามของไทย โดยจัดส่งครูปอเนาะและครูสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดยะลา ปัตตานี นราธิวาส สงขลา และสตูล จังหวัดละ 20 คน รวมทั้งหมด 100 คน ไปอบรมที่สถาบันฝึกหัดครู เหมองกอง อิบบราฮิม เมืองยะโฮร์ บารูสถาบันฝึกหัดครู ตุน ฮุสเซนออน เมืองบาตู พายัส สถาบันฝึกหัดครูสตรีมลายู เมืองมะลากา สถาบันฝึกหัดครูราชา มาเลวา เมืองสะลัมบัน สถาบันฝึกหัดครูอิสลามเมืองบางี สถาบันละ 20 คน ซึ่ง ทางสถาบันฝึกหัดครูประเทศมาเลเซียทั้ง 5 แห่ง จัดการอบรมให้โดยใช้ภาษามลายูและมาลายูท้องถิ่น สื่อสารกันกับครูไทย ให้มีความรู้ความสามารถในการพัฒนาทักษะการใช้คอมพิวเตอร์เบื้องต้น โปรแกรม Microsoft Word, Microsoft Excel, Microsoft Power Point และ Internet เบื้องต้นรวมถึง การผลิตสื่อมัลติมีเดีย ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนศาสนาได้ดีมาก ครูไทยทุกคนได้ความรู้จากการเรียนในห้องเรียนและการออกไปศึกษานอกสถานที่ดูการเรียนการสอนในโรงเรียน ประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

2.3 การพัฒนาสถานศึกษาของรัฐ

การพัฒนาสถานศึกษาของรัฐ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ได้ดำเนินการ ดังนี้

- 1) ส่งเสริมและพัฒนาให้มีโรงเรียนยอดนิคม ในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจ จังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 11 โรงเรียน เพื่อส่งเสริมพัฒนาคุณภาพวิชาการ ด้านคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาต่างประเทศ และ ICT เช่น โรงเรียนคณะราษฎรบำรุง โรงเรียนสตรียะลา โรงเรียนเบตรงวีระราษฎร์ประสาน จังหวัดยะลา โรงเรียนเดชะปัตตนิยานุกูล โรงเรียนเบญจมราชูทิศ โรงเรียนคีรีราชศึกษา จังหวัดปัตตานี โรงเรียนนราธิวาส โรงเรียนนราสิกขาลัย โรงเรียนสุโขทัยไกลก จังหวัดนราธิวาส โรงเรียนนาทวีวิทยาคม โรงเรียนสะเดาธรรมชัยกัมพลานนท์ อนุสรณ์ จังหวัดสงขลา ให้มีคุณภาพทางด้านวิชาการและด้านศาสนา ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัยสามารถให้บริการโรงเรียนใกล้เคียงได้ มีคุณภาพเป็นที่ไว้วางใจแก่ประชาชนและผู้ปกครองของนักเรียน
- 2) จัดตั้งโรงเรียนวิทยาศาสตร์จังหวัดยะลาขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ ได้ปรับจากโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระบรมราชชนนี ที่จังหวัดยะลา เป็นโรงเรียนวิทยาศาสตร์ เพื่อรองรับนักเรียนจากท้องถิ่นตำบลต่างๆ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เข้าเรียนตำบลละ 1 คน
- 3) จัดตั้งโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ เพิ่มอีกจำนวน 5 โรงเรียน ในจังหวัด ยะลา ปัตตานี นราธิวาส สตูล และสงขลา เพื่อช่วยเหลือและรองรับเด็กนักเรียนในเขตพัฒนาพิเศษ เฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้ได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง

3. สำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.)

มีการจัดการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่เป็นการส่งเสริมการจัดการศึกษา เอกชน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 สำนักงานส่งเสริมการศึกษาเอกชน

สำนักงานส่งเสริมการศึกษาเอกชน มีอำนาจหน้าที่สำนักงานส่งเสริมการศึกษา เอกชนเป็นหน่วยงานประสานงานการจัดทำแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการการศึกษาเอกชนในจังหวัด ให้สอดคล้องกับนโยบายการเสริมสร้างสันติสุขในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่งเสริม สนับสนุน กำกับ เร่งรัด นิเทศและติดตามการพัฒนาคุณภาพการศึกษา จัดทำข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับการศึกษาของ โรงเรียนเอกชนทุกประเภท สถาบันศึกษาปอเนาะ และศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด มีการจัด การศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้จำนวน 3 แบบการจัดการศึกษาที่เกี่ยวกับการส่งเสริม การศึกษาเอกชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังต่อไปนี้

1) การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนเอกชน

การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนเอกชน ในปัจจุบันได้ดำเนินการ จัดการศึกษาภายใต้พระราชบัญญัติการศึกษาเอกชน พ.ศ. 2545 และพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 กำหนดให้โรงเรียนเอกชนมีความเป็นอิสระใน การบริหารและการจัดการศึกษา ภายใต้การกำกับ ติดตาม และการประเมินคุณภาพและมาตรฐาน

การศึกษา และโรงเรียนเอกชนต้องมีฐานะเป็นนิติบุคคล โดยมีคณะกรรมการบริหารศึกษา ทำหน้าที่ในการบริหารการศึกษาและจัดการด้านการศึกษาในสถานศึกษา ทั้งนี้ให้คำนึงถึงผลกระทบต่อการจัดการศึกษาของเอกชน นอกจากนี้รัฐต้องให้การสนับสนุนด้านเงินอุดหนุน การลดหย่อนภาษี หรือการยกเว้นภาษีและสิทธิประโยชน์อื่นๆ ตามความเหมาะสม โดยสถานศึกษาจะได้รับการสนับสนุนเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายยึดตามหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติในการจัดสรรค่าใช้จ่ายเพื่อการจัดการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของเอกชน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2547) ดังนี้

(1) รัฐบาลจัดสรรเงินอุดหนุนทั่วไปเป็นค่าใช้จ่ายรายบุคคลที่เหมาะสมแก่นักเรียน คือ ค่าใช้จ่ายพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเล่าเรียนและอุปกรณ์ให้แก่นักเรียนทุกคน รวมทั้งจัดสรรค่าใช้จ่ายพิเศษให้แก่ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส และนักเรียนที่มีความต้องการเป็นพิเศษเพิ่มเติมตามความเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจ ในอัตราเท่ากับนักเรียนในสถานศึกษาของรัฐ

(2) สถานศึกษาเก็บค่าธรรมเนียมอื่นๆ เพื่อพัฒนาการศึกษานอกเหนือจากส่วนที่รัฐจัดสรรเงินอุดหนุนเป็นค่าใช้จ่ายรายบุคคลของนักเรียน และค่าธรรมเนียมอื่นๆ ให้ตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยค่าธรรมเนียมการเรียน และค่าธรรมเนียมอื่นๆ ของโรงเรียนเอกชน ว่าด้วยเงินอุดหนุนเป็นค่าใช้จ่ายรายหัวนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักเรียนเอกชน

(3) สถานศึกษาเอกชนสามารถรับบริจาคและระดมทรัพยากรองค์กร หน่วยงาน สมาคม และประชาชนทั่วไป โดยสถานศึกษาต้องเสนอโครงการในการขอรับบริจาคและระดมทรัพยากรที่มีวัตถุประสงค์ชัดเจนเพื่อขอความเห็นชอบต่อคณะกรรมการอำนวยการและการบริจาคโดยสมัครใจ

2) การจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

การศึกษาของชาวไทยมุสลิมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นการจัดการศึกษาที่ผสมผสานระหว่างวิชาทางศาสนาและวิชาสามัญ เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสเรียนรู้วิชาการทางศาสนาพร้อมๆ กับวิชาสามัญและวิชาชีพ โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม มีหน้าที่ในการจัดการศึกษาส่วนที่นอกเหนือจากสถานศึกษาอื่นๆ โดยทั่วไป โดยต้องจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายที่จะมาเป็นผู้รับบริการทางการศึกษา และเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง โดยกระทรวง ศึกษาธิการได้ดำเนินการปรับปรุงส่งเสริมการศึกษาของเด็กไทยมุสลิมให้สูงขึ้น และได้จัดโครงการอุดหนุนส่งเสริมการเรียนการสอนวิชาสามัญ วิทยาศาสตร์และวิชาชีพให้ได้ผลดี เหมาะสมสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ เพื่อเร่งรัดพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

ภาคใต้ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ อีกทั้งยังสร้างเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างรัฐกับประชาชน กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดคุณลักษณะของโรงเรียนที่สามารถเข้าร่วมโครงการนี้ ซึ่งมีปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อการพัฒนา ได้แก่ มีการบริหารจัดการได้ดี มีความเป็นปึกแผ่นมั่นคง และดำเนินกิจการโรงเรียนอย่างถูกต้องตามกฎหมายและระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรที่ได้รับการอนุมัติอย่างเต็มเวลา มีครูเพียงพอเหมาะสมกับจำนวนนักเรียนมีอาคารสถานที่วัสดุอุปกรณ์ และสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการจัดการศึกษา นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการยังได้วางนโยบายในการพัฒนาและอุดหนุนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามภาคใต้ โดยเร่งพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนทั้ง 3 สายวิชา คือ วิชาศาสนา วิชาสามัญ และวิชาชีพให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพ ด้วยการเร่งปรับปรุงหลักสูตรและเนื้อหาวิชาศาสนาให้สอดคล้อง สัมพันธ์กับการเรียนวิชาศาสนาในโรงเรียนประถมศึกษาของรัฐ และให้สามารถเทียบโอนผลการเรียนได้ รวมถึงการเร่งส่งเสริมและสนับสนุนให้โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจัดการเรียนการสอนระยะสั้นที่เหมาะสมและสนองความต้องการของชุมชน ให้ผู้เรียนสามารถนำไปประกอบอาชีพอิสระได้ และเร่งพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจตรงกันเกี่ยวกับการจัดการศึกษา (เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์, 2554)

ต่อมาให้มีการปรับปรุงระบบการรับรองมาตรฐานคุณภาพของสถานศึกษา เอกชนให้เป็นระบบการประกันคุณภาพและการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา โดยกำหนดวิธีการดำเนินงานระหว่างสถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัดที่ชัดเจนมากขึ้น กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่จัดให้ดำเนินการหลักสูตรสถานศึกษาให้มีความสอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น มีการจัดการศึกษาในรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย จัดกระบวนการเรียนรู้และการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงที่มีความยืดหยุ่นและสมบูรณ์ทั้งในด้านความถูกต้องและความเหมาะสมของเนื้อหาสาระ จัดบรรยากาศการเรียนรู้ ใช้สื่อ และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ดำเนินการบริหารงานบุคคลที่สอดคล้องกับนโยบาย กฎ ระเบียบ มีการพัฒนาและจัดระบบการประเมินคุณภาพภายในของครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อประโยชน์ในการเรียนรู้ของผู้เรียน จัดระบบการประกันคุณภาพภายในให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาที่ต้องดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา จัดทำแผนบริหารการเงินของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับเป้าหมาย เพื่อเป็นแนวทางในการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการศึกษา สนับสนุนให้ผู้ปกครอง ชุมชน ภูมิปัญญา และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งประโยชน์แก่ผู้เรียนเป็นสำคัญ ทั้งนี้การพัฒนาคุณภาพทั้งในด้านผลผลิต กระบวนการจัดการ และปัจจัยต่าง ๆ โดยมุ่งหวังให้เกิดการพัฒนาทั้งระบบ

3) การบูรณาการการศึกษาสามัญ – ศาสนา

การจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีการบูรณาการการศึกษาสาย การศึกษาและศาสนาเข้าด้วยกันเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้เกี่ยวกับการศึกษาสามัญและการศึกษา ศาสนาไปพร้อมกัน ทั้งนี้การจัดการศึกษาแบบการบูรณาการการศึกษาสามัญ – ศาสนา เป็นการเปิด โอกาสให้ผู้เรียนทางด้านศาสนาสามารถที่เข้าเรียนในโรงเรียนที่เปิดสอนในสายสามัญอย่างเดี่ยวได้ เมื่อสำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือมัธยมศึกษา รวมถึงการสามารถเทียบโอนรายวิชาการ ในโรงเรียนได้โดยการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มุ่งหวังที่จะก่อให้เกิดผลผลิตสำคัญ 5 ด้าน (อ้อมใจ วงษ์มณฑา, 2553) ดังนี้

(1) ด้านผู้เรียน มีกระบวนการจัดการเรียนการสอนโดยคำนึงถึงความต้องการความสามารถ อายุ และบุคลิกลักษณะของผู้เรียนเพื่อให้สามารถสร้างคุณลักษณะพึงประสงค์ ให้เกิดแก่ผู้เรียน ทั้งด้านทัศนคติ ค่านิยม ศีลธรรม และพฤติกรรมที่บ่งบอกคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามบทบัญญัติของศาสนาอิสลาม

(2) ด้านหลักสูตร โรงเรียนต้องจัดหลักสูตรให้สามารถพัฒนาผู้เรียนรวมถึง การพัฒนาทักษะกระบวนการคิดทางวิทยาศาสตร์ การเข้าถึงเทคโนโลยี ตลอดจนการเปิดโอกาสให้ ผู้ปกครองและชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรสู่การพัฒนาสังคมต่อไป

(3) ด้านครู ครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนที่มีการจัดการศึกษาต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการสอนและการดูแลผู้เรียนทั้งยังมีศีลธรรมที่ดีงาม

(4) ด้านผู้บริหาร ต้องเป็นบุคคลสำคัญอันดับแรกที่จะนำบทบัญญัติและ แนวทางการจัดการศึกษาตามหลักการศาสนาอิสลามมาสู่การปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ของการจัดการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม โดยได้กำหนดคุณลักษณะของผู้บริหารการศึกษามี ความสามารถในการควบคุมงาน มีความรับผิดชอบต่องาน มีคุณลักษณะและมารยาทที่งดงาม มีสมรรถนะในงาน มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และมีความยุติธรรม

(5) ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน โรงเรียนมีการพัฒนานโยบายและกำหนด แนวทางการพัฒนาโรงเรียนร่วมกับชุมชน เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม มีการจัดกิจกรรม ร่วมกัน และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อการพัฒนาโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง

กล่าวโดยสรุป การจัดการศึกษาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นการจัดการศึกษา ในสถาบันการศึกษาของรัฐระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งแบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่

1. โรงเรียนการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีการจัดการเรียนการสอนสายสามัญทั้งระดับ ประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา รวมทั้งโรงเรียนขยายโอกาส ซึ่งอยู่ความดูแลของสำนักงานเขต พื้นที่

2. โรงเรียนสองภาษา ซึ่งสอนโดยใช้ภาษาไทยเป็นพื้นฐานและสอนภาษาอาหรับหรือมาลายูท้องถิ่นเสริมแก่นักเรียนมุสลิม ซึ่งอยู่ความดูแลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

3. โรงเรียนสองระบบ เป็นโรงเรียนที่มีการจัดการเรียนการสอนสองหลักสูตร คือ หลักสูตรสามัญและหลักสูตรอิสลามศึกษาควบคู่กัน ซึ่งอยู่ความดูแลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โดยมีการบูรณาการการศึกษาสายการศึกษาและศาสนาเข้าด้วยกันเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้เกี่ยวกับการศึกษาสามัญและการศึกษาศาสนาไปพร้อมกัน ทั้งนี้การจัดการศึกษาแบบการบูรณาการการศึกษาสามัญ – ศาสนา เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทางด้านศาสนาสามารถที่เข้าเรียนในโรงเรียนที่เปิดสอนในสายสามัญอย่างเดียวได้เมื่อสำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือมัธยมศึกษา รวมถึงการสามารถเทียบโอนรายวิชาการในโรงเรียนได้

4. โรงเรียนคู่ขนาน เป็นโรงเรียนที่มีการจัดการเรียนการสอนปกติ แต่ดำเนินการจัดการเรียนการสอนควบคู่กับศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ในพื้นที่ ซึ่งอยู่ในความดูแลของสำนักผู้ตรวจราชการ ประจำเขตตรวจราชการที่ 12

5. โรงเรียนวิถีพุทธ เป็นโรงเรียนที่จัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐ มีการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นเรื่องหลักธรรมตามแนวพุทธศาสนา (อำนาจ วิทยานูวัตติ และคณะ, 2553)

สภาพปัญหาในการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

สภาพปัญหาในการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีประเด็นของสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นสำคัญหลายประเด็น ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านได้ศึกษา และได้สรุปประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. ด้านนโยบายและการเปลี่ยนแปลงนโยบายการจัดการศึกษา

อำนาจ วิทยานูวัตติ และคณะ (2553) ได้กล่าวถึง สภาพปัญหาในการจัดการศึกษาด้านนโยบายซึ่งเป็นปัญหาจากการที่รัฐใช้นโยบายการศึกษาพร้อมกับนโยบายผสมผสานทางวัฒนธรรม ก่อให้เกิดปัญหาการต่อต้านระบบการศึกษาของรัฐจากคนส่วนใหญ่ในท้องถิ่น เช่นเดียวกับ จงรัก พลาคัย (2552) ได้กล่าวว่า ในการจัดการศึกษา รัฐใช้นโยบายการศึกษาในอดีตมุ่งเน้นเสริมสร้างบูรณาการการเมือง การผสมผสานทางวัฒนธรรม อันนำมาซึ่งปัญหาการต่อต้านระบบการศึกษาของรัฐ โดยคนส่วนใหญ่ในท้องถิ่นทั้งที่รุนแรงและการตอบโต้โดยอ้อม เช่น การหันไปสนับสนุนให้บุตรหลานได้เรียนตามระบบการศึกษาวัฒนธรรมมาลายูเองมีอยู่หลากหลาย เช่น โรงเรียนตาดีกา โรงเรียนปอเนาะ ตลอดจนการศึกษาที่กึ่งหนึ่งรับอิทธิพลการศึกษาแผนใหม่ที่จัดการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ คือโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม การเรียนในสถานศึกษาดังกล่าว

มุ่งส่งเสริมทั้งวัฒนธรรมด้านภาษา ศาสนา ไปพร้อมๆ กัน การศึกษาและวัฒนธรรมของคนกลุ่มใหญ่ในพื้นที่จึงมีรากฐานที่ผนึกรวมกันอย่างเหนียวแน่น จึงเป็นปัญหาการศึกษาในระดับนโยบายนำไปสู่วัฒนธรรมสายเดี่ยว สอดคล้องกับ นวรัตน์ รามสูตและคณะ (2549) กล่าวว่า การใช้นโยบายส่งเสริมการเรียนระบบหลักสูตรที่เน้นวัฒนธรรมภาษาไทยต่อคนท้องถิ่นในวัฒนธรรมมลายู ยังกลายเป็นนโยบายที่ปลูกเร้าให้คนท้องถิ่นต่อต้านระบบการศึกษาของรัฐพร้อมๆ กัน

2. ด้านคุณภาพการศึกษา

อำนาจ วิชยานุวัติ และคณะ (2553) ได้กล่าวถึง สภาพปัญหาในการจัดการศึกษาด้านคุณภาพการศึกษา ไว้ว่า คุณภาพการศึกษาที่ไม่ได้มาตรฐานและมีแนวโน้มตกต่ำลง กล่าวคือ จากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีผลประเมินต่ำกว่าพื้นที่อื่นๆ ของประเทศไทยมาโดยตลอด ประกอบกับเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ ทำให้ครูไม่สามารถสอนได้ตามเวลาที่กำหนดไว้ในหลักสูตร โรงเรียนขาดสื่อเทคโนโลยี ครูที่มีความรู้ความสามารถและมีประสบการณ์ในการสอนสูงย้ายออกนอกพื้นที่จำนวนมาก ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนต่ำลง จากข้อมูลผลการสอบ NT ชี้ว่า เด็กในสามจังหวัดมีคะแนนผลสัมฤทธิ์เฉลี่ยในกลุ่มวิชาหลักเพียงร้อยละ 30 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ค่าเฉลี่ยของจังหวัดอื่นๆ ในภาคใต้และค่าเฉลี่ยของประเทศ ผลการทดสอบแห่งชาติชั้นพื้นฐาน : O – NET พบว่าโรงเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่วนใหญ่ (มากกว่าร้อยละ 90) จะอยู่ในอันดับหลัง – หลังสุด อีกทั้งผลการประเมินภายนอกของสถานศึกษาต่างๆ ที่ประเมินโดยสำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) พบว่าสถานศึกษาทุกประเภทในพื้นที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานอยู่มาก

นอกจากนี้ สำนักงานพัฒนาการศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมเขต 2 (2548) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ก่อนปี 2547 พบว่า มาตรฐานต่ำมากเมื่อเทียบกับภาคอื่นๆ คะแนนเฉลี่ยคุณภาพการศึกษาระดับมัธยมศึกษาอยู่ที่ 43.1% ประชากรจบการศึกษาต่ำกว่า ป.6 มีถึง 44.85% มีผู้จบปริญญาตรีขึ้นไปเพียง 3.5% ทั้งนี้ อาจเกิดจากปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรมและสภาพเศรษฐกิจของท้องถิ่น ทำให้มีผลต่อคุณภาพการศึกษานักเรียน ที่เป็นคนท้องถิ่นยังขาดโอกาสที่ได้รับการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าเรียนในระดับประถมศึกษา ทำให้เสียเปรียบโดยเฉพาะปัญหา ในด้านการใช้ภาษา ความยากจน อันเกิดจากปัญหาทางเศรษฐกิจ และความจำเป็นที่ต้องย้ายถิ่น เพื่อหางานทำกับครอบครัวทำให้อัตราการขาดเรียนสูง โดยเฉพาะนักเรียนที่ต้องเรียนทั้งวิชาสามัญและเรียนทางศาสนา ต้องใช้เวลาเรียนมากปัญหา สถานการณ์ความไม่สงบ การปิดโรงเรียนเป็นระยะๆ เมื่อเกิดเหตุการณ์รุนแรงที่อาจส่งผลกระทบต่อโรงเรียนและบุคลากรการศึกษา นักเรียน การขาดแคลนครูที่มีความรู้ความสามารถในพื้นที่ปัญหาเหล่านี้ล้วนมีผลต่อคุณภาพการศึกษาทั้งสิ้น

ส่วน สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2551) ได้กล่าวไว้ว่า คุณภาพการศึกษา ในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นจุดอ่อนสำคัญที่ต้องเร่งแก้ไขและกลายเป็นความยากลำบาก ในการดำเนินการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา ทั้งนี้จากข้อมูลของสำนักทดสอบทางการศึกษา แห่งชาติ (สทศ.) พบว่า นักเรียนยังมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำในทุกวิชา ยกเว้นภาษาอังกฤษ ทั้งนี้ จากข้อมูลคะแนน National Test ของเด็กในจังหวัด ยะลา ปัตตานีและนราธิวาส มีคะแนน ผลสัมฤทธิ์วิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา เฉลี่ยอยู่ในอันดับสุดท้าย คือ 74 -76 ของประเทศ และต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยของจังหวัดอื่นๆ ในภาคใต้และค่าเฉลี่ยของประเทศ มาก ซึ่งเกิดจากหลายสาเหตุ ได้แก่ การขาดแคลนครู การขาดแคลนสื่อ และเทคโนโลยี ที่ช่วยส่งเสริม การเรียนรู้ การมีเวลาในการจัดการเรียนการสอนน้อยกว่าภูมิภาคอื่น การมีฐานะยากจน เป็นต้น นอกจากนี้ ปัญหาคุณภาพการศึกษาเข้าขั้นวิกฤตในโรงเรียนขนาดเล็กประมาณ 200 แห่ง ที่ไม่ผ่านการรับรองของสำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) สำหรับจุดแข็งและ โอกาสพบว่า นักเรียนมีทักษะการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ และมีความกระตือรือร้นในการแสวงหา ความรู้ นอกจากนี้ยังพบว่า ในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีผู้จบการศึกษาจากต่างประเทศในด้านต่างๆ อยู่ในพื้นที่เป็นจำนวนมากที่สามารถเข้ามาเป็นบุคลากรทางการศึกษาที่มีคุณภาพได้

3. ด้านครูและบุคลากรทางการศึกษา

อำนาจ วิชยานุวัติ และคณะ (2553) ได้กล่าวถึง สภาพปัญหาในการจัดการศึกษา ด้านครูและบุคลากรทางการศึกษา คือ การขาดแคลนครูและบุคลากรทางการศึกษา จากการที่ครูและ บุคลากรทางการศึกษาย้ายออกจากพื้นที่จำนวนมาก ทำให้ทางโรงเรียนมีครูอัตราจ้างสอนเป็นส่วน ใหญ่ ส่งผลต่อการบริหารจัดการและคุณภาพการศึกษาโดยรวม และคุณภาพครูผู้สอน สืบเนื่องจาก ปัญหาขาดแคลนกำลังครู ไม่ว่าจะเป็นการย้ายเข้าย้ายออกหรือการออกกลางคันของครูในโรงเรียนทั้ง ในโรงเรียนเอกชนและโรงเรียนของรัฐ ตามนโยบายที่ให้ครูสามารถย้ายไปช่วยราชการนอกพื้นที่ ทำให้การอบรมพัฒนาครูต้องสูญเสียเปล่าเนื่องจากต้องอบรมครูประจำการใหม่ทุกครั้งเมื่อมีการย้ายเข้า ย้ายออก โรงเรียนไม่สามารถบรรจุครูใหม่ได้เนื่องจากครูที่ย้ายออกนอกพื้นที่ยังคงมีรายชื่อทะเบียนครู ที่โรงเรียนเดิม

ส่วน โรงเรียนเอกชนเองก็มีปัญหาการสูญเสียกำลังครูที่ไปบรรจุเข้าโรงเรียนของรัฐ ตามนโยบายบรรจุครูประจำการในพื้นที่ ส่วนครูในตาติกาที่ประสบปัญหาทั้งด้านกำลังคนและความรู้ โดยเรื่องพัฒนาการเด็ก เป็นต้น อย่างไรก็ตามแม้ว่าจะมีการจัดสรรอัตรากำลังให้โรงเรียนเพิ่มขึ้น แต่ โรงเรียนส่วนใหญ่ก็ยังประสบปัญหาการขาดแคลนครูเชิงคุณภาพ โดยเฉพาะวิชาหลัก ได้แก่ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ โดยไม่สามารถหาครูเข้าไปสอนได้โดยเฉพาะใน พื้นที่ที่เกิดเหตุการณ์รุนแรงบ่อยการมีนโยบายใช้คนในพื้นที่แม้จะสนองความขาดเชิงปริมาณได้ แต่ก็

พบว่าคนในพื้นที่ขาดศักยภาพในการทำงานเป็นจำนวนมาก และในหลายกรณีกลับก่อปัญหาให้โรงเรียนเนื่องจากเป็นลูกหลานหรือญาติของผู้มีอิทธิพลในพื้นที่ เป็นต้น เช่นเดียวกับ จงรัก พลาคัย (2552) ได้กล่าวไว้ว่า จากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ภาคใต้ โดยมีการลอบยิงทำร้ายครู เฝ้าโรงเรียนดักสู่มวางระเบิดระหว่างการเดินทาง ทำให้โรงเรียนต้องหยุดการเรียนเป็นระยะ ครูขาดขวัญ กำลังใจในการปฏิบัติงาน ครูปฏิบัติงานได้ไม่เต็มศักยภาพ ครูขอย้ายออกนอกพื้นที่บุคลากรที่มีคุณภาพในพื้นที่อื่นไม่กล้าเข้าไปทำงานในพื้นที่ขาดแคลนครูกลุ่มสาระที่สำคัญครูและบุคลากรทางการศึกษาไม่ได้รับการพัฒนาอย่างเพียงพอและต่อเนื่องครูขาดความมั่นใจในการจัดการเรียน การสอนและขาดสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย

นอกจากนี้ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2551) ได้กล่าวไว้ว่า ปัญหาด้านครู และบุคลากรทางการศึกษา เป็นปัญหาที่มีผลอย่างมากต่อคุณภาพการศึกษา ทั้งนี้ นอกจากปัญหา การขาดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานอันเนื่องมาจากเหตุการณ์ความไม่สงบ ความรู้สึกไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินจากเหตุการณ์ความไม่สงบคร่าชีวิตครูและบุคลากรทางการศึกษาไป 157 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 12 ธันวาคม 2555) ปัญหาพื้นฐาน เรื่องการขาดแคลนครูที่มีคุณภาพก็ยังคงอยู่ ในทุกพื้นที่โดยเฉพาะในวิชาหลัก 4 วิชา ได้แก่ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ซึ่งร้อยละ 70 ของครูที่ขาดแคลนตกอยู่ใน 4 วิชาหลักนี้ ปัญหาความไม่สงบยังทำให้ครูที่มี ประสบการณ์การสอนสูงๆ ขอย้ายออกจากพื้นที่กว่า 1,500 คนในรอบสามปี โดยเฉพาะครูไทยพุทธ ในขณะที่ครูที่บรรจุใหม่เข้าไปทำงานมีประสบการณ์น้อย ครูที่มีขีดความสามารถจากภูมิภาคอื่นๆ ก็หวาดกลัวไม่กล้าสมัครเข้าไปสอนในพื้นที่ จึงทำให้สถานการณ์ที่ขาดแคลนครูที่มีคุณภาพยิ่งขาดแคลน เพิ่มขึ้น รวมทั้งเหตุการณ์ความไม่สงบยังทำให้ความสัมพันธ์กับชุมชนและการมีส่วนร่วมของชุมชนใน กิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนอ่อนแอลงส่งผลกระทบต่อคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างเป็นลูกโซ่

และสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษา (2551 อ้างถึง ในสำนักเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553) ได้เสนอว่า ปัญหาเรื่องความไม่ปลอดภัยของคณะครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นปัญหา ใหญ่ที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา สภาพโรงเรียนที่ถูกเผาหรือทำลาย กว่า 200 แห่ง ครูและบุคลากร นักเรียน นักศึกษาที่บาดเจ็บหรือเสียชีวิต เป็นปัจจัยที่ทำให้คณะครู เสียขวัญกำลังใจไม่กล้ามาสอนตามปกติ โรงเรียนต้องปิดชั่วคราวทุกครั้งที่มีเหตุการณ์ความรุนแรงใน พื้นที่ใกล้เคียงเฉลี่ย 30 – 40 วันหรือร้อยละ 20 ของเวลาเรียนปีต่อปี ส่งผลต่อคุณภาพการเรียน การสอนให้ยิ่งตกต่ำลง จากรายงานสรุปของศูนย์ประสานงานและบริหารการศึกษาจังหวัดชายแดน ภาคใต้ และสิทธิศักดิ์ เจ๊ะสารี (2536) ได้ศึกษาปัญหา อุปสรรคในการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษา ในระดับประถม พบว่า ครูบางส่วนยังไม่สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนได้ ครูขาดเทคนิควิธี สอนที่ดี ขาดความพร้อมในการสอนและการใช้ภาษาไทยไม่ดีเท่าที่ควร ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการวัด และประเมินผลนักเรียน และขาดกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่

4. ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2551) ได้กล่าวไว้ว่า การสอนหลักศาสนาตามวิถีชีวิตอิสลามเป็นเรื่องสำคัญและเป็นความต้องการทางจิตวิญญาณของชาวมุสลิมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งประชากรร้อยละ 80 เป็นชาวมุสลิม อย่างไรก็ตามแม้ว่ารัฐบาลจะได้ให้การสนับสนุนส่งเสริมการสอนอิสลามศึกษาทั้งในโรงเรียนของรัฐและเอกชนมาโดยตลอด ทั้งในรูปแบบของเงินอุดหนุนและค่าจ้างครูสอนศาสนา ก็ยังปรากฏปัญหาสำคัญที่ยังพบทั่วไป คือ ความหลากหลายของโรงเรียนสอนศาสนา ซึ่งในปัจจุบันมีทั้งโรงเรียนเอกชนที่สอนศาสนา รวมถึงสถาบันศึกษาปอเนาะ ศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ที่แม้จะมีการสอนศาสนาอิสลาม แต่ก็ยังมีความหลากหลายในด้านคุณภาพและมาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตร ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างโรงเรียนที่สอนศาสนาด้วยกัน เด็กจำนวนมากจบในโรงเรียนสอนศาสนาแห่งหนึ่งแต่ไม่สามารถเทียบวุฒิผลสัมฤทธิ์กับอีกโรงเรียนได้ ทำให้ต้องไปเรียนซ้ำ ขณะที่ตัวหลักสูตรแม้จะมีการพยายามปรับปรุงหลักสูตรอิสลามศึกษาให้มีหลักสูตรกลางที่ทันสมัย แต่ก็ยังมีปัญหาในช่องว่างของการถ่ายโอนหลักสูตรอิสลามศึกษา 2546 สู่อำเภอไปใช้ในโรงเรียนและการจัดระบบเวลาเรียนที่พอเพียงท่ามกลางสถานการณ์ในโรงเรียนที่เปิดๆ ปิดๆ

นอกจากนี้ ยังมีปัญหาเกี่ยวกับความไม่ชัดเจนในแนวทางการจัดการศึกษาโดยเฉพาะในกลุ่มสถาบันปอเนาะ ซึ่งที่ผ่านมาแม้จะมีการจัดระเบียบและขึ้นทะเบียนสถาบันปอเนาะอย่างเป็นทางการ แต่ก็มีการประมาณการว่ามีปอเนาะอีกจำนวนไม่น้อยที่ไม่ได้มีการขึ้นทะเบียนและไม่สามารถตรวจสอบแนวทางการจัดการศึกษาและรับรองคุณภาพการศึกษาได้ ซึ่งมีความเสี่ยงต่อการจัดการศึกษาที่ไม่เหมาะสม นอกจากนี้ โดยที่นักเรียนไทยพุทธและนักเรียนที่นับถือศาสนาอื่นๆ ยังมีถึงร้อยละ 20 ของพื้นที่ การส่งเสริมการสอนศาสนาภายใต้หลักคุณธรรมนำความรู้จึงต้องส่งเสริมความเท่าเทียมในการเข้าถึงการสอนศาสนาที่มีคุณภาพมาตรฐานทุกศาสนาด้วย

5. ด้านวิถีชีวิตอิสลาม

นวรรัตน์ รามสูตและคณะ (2549) ได้กล่าวว่า ปัญหาของการศึกษาในระบบโรงเรียนในพื้นที่ภาคใต้ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่วนหนึ่งเกิดจากปัญหาด้านวัฒนธรรม ที่เป็นภาษาการสอนภาษาไทยในสังคมท้องถิ่น ที่อยู่ในกระแสการใช้ภาษาพูด ภาษาเขียนของคนเชื้อสายมลายู ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของท้องถิ่น ย่อมเป็นสิ่งที่ขัดกับการดำรงเอกลักษณ์ทางด้านวัฒนธรรมภาษา นำมาซึ่งสำนึกของกลุ่มคนภายใต้วัฒนธรรมมลายู ที่หวั่นเกรงการละทิ้งเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมภาษาและเชื้อชาติของตนเอง ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีผลกระทบต่อผลการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติ (NT) , (O - Net) เช่นเดียวกับ ไข่มุก อุทยาวลี (2548) ได้กล่าวไว้ว่า นักเรียนส่วนใหญ่ที่นับถือศาสนาอิสลามนิยมใช้ภาษามลายูท้องถิ่น ซึ่งเป็นภาษาที่ใช้สืบทอดกันในครอบครัวและสังคม

ของนักเรียน เมื่อนักเรียนด้อยทักษะในการใช้ภาษาไทย ทำให้เป็นอุปสรรคในการสอนของครู เพราะนักเรียนไม่เข้าใจภาษาไทยด้อยทักษะด้านการฟัง พูด อ่าน เขียน ทำให้เด็กนักเรียนกลุ่มนี้สอบเรียนต่อในระดับสูงได้น้อย กล่าวได้ว่า ภาษาไทยยังเป็นภาษาที่สอนในชีวิตประจำวันของเด็กนักเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้น้อย เพราะส่วนหนึ่งไม่ได้พูดภาษาไทยตั้งแต่ที่บ้าน เช่นเดียวกันกับ อำนาจ วิทยานุกูวดี และคณะ (2553) ได้กล่าวไว้ว่า ข้อจำกัดในการใช้ภาษาไทยของผู้เรียนไทยมุสลิม เนื่องจากผู้เรียนนิยมใช้ภาษามลายูเป็นภาษาเพื่อการสื่อสารในชีวิตประจำวัน ส่งผลให้ผู้เรียนอ่านและใช้ภาษาไทยไม่คล่อง ประกอบกับการที่ผู้เรียนขาดทักษะในการใช้ภาษาไทย จึงเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในเกือบทุกวิชา โดยเฉพาะรายวิชาคณิตศาสตร์ และการอ่านออกเขียนได้ ส่งผลให้แนวโน้มเด็กจะมีคุณภาพตกต่ำลงเรื่อยๆ

6. ด้านการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา

อำนาจ วิทยานุกูวดี และคณะ (2553) ได้กล่าวถึง สภาพปัญหาในการจัดการศึกษาด้านการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา กล่าวคือ ความไม่ทั่วถึง ไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิต ขาดเอกภาพในการบริหารจัดการศึกษา และการประสานในแนวราบระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบ ไม่สามารถระดมทรัพยากรมาใช้ในการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขาดการเชื่อมโยงกับหน่วยงานด้านความมั่นคงภายในประเทศ ผู้ปกครองและประชาชนในพื้นที่ไม่มั่นใจในความปลอดภัยในชีวิตและไม่กล้าให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมทั้งการพัฒนาชุมชนและการศึกษาที่ไม่เต็มที่ ขาดการส่งเสริมสนับสนุน เพื่อนำความรู้ความสามารถของเยาวชนและประชาชนระดับปัญญาชน ที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีและสูงกว่า จากสถาบันการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศ มาใช้ในการพัฒนาการศึกษาและชุมชน ส่วน ศศิธร สุวรรณมณี (2545) ได้กล่าวว่า ปัญหาจากความท้อแท้ในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา ส่งผลต่อความอ่อนล้าทางอารมณ์ของผู้บริหาร เป็นผลมาจากปัจจัยทางด้าน การรับรู้บทบาท ความคลุมเครือด้านบทบาทและความขัดแย้งในองค์กร ด้านการจูงใจในการทำงาน ด้านความผูกพันกับองค์กร

7. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน

อำนาจ วิทยานุกูวดี และคณะ (2553) ได้กล่าวถึง สภาพปัญหาในการจัดการศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน คือ ความอ่อนแอในความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน จากการที่สถานศึกษาของรัฐมีจำนวนนักเรียนลดลงอย่างต่อเนื่อง ส่งผลกระทบให้ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนตกต่ำลงด้วย และมีผลให้โรงเรียนไม่สามารถทำหน้าที่แทนรัฐในการเชื่อมต่อประสานงาน หรือสอดส่องความเป็นไปในชุมชนเพื่อป้องกันเหตุร้ายต่างๆ ได้

ตอนที่ 2 การจัดการศึกษาตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษา

ความหมายของพหุวัฒนธรรมศึกษา

Banks และ Banks (1989) ได้ให้ความหมายของการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม ไว้ว่า “การศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมเป็นแนวคิดในการปฏิรูปการศึกษา และเป็นกระบวนการที่มีเป้าหมายสำคัญ เพื่อที่จะเปลี่ยนโครงสร้างสถาบันการศึกษา เพื่อให้ให้นักเรียนแต่ละเพศ นักเรียนพิเศษ นักเรียนกลุ่มเชื้อสายต่างๆ กลุ่มสีผิว และกลุ่มวัฒนธรรมทั้งหลายได้มีความเสมอภาคกันในด้านความสำเร็จในการเรียน”

Cortes (1996) กล่าวว่า “การศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม หมายถึง กระบวนการที่ครูได้ช่วยเตรียมผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาที่มีความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมให้อยู่ด้วยความเข้าใจกัน มีความร่วมมือร่วมใจกัน มองเห็นประโยชน์ที่แท้จริงในการพึ่งพาอาศัยกัน ความเสียสละ และความยุติธรรม การยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมนั้นไม่ได้ต้องการนำไปสู่ความแตกแยก การพัฒนาความเข้าใจ การพึ่งพาอาศัยระหว่างกลุ่มคนอาศัยการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นว่าการแบ่งแยกทางสังคมนั้นเกิดจากการขาดวิจรณ์ญาณของคน การศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมจำเป็นสำหรับทุกโรงเรียน ไม่ใช่โรงเรียนที่มีเด็ก และ/หรือ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาที่มีความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมมากเท่านั้น เพราะทั้งนักเรียนและทุกๆ คน จะจำเป็นต้องแลกเปลี่ยนความหลากหลายทางวัฒนธรรมในชาติเดียวกัน เพื่อความเข้าใจกันและพึ่งพาอาศัยกัน ดังนั้นโรงเรียนจึงควรเปิดโอกาสให้นักเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนได้ขยายขอบเขตความหลากหลายทางวัฒนธรรม จากสิ่งที่ใกล้ตัวออกไปสู่สิ่งที่ไกลตัว

Mitchell and Salsbury (1999) ได้กล่าวว่า การจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรม หมายถึง การศึกษาที่พยายามใช้แนวความคิดค่านิยมเชิงบวกเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันของมนุษย์และนำไปสู่การปรับปรุงความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียนทุกคน

เกสรี ลัดเลียและคณะ (ม.ป.ป.) ได้กล่าวว่า การศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม หมายถึง การจัดการศึกษาที่มุ่งให้ทุกคนยอมรับและเห็นคุณค่าในวัฒนธรรมตนเองและวัฒนธรรมอื่นๆ มีความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมตนเองและภาคภูมิใจที่ได้เรียนรู้วัฒนธรรมอื่นๆ และรู้จักการเลือกใช้ความรู้ให้เหมาะสม

เอกรินทร์ สังข์ทอง (2551) ได้กล่าวว่า พหุวัฒนธรรมศึกษา คือ แนวคิดและแนวปฏิบัติทางการศึกษาที่มุ่งเน้นให้ผู้คนในสังคมมีความเท่าเทียมกัน ความเสมอภาค มีเสรีภาพและรักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่แตกต่างกัน โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษาที่เกิดขึ้นในสถานศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษาต่าง ๆ ที่จัดการเรียนการสอนและเตรียมผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ได้อย่างมุ่งมั่นบนพื้นฐานของความแตกต่างทางวัฒนธรรม เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะในการคิดเชิงวิพากษ์ เข้าใจ

ยอมรับและเคารพความแตกต่างกันทั้งด้านเชื้อชาติ สัญชาติ สถานะทางสังคม ความสามารถและ
บทบาททางเพศ ตลอดจนประสบความสำเร็จทางการเรียนและสามารถเข้าสู่สังคมได้อย่างมีความสุข
โดยไม่แบ่งแยกชนชั้นและวรรณะ

บัญญัติ ยงยวน (2551) มีมุมมองต่อวัฒนธรรมศึกษาว่าเป็นการจัดการศึกษารูปแบบหนึ่งที่
สภาพแวดล้อมทางการศึกษาประกอบไปด้วยนักเรียนที่มาจากกลุ่มวัฒนธรรมที่ต่างกัน เช่น เชื้อชาติ
หรือกลุ่มชาติพันธุ์ เพศ ชั้นทางสังคม กลุ่มภูมิภาค กลุ่มความต้องการพิเศษ โดยปัญหาของกลุ่มต่างๆ
ดังกล่าวได้รับการตีแผ่และเปรียบเทียบซึ่งสภาพแวดล้อมทั้งหมดในโรงเรียนจะได้รับการปฏิรูปเพื่อ
ส่งเสริมให้เกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน และเกิดความยุติธรรมระหว่างกลุ่มนักเรียนต่างวัฒนธรรม
โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของข้อตกลงที่ว่าอคติ การแบ่งแยกและความขัดแย้งเป็นเรื่องปกติของกลุ่มคน
ที่มาจากวัฒนธรรมที่แตกต่าง ดังนั้น พหุวัฒนธรรมศึกษาจึงเป็นการปฏิรูปทางการศึกษา โดยการ
จัดการสภาพแวดล้อมภายในสถาบันการศึกษาซึ่งมีผู้เรียนที่มาจากต่างวัฒนธรรมเช่น เชื้อชาติหรือ
กลุ่มชาติพันธุ์ ศาสนา เพศ ชั้นทางสังคมและความต้องการพิเศษอื่นๆ ได้เกิดการเรียนรู้ที่จะยอมรับใน
ความแตกต่างทางวัฒนธรรม ไม่มีอคติต่อกัน ไม่เกิดการแบ่งแยกและเลือกปฏิบัติ ลดความขัดแย้ง
ระหว่างกัน

วิลาศ โภธิสาร (2552) กล่าวว่า พหุวัฒนธรรม หมายถึง กลุ่มชนที่อยู่ร่วมกันแต่มี
ความแตกต่างกันทางชาติพันธุ์ มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ด้านความคิด ความเชื่อ การต่อสู้
และมีวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีที่สะท้อนให้เห็นทัศนคติการปรับตัว และวิถีการดำเนินชีวิต
ของแต่ละกลุ่มชนที่อยู่ร่วมกันในสังคมใดสังคมหนึ่ง

กล่าวโดยสรุป พหุวัฒนธรรมศึกษา หมายถึง การจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นให้ผู้คนในสังคมมี
ความเท่าเทียมกัน ความเสมอภาค มีเสรีภาพ มีการยอมรับซึ่งกันและกันของผู้เรียนที่มีความแตกต่าง
ทางวัฒนธรรม เช่น เชื้อชาติหรือกลุ่มพันธุ์ ภาษา ศาสนา เพศ ชนชั้นทางสังคม ได้เกิดการเรียนรู้ที่จะ
ยอมรับในความแตกต่างทางวัฒนธรรม ไม่มีอคติต่อกัน ไม่เกิดการแบ่งแยกและการเลือกปฏิบัติ และ
ลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างกัน

ความเป็นมาของการจัดการศึกษาตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษา

แนวคิดการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมเป็นแนวคิดที่มาจากแนวคิดพหุวัฒนธรรม
Multicultural หรือพหุสังคม Multisocial ซึ่งแนวคิดการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมนี้ถูกนำไปใช้เป็น
แนวคิดพื้นฐานในการจัดการศึกษาในชุมชนที่มีลักษณะพหุวัฒนธรรมทั้งที่มีหลายกลุ่มวัฒนธรรมอยู่
ร่วมกันดังเช่นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ประกอบไปด้วยกลุ่มวัฒนธรรมไทยมุสลิมภาคใต้ไทยถิ่น
ใต้และไทยเชื้อสายจีนที่ต้องเรียนรู้การอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์และเรียนรู้การอยู่ร่วมกับคนไทย
กลุ่มต่างๆในฐานะของความเป็นคนไทยโดยมีวัฒนธรรมไทยกลางเป็นวัฒนธรรมหลักประจำชาติ

นอกจากนี้ยังมีชุมชนที่มีลักษณะที่เป็นชนกลุ่มน้อยดังเช่นชาวเลชาวเขาชาวซาไกหรือแม้กระทั่งกลุ่มเด็กพิเศษเด็กด้อยโอกาสประเภทต่างๆที่มีวัฒนธรรมตามวิถีชีวิตของตนเองมีภาษาที่ใช้สื่อสารภายในกลุ่มของตนที่ต้องเรียนรู้การอยู่ร่วมกับคนอื่นๆในประเทศไทยโดยมีวัฒนธรรมไทยกลางเป็นวัฒนธรรมหลักของประเทศเช่นกัน

เอกรินทร์ สังข์ทอง (2552); อามัดไญนี ดาโอะ (2551); ชูพิณิจ เกษมณี (2547) ได้อธิบายว่าแนวคิดเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมนิยมและสังคมพหุลักษณะ เกิดขึ้นจากการลุกขึ้นเรียกร้องสิทธิของกลุ่มวัฒนธรรมที่มีลักษณะเป็นชนกลุ่มน้อยต่างๆ ในสังคมใหญ่ รวมถึงการปลูกฝังความคิดในการอยู่ร่วมกันท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรมให้แก่กลุ่มคนในสังคม ซึ่งต้องพัฒนาค่านิยม ความเชื่อและทัศนคติที่จำเป็น โดยผ่านกระบวนการศึกษาในรูปแบบต่างๆ อย่างไรก็ตาม ในบรรดาประเทศด้อยพัฒนาและประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งส่วนใหญ่ยังมีการปกครองในลักษณะอำนาจนิยม การปลูกฝังความคิดเรื่องสังคมเชิงเดี่ยวค่อนข้างหยั่งรากลึกและทำให้เกิดนโยบายและมาตรการที่กีดกันต่อกลุ่มวัฒนธรรมย่อยๆ ในประเทศเหล่านั้น อันเป็นที่มาของการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อกลุ่มชนส่วนน้อยในหลายลักษณะ ดังนั้น เพื่อให้สังคมบรรลุถึงความเป็นประชาธิปไตยที่จริงใจ สิทธิเสรีภาพ เสมอภาคและภราดรภาพให้เกิดขึ้นทุกส่วนในสังคมจึงจำเป็นต้องพัฒนาทั้งนโยบาย ข้อกฎหมาย มาตรการและแผนการดำเนินงานต่างๆ ให้เกิดการยอมรับและคุ้มครองสิทธิของความหลากหลายทางวัฒนธรรมส่วน Miralis (2006) กล่าวว่า พหุวัฒนธรรมนิยมและความหลากหลายทางวัฒนธรรมนั้นจะมีการใช้สลับกันเมื่อกล่าวถึงลักษณะของอัตลักษณ์ที่มีความแตกต่างกันโดยเฉพาะ บทบาททางเพศ สถานะทางสังคม อายุหรือความไร้สมรรถนะ อย่างไรก็ตามพหุวัฒนธรรมนิยมสะท้อนมุมมองที่กว้างกว่าเกี่ยวกับมิติของเชื้อชาติ ชาติพันธุ์ ภาษา วิถีทางเพศ บทบาททางเพศ อายุ สถานะทางสังคม การศึกษาและพื้นฐานอื่นๆ ทางด้านวัฒนธรรม ทั้งนี้คำว่าพหุวัฒนธรรมถูกนำไปใช้อย่างหลากหลายในสาขาที่แตกต่างกัน เช่น พหุวัฒนธรรมศึกษา (Multicultural education) หลักสูตรพหุวัฒนธรรม (Multicultural curriculum) ดนตรีแนวพหุวัฒนธรรม (Multicultural music) หรือพหุวัฒนธรรมนิยม (Multiculturalism) เป็นต้น ทั้งนี้ Dolce (1973) สรุปว่าไม่มีค่านิยมที่เด่นชัดของคำว่าพหุวัฒนธรรมนิยมจะมีการใช้อย่างกว้างๆ เพื่อหมายถึงสิ่งต่างๆ ที่แตกต่างกันตามความเชื่อของผู้คน วิถีปฏิบัติของกลุ่มคนที่มีความแตกต่าง เอกรินทร์ สังข์ทอง (2551) และ Canen (2002) มองว่าพหุวัฒนธรรมนิยมเป็นแนวคิดและแนวปฏิบัติที่ให้ความสำคัญกับความหลากหลายและความแตกต่างทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน รวมถึงแนวทางในการจัดการกับความท้าทายเกี่ยวกับ อคติที่มีต่อวัฒนธรรม ชาติพันธุ์ เชื้อชาติ เพศ ศาสนาและลักษณะเฉพาะอื่นๆ

ความสำคัญของพหุวัฒนธรรมศึกษา

ไข่มุก อุทยานลี (2552) ได้กล่าวไว้ว่า พื้นฐานทางสังคมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีเอกลักษณ์เป็นสังคมพหุลักษณะที่มีลักษณะการใช้ชีวิตของคนหลากหลายวัฒนธรรมในสังคมเดียวกัน ดังนั้น การอาศัยอยู่ร่วมกันในท้องถิ่นเดียวกัน และการรักษาอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ต้องอาศัยการยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม และแนวทางการจัดการศึกษาที่มีความเหมาะสมในพื้นที่ ที่ต้องมีการยึดหลักการบูรณาการทางสังคมพหุวัฒนธรรมในการจัดการศึกษาเพื่อไปสู่การยอมรับความหลากหลายในเอกลักษณ์ของชาติ

เอกรินทร์ สังข์ทอง (2551) ได้กล่าวไว้ว่า ความสำคัญของพหุวัฒนธรรมศึกษา มีความสำคัญต่อระบบการศึกษาโดยเฉพาะการจัดการศึกษานบนพื้นฐานของความแตกต่างของผู้เรียนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม พหุวัฒนธรรมศึกษาจะช่วยบรรเทาความเข้าใจและช่วยให้ผู้คนที่มีความพื้นฐานแตกต่างกันยอมรับและศรัทธาความแตกต่างทางวัฒนธรรม ตลอดจนเกิดความเข้าใจในอัตลักษณ์และวิถีชีวิตของผู้คนที่แตกต่างกันนำไปสู่ความเท่าเทียมและความเสมอภาค

อามัดไญนี ดาโอ๊ะ (2551) ได้กล่าวไว้ว่า พหุวัฒนธรรมไม่ใช่มีไว้เพื่อให้นักเรียนทราบถึงกลุ่มคนเท่านั้น แต่ยังคงต้องช่วยให้นักเรียนได้ค้นเคยกกับความคิดที่ว่ายังมีอีกหลายวิถีชีวิต ภาษา ศาสนา วัฒนธรรม และมุมมองที่แตกต่างกับของตนเอง จุดประสงค์ของหลักสูตรพหุวัฒนธรรม คือ การสร้างความรู้สึกร่วมกันที่มีต่อพหุวัฒนธรรมเพื่อที่ว่านักเรียนแต่ละคนจะได้รู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคม มีคุณค่าและมีความเป็นมิตร หรือนับถือบุคคลที่มีวัฒนธรรมแตกต่างกับของตน นักเรียนทุกคนมาโรงเรียนพร้อมด้วยลักษณะที่ต่างกัน ซึ่งลักษณะดังกล่าวจะต้องได้รับการยอมรับจากครู และถือเป็นรากฐานสำหรับกิจกรรมในชั้นเรียน นั่นก็คือ จะต้องมีการรับรู้ความแตกต่างมากกว่าที่จะเพิกเฉยความแตกต่างเหล่านั้นถือเป็นเรื่องสำคัญที่นักเรียนแต่ละคนจะต้องรับทราบและภูมิใจในกลุ่มชนของตน ตลอดจนกลุ่มชนอื่นๆ ในชั้นเรียนการยอมรับกลุ่มชนเช่นนั้นถือเป็นจุดเริ่มต้นและเป็นสิ่ง เชื่อมโยงครูและนักเรียนหรือนักเรียนด้วยกันนอกจากนี้ยังถือเป็นพื้นฐานในกระบวนการเรียนรู้ในเรื่องความสัมพันธ์ เพราะฉะนั้น ควรมีการเน้นลักษณะเฉพาะของกลุ่มชนในกระบวนการศึกษาเพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาขึ้นไป

บรรจง ฟารุ่งแสง (2550) ได้กล่าวไว้ว่า การจัดการศึกษาแนวพหุวัฒนธรรมสำหรับประชาชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำเป็นอย่างยิ่งต้องคำนึงถึงบริบททางการเมือง สังคม วัฒนธรรม แนวทางในสังคมปัจจุบันมีแนวโน้มที่ต้องจัดการศึกษาสำหรับเยาวชนให้ตรงกับความต้องการของคนในท้องถิ่น การเคารพความแตกต่างทางวัฒนธรรม และอัตลักษณ์ของประชาชนในท้องถิ่นให้มีโอกาสที่เท่าเทียมหรือใกล้เคียงกัน ในขณะที่เดียวกันการยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งเคยถือว่าเป็นปัญหาสำหรับการปกครองท้องถิ่นชายแดนภาคใต้ในอดีต หรือเงื่อนไข

ทางวัฒนธรรมก็นับได้ว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่ง ต่อการนำมาพิจารณาควบคู่กับปัญหาสถานการณ์
พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ปัจจุบัน

Gay (2004) ได้กล่าวไว้ว่า พหุวัฒนธรรมศึกษา มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อความสำเร็จ
ของผู้เรียนที่มีความแตกต่างกัน โรงเรียนจำเป็นต้องจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความแตกต่างของ
ผู้เรียนในด้านต่างๆ ทั้งนี้ นักเรียนจำเป็นต้องเข้าใจประเด็นต่างๆ ทางด้านพหุวัฒนธรรมซึ่งเป็นสิ่งที่มี
อิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของพวกเขา ด้วยเหตุผลดังกล่าว การจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรมศึกษา
จะต้องมีการเชื่อมโยงแนวคิดทางด้านพหุวัฒนธรรม และศาสตร์ความรู้หรือรายวิชาในโรงเรียนโดย
คำนึงถึงประเด็นสองประเด็น คือ ความเป็นจริง (Reality) ทางสังคม และความเกี่ยวข้อง
(Relevance) กับประสบการณ์ของผู้เรียน นอกจากนี้ ครูผู้สอนต้องมีความรับผิดชอบโดยตรงต่อ
ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งรวมถึงการบูรณาการวัฒนธรรมของผู้เรียนเข้ากับการเรียน
การสอน ครูผู้สอนที่มีสมรรถนะทางด้านพหุวัฒนธรรมนั้นจะต้องมั่นใจว่าแนวทางการสอนมีความเป็น
พหุวัฒนธรรม กล่าวคือ ต้องมีรูปแบบการสอนที่หลากหลายและมีการถ่ายทอดและนำเสนอหลาย
มุมมองสู่ผู้เรียน

กล่าวโดยสรุป ความสำคัญของพหุวัฒนธรรมศึกษา จะช่วยสร้างความเข้าใจ และ
ความยอมรับในความแตกต่างระหว่างบุคคล จากความแตกต่างและความหลากหลายดังกล่าว
ต้องมีการจัดแนวทางการจัดการศึกษาที่มีความเหมาะสมในพื้นที่ที่ต้องมีการยึดหลักการบูรณาการ
ทางสังคมพหุวัฒนธรรมในการจัดการศึกษาเพื่อไปสู่การยอมรับความหลากหลายในสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์ของพหุวัฒนธรรมศึกษา

Bank (1994) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์หลักของพหุวัฒนธรรมศึกษาไว้ในตอนต้นว่า
“Education within a pluralistic society should affirm and help students understand
their home and community cultures.”

“การให้การศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจ วัฒนธรรมของตนเอง พร้อมทั้ง ยอมรับและ
เข้าใจวัฒนธรรมของผู้อื่นด้วย” ข้างต้น คือวัตถุประสงค์หลัก ของพหุวัฒนธรรมศึกษาโดยมีแนวทางใน
การปฏิบัติดังนี้

1) การสร้างโอกาสที่เท่าเทียม ให้ความยุติธรรม ความเสมอภาคในการได้รับการศึกษา
ของผู้เรียนที่มาจากความหลากหลายทางวัฒนธรรม เชื้อชาติ ศาสนา เพศ ฐานะทางสังคม สภาพ
ร่างกาย

2) การปรับวิธีการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้เหมาะกับรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน
ที่มาจากต่างวัฒนธรรม

3) การปรับเนื้อหาในบทเรียนเพื่อให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมต่างๆ

4) การปรับทัศนคติในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของผู้เรียนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมขออภิปรายในแต่ละแนวทางในการปฏิบัติของวัตถุประสงค์หลักของพหุวัฒนธรรมศึกษา

แนวทางที่ 1 การสร้างโอกาสที่เท่าเทียม ให้ความสำคัญ ยุติธรรม ความเสมอภาคในการได้รับการศึกษาของผู้เรียนที่มาจากความหลากหลายทางวัฒนธรรม เชื้อชาติ ศาสนา เพศ ฐานะทางสังคม สภาพร่างกาย ความเท่าเทียมในที่นี้หมายถึงความเท่าเทียมทั้งโอกาสของการได้รับการศึกษา และความเท่าเทียมของโอกาสในการประสบความสำเร็จทางการศึกษา ดังนั้น จึงต้องมีการปรับวิธีการสอน และนโยบายการจัดการศึกษาให้เอื้อต่อผู้เรียนทุกกลุ่มวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดความเสมอภาคและเท่าเทียมกับผู้เรียนทุกกลุ่ม ซึ่งหากนำไปใช้ในโรงเรียนจะช่วยแก้ปัญหาความไม่เสมอภาคอย่างที่ชนกลุ่มน้อยบางกลุ่มประสบอยู่ ดังที่ บัญญัติ ยง่วน (2550) ได้กล่าวถึงความเท่าเทียมกันในโอกาสของการได้รับการศึกษา โดยมากแล้วครูมีบทบาทสำคัญดังนี้

1) ครู มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างเจตคติ ค่านิยมทางเชื้อชาติที่ถูกต้องให้กับผู้เรียนโดยผ่านกระบวนการสอน และการกระทำตนเป็นแบบอย่างที่ไม่ลำเอียง ดังนั้นการรับรู้เจตคติและพฤติกรรมของครูเกี่ยวกับความแตกต่างทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมของผู้เรียนต้องเป็นไปในทิศทางบวก

2) ครู จะต้องเป็นผู้ที่ยอมรับแนวคิดในเรื่องของความแตกต่างทางวัฒนธรรมและการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความหลากหลาย

3) ครู จะต้องมีความรู้ เจตคติและทักษะการสื่อสารในชั้นเรียน สร้างบรรยากาศในชั้นเรียนและจัดกิจกรรมในบทเรียนอย่างเท่าเทียมและเสมอภาคเพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าใจและยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรมและความหลากหลาย

4) ครูประจำชั้นและครูประจำวิชาในสังคมพหุวัฒนธรรมศึกษา คือผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมเจตคติในเรื่องการยอมรับในบุคคลและกลุ่มบุคคลที่มีความแตกต่างจากตน ไม่ว่าจะความแตกต่างนั้นจะเป็นเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา หรือวัฒนธรรม

5) ครู จะต้องปราศจากความอคติความลำเอียงต่อผู้เรียนที่มีลักษณะแตกต่างจากตน และเรียนรู้ผู้เรียนกลุ่มต่างๆเพื่อนำไปสู่การสื่อสารและการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมและส่งเสริมการยอมรับซึ่งกันและกัน

แนวทางที่ 2 การปรับวิธีการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้เหมาะกับรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มาจากต่างวัฒนธรรม มีวัตถุประสงค์ เพื่อจัดการศึกษาให้เกิดความเท่าเทียมและการยอมรับของผู้เรียนในทุกกลุ่มวัฒนธรรม ตามแนวคิดของ Bank (1994, อ้างถึงใน วิฑิตมดี อापัทธนานนท์, 2551) วิธีการปรับการจัดการเรียนการสอน มีดังนี้

1) โรงเรียนควรมีนโยบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมศึกษา

คือ แนวทางในการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรม และแนวปฏิบัติในโรงเรียน รวมถึงการสื่อสารไปถึงพ่อแม่และประชาชนว่าโรงเรียนให้ความสำคัญกับพหุวัฒนธรรมศึกษากับผู้เรียน

2) ปรับทัศนคติ ความเชื่อ และการปฏิบัติของบุคลากร

สิ่งสำคัญที่สุดคือ ทัศนคติของบุคลากรซึ่งหมายรวมถึง ครู ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ ธุรการ แม่บ้าน ภารโรงและเจ้าหน้าที่ทุกคนในโรงเรียน บุคลากรโดยเฉพาะครูจะต้องเชื่อว่าผู้เรียนทุกคนไม่ว่าจะมาจากเชื้อชาติใด เพศใด มีความผิดปกติทางร่างกายหรือไม่ ล้วนแล้วแต่มีโอกาที่จะประสบความสำเร็จในการเรียนด้วยกันทั้งนั้น ความเชื่อเช่นนี้จะช่วยให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อตนเอง และเพิ่มความมั่นใจในการเรียนให้แก่ผู้เรียนอีกด้วย

3) การจ้างบุคลากรในโรงเรียนให้มีความหลากหลาย

บุคลากรในโรงเรียน เช่นผู้บริหาร ครู เจ้าหน้าที่ บุคลากรสนับสนุนอื่นๆ ควรมีความหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นเชื้อชาติ เพศ ศาสนา และสภาพร่างกาย ความหลากหลายของบุคลากรเช่นนี้ จะเป็นเครื่องสะท้อนให้เห็นถึงนโยบายของโรงเรียนเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมศึกษาของโรงเรียนเป็นอย่างดี สิ่งที่ต้องระวังคือ โรงเรียนต้องคำนึงถึงตำแหน่งของบุคลากรที่เป็นชนกลุ่มน้อยด้วย เช่น หากผู้บริหารเป็นชนผิวขาวแต่ ภารโรงเป็นคนผิวดำ จะทำให้ผู้เรียนมีทัศนคติด้านลบเพิ่มขึ้นอีกก็เป็นได้

4) หลักสูตรของโรงเรียน

ควรมีการปรับเพื่อให้สะท้อนมุมมองของชนกลุ่มน้อยมากขึ้นเป็นการนำเสนอเนื้อหาหลักสูตรผ่านมุมมองของชนกลุ่มน้อยเองด้วยไม่ใช่เพียงแค่เพิ่มเรื่องราวของชนกลุ่มน้อยเข้าไปในหลักสูตรเท่านั้น การปรับหลักสูตรเช่นนี้จะช่วยให้ผู้เรียนมองปัญหา และประเด็นต่างๆ จากมุมมองของคนหลากหลายวัฒนธรรม

5) เทคนิคการสอน

สำคัญที่สุดคือ ผู้สอนจะต้องใช้วิธีการสอนที่เน้นการมีส่วนร่วมและ การจัดกิจกรรมกลุ่มเทคนิคการสอนที่เหมาะสมกับหลักสูตรที่มีความเป็นพหุวัฒนธรรมศึกษา คือ การเรียนที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและการเรียนที่ครูฟังเสียงและความคิดเห็นของผู้เรียนที่มาจากหลากหลายวัฒนธรรม โดยโรงเรียนและเขตพื้นที่การศึกษาต้องมีการจัดการอบรมวิธีการสอนสำหรับผู้เรียนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมให้แก่ครู

6) สื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน

โรงเรียนควรเลือกสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนที่สะท้อนประสบการณ์และประวัติศาสตร์ สื่อการสอนควรจะต้องเกี่ยวข้องกับปัญหาและมุมมองของทุกกลุ่มชนชาติ

7) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

เป็นส่วนประกอบสำคัญที่จะช่วยแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียน ผู้ปกครองอาจจะลังเล ไม่กล้าเข้ามามีส่วนในการจัดการศึกษาเนื่องจากเห็นว่าตนเองไม่มีอำนาจ หรือ ความเห็นของตนไม่ได้รับความใส่ใจจากโรงเรียน ดังนั้น หน้าที่ของโรงเรียนคือการหาวิธีที่จะทำให้ ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาให้มากที่สุด

8) การตรวจสอบและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ

การจัดการศึกษาแบบใดก็ตามต้องหมั่นตรวจสอบและปรับปรุง พัฒนา การจัดการ การศึกษาในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ เช่น ตรวจสอบว่าเป้าหมายที่กำหนดเกี่ยวกับการจัดการศึกษา แบบพหุวัฒนธรรมศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ เป็นต้น

แนวทางที่ 3 การปรับเปลี่ยนเนื้อหาในบทเรียนเพื่อให้มีความสำคัญกับวัฒนธรรมต่างๆ แนวทางดังกล่าวมีการแนวทางในการปรับเปลี่ยนอยู่ 4 ระดับ ดังนี้ Bank (1994)

ระดับที่ 1 The Contribution Approach คือการเพิ่มบทบาท เหตุการณ์ ประสบการณ์ต่างๆของเชื้อชาติต่างๆเข้าไปในแบบเรียน โดยให้มีเนื้อหาที่แสดงถึงบทบาทของตัวแทน ของกลุ่มของผู้เรียนในสังคม เช่น กล่าวถึงบุคคลที่มีชื่อเสียงในวัฒนธรรมหรือประวัติศาสตร์ของผู้เรียน

ระดับที่ 2 The Additive Approach คือการเพิ่มหรือเสริมสิ่งที่ขาดหายไป ในหลักสูตร เนื้อหา สำคัญ แก่นของเรื่อง เข้าไปโดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างหลักสูตร

ระดับที่ 3 The Transformation Approach คือ การปรับเปลี่ยนเนื้อหาใน หลักสูตรทั้งหมด เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษาทั้งในประเด็นของ เหตุการณ์ แนวคิด ที่ต้องมีความสอดคล้องกับผู้เรียนที่มีวัฒนธรรมหลากหลาย

ระดับที่ 4 The Social Action Approach คือการมีบทบาททางสังคม ดูว่าใน โรงเรียนหรือชุมชนมีปัญหาอะไรบ้างและแสดงบทบาทในการแก้ไขเพื่อนำความรู้มาช่วยแก้ไขปัญหา สังคม ให้พัฒนาขึ้น

แนวทางที่ 4 การปรับทัศนคติในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของผู้เรียนที่มีความ หลากหลายทางวัฒนธรรม ไม่มีอะไรสำคัญไปกว่า การสอนของครูที่เข้าใจผู้เรียนอย่างแท้จริง ไม่ว่า ผู้เรียนจะมาจากวัฒนธรรมใดก็ตาม ผู้สอนจะต้องมีทักษะ 3 ประการดังนี้

- 1) To Know : รู้ความหลากหลายทางวัฒนธรรมของผู้เรียน เห็นอกเห็นใจ
- 2) To Care : ใส่ใจผู้เรียนทุกคน ไม่ดูถูกดูแคลน
- 3) To Act : ปฏิบัติและกระทำต่อผู้เรียนทุกคนอย่างเท่าเทียมเสมอภาค แล้วจะทำให้ผู้เรียนรู้สึกถึงความเท่าเทียมจากผู้สอนอย่างแท้จริง

กล่าวโดยสรุป วัตถุประสงค์ของพหุวัฒนธรรมศึกษาในการจัดการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ควรมีประเด็นที่เน้นในเรื่องของทิศทางในการพัฒนาสถานศึกษาให้มีความสอดคล้องกับการบริหารสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย

1. ผู้บริหารสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนใต้ต้องมีการยอมรับความแตกต่าง มีนโยบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมศึกษา และมีการสร้างโอกาสความเท่าเทียมกัน ให้ความสำคัญ ยุติธรรม ความเสมอภาคและการปรับทัศนคติในการอยู่ร่วมกันในการได้รับการศึกษาของผู้เรียนที่มาจากความหลากหลายทางวัฒนธรรมรวมถึงการสื่อสารไปถึงพ่อแม่ผู้ปกครองและประชาชนว่าโรงเรียนให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมศึกษากับผู้เรียน

2. ครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องมีความหลากหลายไม่ว่าจะเป็นเชื้อชาติ เพศ ศาสนา และสภาพร่างกาย ความหลากหลายของบุคลากรเช่นนี้ จะเป็นเครื่องสะท้อนให้เห็นถึงนโยบายของโรงเรียนเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมศึกษาของโรงเรียนเป็นอย่างดีครูและบุคลากรมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างเจตคติเป็นผู้ที่ยอมรับแนวคิดในเรื่องของความแตกต่างทางวัฒนธรรมและจะต้องปราศจากความอคติความลำเอียงต่อผู้เรียนที่มีลักษณะแตกต่างจากตน ใส่ใจผู้เรียนทุกคน และปฏิบัติต่อผู้เรียนทุกคนอย่างเท่าเทียมกันอย่างแท้จริง

3. หลักสูตรของโรงเรียนโดยจัดทำหลักสูตรที่มีความสอดคล้องกับบริบทในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเน้นในเรื่องของวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ วัฒนธรรม ประเพณีของนักเรียน เพื่อส่งผลต่อการจัดการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มากขึ้น

ลักษณะของพหุวัฒนธรรมศึกษา

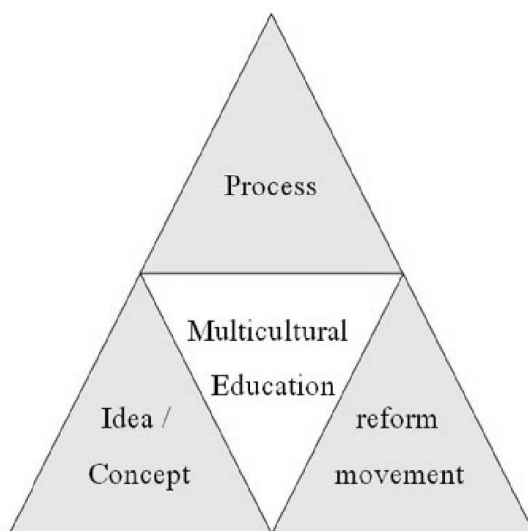
Cortes (1996) ได้กล่าวถึงลักษณะของการจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรมไว้ว่า การจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรม มีหลักสำคัญที่จะต้องศึกษาอย่างน้อย 3 ประการคือ

1) แนวคิดหรือมโนทัศน์ (idea or concept) แนวทางการปฏิรูปทางการศึกษา (educational reform movement) และกระบวนการทางการจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรม แนวคิดทางพหุวัฒนธรรมจะต้องเพื่อผู้เรียนทุกคน โดยไม่แบ่งแยก เพศ ชนชั้นทางสังคม กลุ่มชน เชื้อชาติ หรือลักษณะทางวัฒนธรรม จะต้องมีความเท่าเทียมกันในโอกาสที่จะได้รับการเรียนรู้ในสถานศึกษา และมุ่งให้ผู้เรียนได้รับการเปลี่ยนแปลงที่ดีที่สุดในสถานศึกษา

2) การจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรมเป็นแนวทางในการปฏิรูปทางการศึกษา ซึ่งเป็นเรื่องยากมากในการที่จะเปลี่ยนแปลงสถาบันการศึกษาซึ่งมีผู้เรียนจำนวนมาก หลากหลายชนชั้น มีความแตกต่างทางเพศ เชื้อชาติ และวัฒนธรรม ให้มีโอกาสที่เท่าเทียมกันทางการศึกษาดังนั้นการปฏิรูปการศึกษาตามแนวการศึกษาพหุวัฒนธรรมจะต้องเป็นการเปลี่ยนแปลง

สภาพแวดล้อมทางการศึกษาของสถานศึกษาในลักษณะองค์กรรวม ไม่ได้จำกัดเฉพาะการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเท่านั้น

3) การจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรมเป็นกระบวนการ มีเป้าหมายเกี่ยวกับการจัดการศึกษาที่มีเสรีภาพและความยุติธรรม จะต้องมีการขจัดความคิดที่เป็นอคติและการแบ่งแยกของกลุ่มต่าง ๆ ในผู้เรียนให้หมดไป โดยเป็นกระบวนการที่จะต้องปฏิบัติอย่างต่อเนื่องเพื่อเพิ่มความเท่าเทียมกันทางการศึกษาแก่ผู้เรียนทุกคน

ภาพประกอบ 2 แสดงลักษณะการจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรม

(ที่มา : Banks and Banks. (1989) Multicultural Education Issues and Perspectives,)

Banks (1994) กล่าวว่าการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมมี 2 รูปแบบคือรูปแบบที่เน้นให้กลุ่มคนในวัฒนธรรมหลักยอมรับในความแตกต่างของบุคคลอื่น (Enlightening Power Group Model) และรูปแบบที่เน้นให้กลุ่มคนในวัฒนธรรมย่อยเข้าใจตนเองในบริบททางสังคมของตนเองและวัฒนธรรมหลัก (Share Power Model) และได้กล่าวถึงการศึกษามิติต่างๆ ดังต่อไปนี้

มิติที่ 1 การบูรณาการเนื้อหาเป็นการปฏิบัติที่ครูใช้ตัวอย่างและเนื้อหาจากหลายๆ วัฒนธรรมและกลุ่มคนหลายๆ กลุ่มเพื่อแสดงมโนทัศน์หลักการทฤษฎีความเห็นในวิชาเรียนและแบบฝึกหัด

มิติที่ 2 กระบวนการสร้างความรู้เป็นกระบวนการที่ครูช่วยให้นักเรียนเข้าใจรับรู้จำเปรียบเทียบประเมินค่าเพื่อค้นหาแสวงหาพิจารณาและตัดสินใจที่จะสรุปความหมายทางวัฒนธรรม

มิติที่ 3 การสอนที่ให้โอกาสอย่างเสมอภาคเป็นการสอนที่ครูปรับปรุงการสอนของครูให้ก้าวหน้าขึ้นเป็นการสอนที่มีหลากหลายรูปแบบ

มิติที่ 4 การลดอคติเป็นมิติที่จะช่วยอธิบายลักษณะของบทศนคติที่มีต่อเชื้อชาติและกลวิธีของนักเรียนที่สามารถช่วยให้เด็กได้พัฒนาเจตคติและค่านิยมแบบประชาธิปไตยเพิ่มสูงขึ้น

มิติที่ 5 อำนาจของวัฒนธรรมและโครงสร้างของสังคมเป็นมิติที่กล่าวถึงการเป็นกลุ่มและการบอกความเป็นเชื้อชาติจะช่วยสนับสนุนการมีส่วนร่วมและสนับสนุนความไม่ได้สัดส่วนในผลสัมฤทธิ์กับการปฏิสัมพันธ์ของทีมงานและนักเรียนระหว่างชนกลุ่มน้อยและเชื้อชาติซึ่งองค์ประกอบที่เกิดขึ้นในวัฒนธรรมของโรงเรียนเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องสร้างขึ้นในวัฒนธรรมของโรงเรียนเพื่อให้พลังของนักเรียนจากหลากหลายเชื้อชาติชนกลุ่มน้อยและวัฒนธรรมกลุ่มต่างๆ เกิดขึ้น

กล่าวโดยสรุป ลักษณะของพหุวัฒนธรรมศึกษาที่มีความเหมาะสมในการนำไปใช้มากที่สุดคือการเน้นให้คนกลุ่มวัฒนธรรมย่อยเข้าใจตนเองในบริบททางสังคมของตนเองต้องยอมรับในความแตกต่างของบุคคลอื่นด้วยความเท่าเทียมกันในโอกาสที่จะได้รับการเรียนรู้และในการจัดการศึกษาต้องมีเสรีภาพและความยุติธรรม

เป้าหมายของพหุวัฒนธรรมศึกษา

เอกรินทร์ สังข์ทอง (2551) ได้กล่าวไว้ว่า เป้าหมายของพหุวัฒนธรรมศึกษาจะมุ่งเน้นให้เกิดความเท่าเทียมทางสังคม เกิดการยอมรับและเข้าใจในความแตกต่างของมิติต่างๆ ทางสังคมและวัฒนธรรม ตลอดจนมุ่งสู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความสำเร็จของสมาชิกในสังคม นอกจากนี้ยังมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้คนมีปฏิสัมพันธ์บนพื้นฐานของความแตกต่างรวมถึงเกิดความเข้าใจในความเปลี่ยนแปลงและความเป็นไปของโลก

อามัดญณี ดาโอะ (2551) ได้กล่าวไว้ว่า เป้าหมายของการศึกษาพหุวัฒนธรรม คือ การมีส่วนร่วมต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม ดังนั้น แนวทางในการจัดการศึกษาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายนั้นต้องประกอบด้วย การเปลี่ยนแปลงดังต่อไปนี้

1) การเปลี่ยนแปลงตนเองในฐานะครูผู้สอนนั้นต้องตรวจสอบความอคติความลำเอียงและข้อสันนิษฐานของครูมีผลต่อการสอนและประสบการณ์ทางการเรียนของนักเรียนอย่างไร นอกจากนี้ยังต้องศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับผู้คนและสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นรอบตัวเมื่อมีการเข้าใจในประสบการณ์ชีวิตแล้วก็เข้าใจโลกและความสัมพันธ์กับผู้อื่นทั้งนี้ครูต้องมีความรับผิดชอบต่อนักเรียนในการขจัดความลำเอียงและตรวจสอบว่ามีใครบ้างที่บรรลุผลจากรูปแบบการสอนนี้ถ้าหากต้องการเป็นนักการศึกษาพหุวัฒนธรรมที่ดีและเป็นนักการศึกษาที่มีประสิทธิภาพครูจะต้องทำการตรวจสอบและเปลี่ยนแปลงตนเองก่อน

2) การเปลี่ยนแปลงโรงเรียนและระบบการเรียนการสอนการศึกษาพหุวัฒนธรรมต้องมีการตรวจสอบอย่างมีวิจารณ์ญาณในหลายด้านการเปลี่ยนของโรงเรียนพหุวัฒนธรรมประกอบด้วย

(1) การสอนเน้นให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางคือจะต้องแสดงให้เห็นประสบการณ์ของนักเรียนต่อชั้นเรียนทำให้การเรียนรู้มีชีวิตชีวาและมีปฏิสัมพันธ์ต้องทำการตรวจสอบว่าวิธีการสอนและรูปแบบการสอนที่มีเป็นการส่งเสริมให้เกิดระบบการกดขี่หรือไม่วิธีการกดขี่ที่พบเช่นการติดตามจะต้องเปิดเผยและเป็นการตรวจสอบอย่างมีวิจารณ์ญาณลักษณะการเรียนและการสอนในโรงเรียนจะต้องมุ่งเน้นที่นักเรียนมากกว่าคะแนนสอบหรือการจัดระดับของโรงเรียนจะต้องมีการเน้นที่การคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณและสร้างสรรค์ทักษะการเรียนรู้และการตระหนักทางสังคมตลอดจนความเชื่อและการไตร่ตรองการสอนจะต้องให้นักเรียนมีศักยภาพที่เท่าเทียมกันในการบรรลุผลในฐานะผู้เรียนวิธีการสอนจะต้องมีความยืดหยุ่นมากพอสำหรับความแตกต่างของรูปแบบการเรียนรู้ที่มีในทุกชั้นเรียน

(2) สื่อการเรียนการสอนควรจะรวมความคิดเห็นที่แตกต่างและมุมมองของนักเรียนนักเรียนทุกคนควรจะได้รับภาระกระตุ้นให้คิดอย่างมีวิจารณ์ญาณเกี่ยวกับสื่อต่างๆ เช่น พวกเขากำลังฟังใครอยู่พวกเขาไม่ฟังใครบ้างทำไมถึงผลิตภาพยนตร์แบนนั้นอะไรคือความลำเอียงของผู้เรียนที่มีในงานเขียน

(3) การสนับสนุนของโรงเรียนและบรรยากาศในชั้นเรียนครูจะต้องเตรียมการที่ดีในการส่งเสริมบรรยากาศเชิงบวกให้แก่แก่นักเรียนทุกคน วัฒนธรรมของโรงเรียน ทั้งหมดจะต้องได้รับการตรวจสอบอย่างใกล้ชิด เพื่อหาว่าวัฒนธรรมดังกล่าวส่งเสริมให้เกิดการกดขี่หรือไม่ลำดับชั้นในโรงเรียนจะต้องได้รับการตรวจสอบ เพื่อประเมินว่าลำดับชั้นดังกล่าวช่วยให้เกิดการสอนที่ดีสำหรับครูทุกคน

3) การเปลี่ยนแปลงสังคมเป้าหมายของการศึกษาพหุวัฒนธรรม คือ การมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงของสังคมการนำไปใช้งานและการรักษาไว้ซึ่งความยุติธรรมและความเท่าเทียมกันของสังคมแทนที่จะเน้นที่การสอนเพื่อให้ได้คะแนนที่สูง ดังนั้น การศึกษาพหุวัฒนธรรมจึงต้องใช้ทั้งการเปลี่ยนแปลงของตนเองและของโรงเรียนรวมถึงการเปลี่ยนแปลงของสังคมความยุติธรรม และความเสมอภาคทางสังคมในโรงเรียนสามารถสร้างความยุติธรรมและความเท่าเทียมในสังคมได้เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้วก็จะถือว่าบรรลุเป้าหมายของการศึกษาพหุวัฒนธรรมอย่างแท้จริง

วุฒิสกต์ โภชนกุล (2556) ได้กล่าวไว้ว่า เป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรม คือการเปลี่ยนแปลงสถานศึกษาซึ่งมีทั้งนักเรียนชาย-หญิง ผู้มีความสามารถพิเศษ นักเรียนจากวัฒนธรรมที่หลากหลาย ชนชั้นทางสังคม เชื้อชาติ และกลุ่มชน โดยการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีความเท่าเทียมกันให้เกิดขึ้นในสถานศึกษา ดังนั้นความสำคัญของเป้าหมายในการจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรม คือ การเพิ่มขึ้นของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนทุกคน ภายใต้ข้อสมมติฐานที่ว่า ผู้สอนสามารถเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้นักเรียนทุกคนที่มาจากกลุ่มที่

หลากหลาย โดยการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมและลักษณะการเรียนรู้ของนักเรียนแต่ละคน

นอกจากนี้ เป้าหมายของการจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรม ยังต้องช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาเจตคติบางบวกต่อความแตกต่างทางวัฒนธรรม เชื้อชาติ กลุ่มชน และศาสนา จากการศึกษา งานวิจัยต่างๆ มีหลักฐานที่เชื่อได้ว่า เจตคติทางลบและทัศนคติที่ติดตัวตัวมาของผู้เรียนจากกลุ่มต่างๆ เกิดจากการถ่ายทอดจากบุคคลต่างๆ ในสังคมและสื่อมวลชน ซึ่ง Cortes เรียกว่า “หลักสูตรสังคม (Societal Curriculum)” ส่งผลให้ผู้เรียนจำนวนมาก มีความเข้าใจ ความเชื่อ และทัศนคติที่ผิดเกี่ยวกับบุคคลกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม ถ้าสถานศึกษาไม่ช่วยพัฒนาเจตคติทางบวกเกี่ยวกับความแตกต่างของกลุ่ม เขาเหล่านั้นก็จะมีความคิดที่เป็นทางลบจนตัวไปจนเป็นผู้ใหญ่ เพราะฉะนั้น สถานศึกษาจะต้องมีขั้นตอนหรือกระบวนการ ในการที่จะช่วยพัฒนาผู้เรียนเกี่ยวกับความเสมอภาคของสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม กลุ่มชน และเชื้อชาติ ตั้งแต่ก่อนเข้าเรียน ตลอดจนการเข้ารับการศึกษาในแต่ละระดับ

การจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรมจะต้องช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนมีความมั่นใจในความสามารถที่จะประสบความสำเร็จในการศึกษา สถานศึกษาต้องช่วยสร้างความเข้าใจและทัศนคติเกี่ยวกับความแตกต่างทางวัฒนธรรม มีทักษะทางสังคมที่จะสามารถพิจารณาความแตกต่างของกลุ่มสามารถปรับตัวเพื่อการอยู่ร่วมกัน และเรียนรู้ร่วมกันอย่างเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางสังคม เมื่อผู้เรียนมองเห็นความเป็นจริงของความแตกต่างของกลุ่ม เขาจะได้รับความเข้าใจที่ถ่องแท้ส่งผลไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอันนำไปสู่การเป็นสังคมแห่งพหุวัฒนธรรมในที่สุด

Baruth and Manning (1991) ได้กล่าวถึง เป้าหมายของพหุวัฒนธรรมที่ควรนำให้คนทุกคนถึงสิ่งเหล่านี้ คือ

- 1) สำนึก เข้าใจและยอมรับนับถือในธรรมชาติของความแตกต่างและคล้ายคลึงในระหว่างวัฒนธรรมต่าง
- 2) รู้ถึงความแตกต่างที่มีอยู่ภายในในกลุ่มครอบครัวต่างๆ ที่มีความเหมือนและความแตกต่างทางวัฒนธรรม
- 3) พัฒนาความเข้าใจที่มีดีต่อธรรมชาติและผลกระทบของชาตินิยมตลอดจนถึงผลของชาตินิยมทั้งทางบวกและทางลบ
- 4) พัฒนาเจตคติที่ดีต่อเชื้อสายของบุคคล ยอมรับและใช้ภูมิหลังทางวัฒนธรรมเป็นแรงจูงใจและเกื้อหนุนให้มีความสำคัญต่อสังคม
- 5) จัดและพัฒนาประสบการณ์ที่เหมาะสมที่จะช่วยให้เด็กๆ มีพัฒนาการที่ดีขึ้น ทั้งด้านทักษะความรู้ ความเข้าใจ และเจตคติที่จำเป็นต้องอยู่อาศัยในสังคมที่มีเชื้อสาย และวัฒนธรรมที่หลากหลาย

Bank (1994) เป้าหมายของการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมตามระดับการพัฒนานักเรียนของ ทฤษฎีการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมที่กล่าวไว้ 6 ระดับดังนี้

- 1) ระดับที่ 1 กลุ่มหลังวัฒนธรรมตนเองปฏิเสธวัฒนธรรมอื่น
- 2) ระดับที่ 2 กลุ่มหลังวัฒนธรรมอื่นปฏิเสธวัฒนธรรมตนเอง
- 3) ระดับที่ 3 ยอมรับและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมตนเอง
- 4) ระดับที่ 4 ยอมรับและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมตนเองและวัฒนธรรมอื่น
- 5) ระดับที่ 5 สะท้อนความหลากหลายทางวัฒนธรรมและแสดงออกถึงความเป็นของ

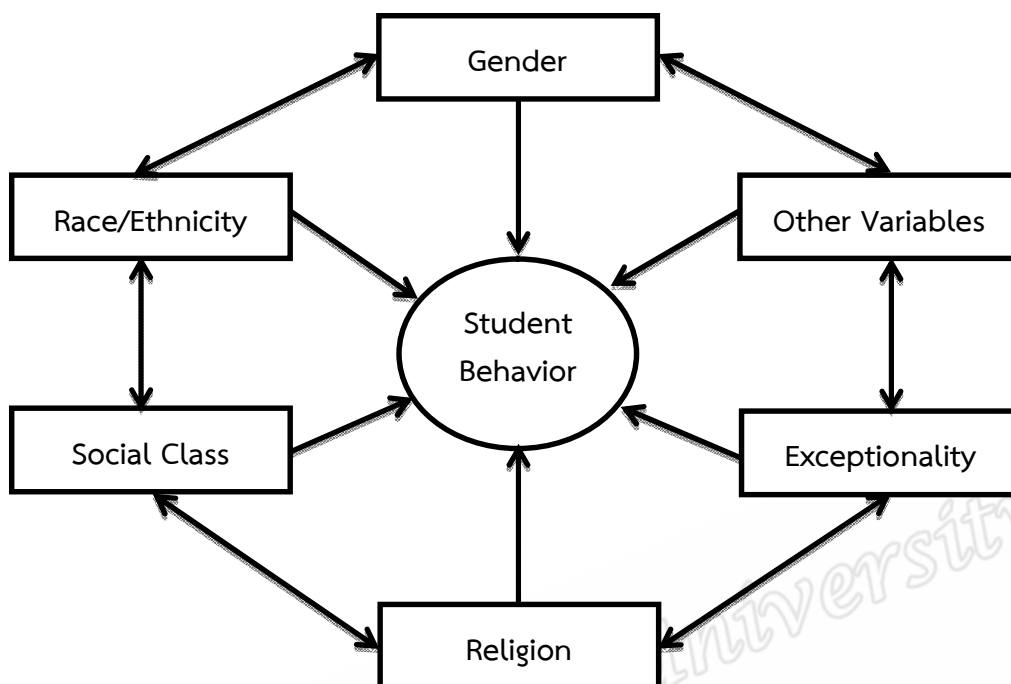
ชาติของตน

- 6) ระดับที่ 6 สะท้อนความเป็นชาติของตนและมนุษยโลก

กล่าวโดยสรุป เป้าหมายของพหุวัฒนธรรมศึกษา เป็นการมุ่งเน้นให้เกิดความเท่าเทียมกัน ทางสังคม เกิดการยอมรับและเข้าใจในความแตกต่างมีทักษะทางสังคมที่จะสามารถพิจารณาความแตกต่างของกลุ่ม สามารถปรับตัวเพื่อการอยู่ร่วมกัน และเรียนรู้ร่วมกันอย่างเหมาะสมกับ สภาพแวดล้อมทางสังคมนั้นๆ และมีความปรองดองสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความแตกต่างได้ อย่างมีความสุข

โครงสร้างตามแนวทางพหุวัฒนธรรมศึกษา

วุฒิสักดิ์ โภชนกุล (2556) ได้กล่าวไว้ว่า ในการศึกษาทางพหุวัฒนธรรมได้แบ่งประเภทของ โครงสร้างทางสังคมซึ่งเป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาที่หลากหลายเพื่อความเท่าเทียมกันของ ผู้เรียนทุกคน

ภาพประกอบ 3 แสดงโครงสร้างทางสังคมของการศึกษาพหุวัฒนธรรม

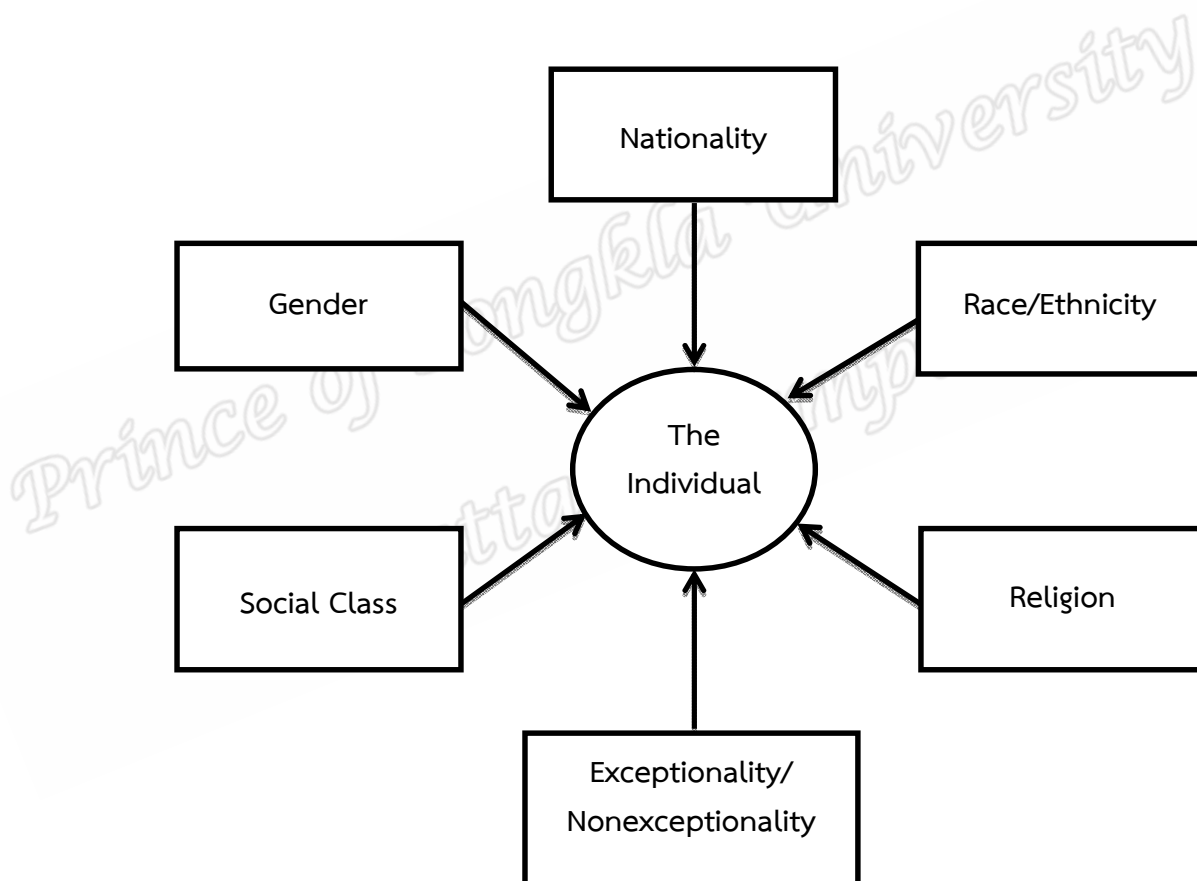
(ที่มา : Banks and Banks. (1989) Multicultural Education Issues and Perspectives)

จากรูป แสดงถึงโครงสร้างทางสังคมของการจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรม ซึ่งเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้เรียนโดยอาจจะเป็นอิทธิพลจากตัวแปรตัวใดตัวหนึ่งหรือจากตัวแปรหลายตัวประกอบกันไม่ว่าจะเป็นเพศ เชื้อชาติ ชนชั้นทางสังคม ศาสนา ความสามารถพิเศษ และตัวแปรอื่นๆ ย่อมมีอิทธิพลที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งสิ้น ด้วยเหตุนี้การจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรมจึงต้องให้ความสำคัญต่อตัวแปรต่างๆ อย่างรอบด้าน โดยไม่เน้นความสำคัญเพียงแค่วรรณ ภาษา ศาสนาหรือตัวแปรตัวใดตัวหนึ่งโดยเฉพาะ

กล่าวโดยสรุป โครงสร้างตามแนวทางพหุวัฒนธรรมศึกษาต้องคำนึงถึงพฤติกรรมของนักเรียนซึ่งประกอบด้วย เพศ เชื้อชาติ ชนชั้นทางสังคม ศาสนา ความสามารถพิเศษ ซึ่งส่งผลต่อการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาให้มีความรู้ ความเข้าใจและสามารถส่งเสริมให้ครูผู้สอนมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างถูกต้องตามแนวทางการจัดการศึกษาตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมต่อไป

ธรรมชาติของพหุวัฒนธรรมศึกษา

บุคคลแต่ละคนจะเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มซึ่งมีลักษณะวัฒนธรรมที่เป็นของตนเอง และหลายๆ กลุ่มจะรวมตัวกันเป็นสังคมใหญ่ การอยู่รอดของกลุ่มเกิดจากการเห็นคุณค่าของกระบวนการคิดและสัญลักษณ์ที่เกิดจากการสร้างของวัฒนธรรม ปัจจัยทางศาสนา เชื้อชาติ อายุ เพศ ชนชั้นทางสังคม และการศึกษา จะเป็นตัวสำคัญที่กำหนดเกี่ยวกับความเชื่อ ความรู้สึก และการกระทำของบุคคล ในลักษณะของการรวมกลุ่มต่างๆ ของสังคมใหญ่ ย่อมมีการประสานของกลุ่มต่างๆ ในสังคม บุคคลแต่ละคนนอกจากจะเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มหนึ่งแล้ว ยังเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มอื่นๆ ในขณะเดียวกันด้วย ซึ่งอาจมีลักษณะที่ชัดเจนในกลุ่มหนึ่งและมีลักษณะที่น้อยหรือไม่มีเลยในอีกกลุ่มหนึ่ง

ภาพประกอบ 4 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับการเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ ในสังคม (ที่มา : Banks and Banks. (1989) Multicultural Education Issues and Perspectives,)

จากรูป แสดงให้เห็นว่า ในระบบสังคม (Social System) จะประกอบด้วยกลุ่มต่างๆ ที่แบ่งลักษณะของกลุ่มตามโครงสร้างของ สัญชาติ กลุ่มชน ศาสนา ความสามารถพิเศษ ชนชั้นทางสังคม และเพศ ซึ่งบุคคลสามารถเป็นสมาชิกที่มีลักษณะเฉพาะของกลุ่มหนึ่งและอาจเป็นสมาชิกของหลาย

กลุ่มที่แตกต่างกันในเวลาเดียวกัน ดังนั้น การจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรม จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องคำนึงถึงความแตกต่างของแต่ละกลุ่ม และการจัดการศึกษาของแต่ละสถาบันจะต้องตอบสนองต่อความแตกต่างดังกล่าว

กล่าวโดยสรุป ธรรมชาติของพหุวัฒนธรรมศึกษา เป็นการจัดการศึกษาที่ต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ทั้งในด้านของสัญชาติ กลุ่มชน ศาสนา ความสามารถพิเศษ ชั้นชั้นทางสังคม และเพศ ดังนั้นในการจัดการศึกษาดังกล่าวจะต้องมีการตอบสนองความแตกต่างทางวัฒนธรรมดังกล่าวด้วย เพื่อการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

การพัฒนาการจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรมศึกษา

การจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรมจะพัฒนาได้ด้วยความหลากหลายของหลักสูตรและแนวทางปฏิบัติ สถาบันการศึกษาจะต้องออกแบบเพื่อสนองความต้องการที่หลากหลายของผู้เรียนกลุ่มต่าง ๆ ด้วยเหตุนี้ Grant and Sleeter (1988, อ้างถึงใน Banks, 1989) จึงกล่าวว่า “การจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรมไม่สามารถเห็นได้จากการกระทำในรายวิชาหรือหลักสูตรเดียว นักการศึกษาจะต้องใช้การจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรมในแนวทางที่กว้าง หลากหลายในหลักสูตรและการปฏิบัติที่ส่งผลถึงความเท่าเทียมกันทางการศึกษา” ดังนั้นการจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรมจึงเป็นการบูรณาการสถานศึกษาในลักษณะองค์รวม เพื่อให้ส่งผลถึงความเท่าเทียมกันทางการศึกษาในขอบเขตของ เพศ เชื้อชาติ ศาสนา ฐานะทางสังคม ความสามารถพิเศษของผู้เรียน และวัฒนธรรมประเพณี

กล่าวโดยสรุป พหุวัฒนธรรมศึกษามีแนวทางการบริหารสถานศึกษา โดยต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยการจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรมจะต้องช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนมีความมั่นใจในความสามารถที่จะประสบความสำเร็จในการศึกษา สถานศึกษาต้องช่วยสร้างความเข้าใจและทัศนคติเกี่ยวกับความแตกต่างทางวัฒนธรรม มีทักษะทางสังคมที่จะสามารถพิจารณาความแตกต่างของกลุ่ม สามารถปรับตัวเพื่อการอยู่ร่วมกัน และเรียนรู้ร่วมกันอย่างเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางสังคม ซึ่งถือเป็นบทบาทหลักในการบริหารของผู้บริหารที่ต้องจัดการศึกษาให้มีความสอดคล้องกับความแตกต่างทางวัฒนธรรม เพศ เชื้อชาติ กลุ่มชน วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ศาสนา ความสามารถพิเศษ ชั้นชั้นทางสังคม โดยผู้บริหารต้องใช้หลักในการบริหารทั้งการบริหารสถานศึกษามีวิสัยทัศน์กว้างไกล ตามบริบทสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ การบริหารข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยการให้การอบรมพัฒนาดตนเอง เปิดโอกาสให้มีการศึกษาต่อ สร้างแรงจูงใจและสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา บริหารฝ่ายวิชาการในเรื่องของหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆ รวมถึงใน

เรื่องของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองชุมชนในการช่วยพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามแนวคิด
พหุวัฒนธรรม

สรุป การจัดการศึกษาตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษา หมายถึง การจัดการศึกษาที่ต้อง
คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยการจัดการศึกษามุ่งเน้นให้ผู้คนในสังคมมีความเท่าเทียมกัน
มีความเสมอภาค เสรีภาพ โดยผ่านกระบวนการทาง การศึกษาที่เกิดขึ้นในสถานศึกษาและหน่วยงาน
ทางการ ศึกษาต่างๆ ที่จัดการการเรียนการสอน และเตรียมผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ได้อย่าง
มุ่งมั่นบนพื้นฐานของความแตกต่างทางวัฒนธรรม เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะในการคิดเชิงวิพากษ์เข้าใจ
ยอมรับและเคารพความแตกต่างกันทั้งด้าน เชื้อชาติ สัญชาติ สถานะทางสังคม ความสามารถ และ
บทบาททางเพศ ตลอดจนประสบความสำเร็จทางการเรียนและสามารถเข้าสู่สังคมได้อย่างมีความสุข
โดยไม่แบ่งแยกชนชั้นวรรณะ

ตอนที่ 3 การบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษาในสามจังหวัด

ชายแดนภาคใต้

จากการศึกษางานเอกสาร บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษาตาม
แนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จากที่สังเคราะห์ออกมาเพื่อสะท้อนแนวคิด
ออกมา 4 ด้าน คือ

1. ผู้บริหารตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษา
2. ครูและบุคลากรทางการศึกษาตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษา
3. หลักสูตรและการเรียนการสอนตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษา
4. การมีส่วนร่วมตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษา

1. ผู้บริหารตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษา

จากการศึกษาบริบทและสภาพปัญหาในการจัดการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
ในด้านผู้บริหาร พบว่า ยังมีปัญหาด้านการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารที่ไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิต
ของคนในพื้นที่ การบริหารจัดการยังดำเนินการไม่เต็มที่ เนื่องจาก ยังไม่เข้าใจในบริบทความแตกต่าง
ทางพหุวัฒนธรรมอย่างทอ่งแท้ ขาดการประสานในแนวราบระหว่างหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ
สถานศึกษา ไม่สามารถระดมทรัพยากรมาใช้ในการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้ปกครอง
และประชาชนในพื้นที่ยังไม่มั่นใจในการจัดการศึกษาของรัฐ และไม่กล้าให้ความร่วมมือกับทาง
เจ้าหน้าที่รัฐ หรือผู้บริหารสถานศึกษา รวมถึงความเชื่อมั่นในการพัฒนาชุมชนและการศึกษาที่ไม่
เป็นไปตามความต้องการของชุมชนหรือบริบทของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ (อำนาจ วิทยานุกูวดี
และคณะ, 2553 และ เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์, 2554)

อนึ่ง เอกรินทร์ สังข์ทอง (2551); บัญญัติ ยงย่วน และคณะ (2553); รังสรรค์ ประเสริฐศรี (2544) และ สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์ (2544) ได้กล่าวเช่นเดียวกันว่า ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นบุคคลสำคัญ อันดับแรก ในการมุ่งเน้นให้ผู้คนในสังคมมีความเท่าเทียมกัน ความเสมอภาค มีเสรีภาพและรักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่แตกต่างกัน ผู้บริหารต้องมีความตระหนัก มีความอ่อนไหว ต่อพหุวัฒนธรรม ให้ความสำคัญและใส่ใจกับรายละเอียดสภาพการจัดการศึกษาและความแตกต่าง ทางด้านวัฒนธรรม เป็นผู้ขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการจัดการศึกษา อย่างเป็นรูปธรรม

ผู้บริหารสถานศึกษาในบริบทสามจังหวัดชายแดนภาคใต้จึง จำเป็นต้องมีความเข้าใจ ในบริบทการจัดการศึกษากับหลักศาสนาอิสลามเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ รวมถึงความสามารถ ในการควบคุมงาน มีความรับผิดชอบต่องาน มีคุณลักษณะและมารยาทที่งดงาม มีสมรรถนะ ในการบริหาร มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และมีความยุติธรรม (อ้อมใจ วงษ์มณฑา, 2553) อีกทั้ง ยังสร้างเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างรัฐกับประชาชน ซึ่งมีปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อการพัฒนา ได้แก่ มีการบริหารจัดการได้ดี มีความเป็นปึกแผ่นมั่นคง และดำเนินกิจการโรงเรียนอย่างถูกต้องตาม กฎหมายและระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรที่ได้รับการอนุมัติอย่าง เต็มเวลา มีครูเพียงพอเหมาะสมกับจำนวนนักเรียน มีอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และสภาพแวดล้อม ที่เหมาะสมกับการจัดการศึกษา เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2554)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ในการพัฒนาสถานศึกษาตามบริบทสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้บริหารมีองค์ความรู้หรือแนวทางในการปฏิบัติ สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในบริบทสามจังหวัด ชายแดนภาคใต้ ดังที่ Sather และ Henze (2001, อ้างถึงใน เอกรินทร์ สังข์ทอง, 2551); เรซา ชูสุวรรณ (2553); นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์, (2536) และ Bank (1997) กล่าวไว้ว่า ผู้บริหารที่ดีต้องมีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนและผู้คนที่มาจากวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ผู้นำจะต้องสร้าง ทางเลือก ต้องประเมินสถานการณ์เกี่ยวกับสถานะของปัญหาและความตึงเครียดที่เกิดขึ้นในโรงเรียน และต้องสามารถประยุกต์แนวทางการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นจากความหลากหลายทางวัฒนธรรม ลดช่องว่างทางสังคมและวัฒนธรรมระหว่าง ครู นักเรียนให้สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมความแตกต่าง ได้อย่างมีความสุข มีการกำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน มีเป้าหมายในการจัดการศึกษาร่วมกันทั้ง ครู นักเรียนและผู้ปกครอง เพื่อช่วยส่งเสริมให้การทำงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เสริมสร้างความเท่า เทียมกันทางสังคม โดยเฉพาะความแตกต่างระหว่างนักเรียน ครู ผู้ปกครอง ให้มีความเท่าเทียมทั้ง เรื่องของการศึกษา ให้โอกาสทางการศึกษา การเรียนรู้อย่างเสมอภาคกัน โอกาสในการศึกษาต่อใน ระดับที่สูงขึ้นและการเรียนรู้ตลอดชีวิต

รวมถึงการจัดการศึกษาในเชิงบูรณาการกับวิถีชีวิตของคนในพื้นที่สามจังหวัดให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน มีส่วนช่วยในการสนับสนุนความสำเร็จทางด้านวิชาการของนักเรียน โดยผู้บริหารมีความเข้าใจในหลักสูตรสถานศึกษาและหลักสูตรท้องถิ่นส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับบริบท ผู้บริหารจึงต้องเป็นนักนิเทศการจัดการเรียนการสอนที่ดี มีการติดตาม ตรวจสอบประเมินผล ผู้บริหารมีการติดตามประเมินผล การตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ นอกจากนี้ วิจิตร ศรีสะอาด (2556) กล่าวว่า ผู้บริหารเป็นผู้ส่งเสริม การพัฒนาการศึกษา การวางแผนการศึกษา พัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การพัฒนาครู การประเมินผลและการศึกษาตลอดชีวิต

กล่าวโดยสรุป ผู้บริหารตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษา หมายถึง ผู้บริหารที่บริหารสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ต้องมีความสัมพันธ์กับชุมชน มีภาวะผู้นำ มีคุณลักษณะของการเป็นผู้บริหารในบริบทพหุวัฒนธรรม ซึ่งต้องมีการแสดงออกถึงความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน และผู้คนที่มาจากวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน สามารถประยุกต์แนวทางจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นจากความหลากหลายทางวัฒนธรรม ลดช่องว่างทางสังคมและวัฒนธรรมระหว่าง ครู นักเรียนให้สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมความแตกต่างได้อย่างมีความสุข เป็นผู้กำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน มีเป้าหมายในการจัดการศึกษา เพื่อช่วยส่งเสริมให้การทำงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เสริมสร้างความเท่าเทียมกันทางสังคม รวมถึง การจัดการศึกษาในเชิงบูรณาการกับวิถีชีวิตของคนในพื้นที่สามจังหวัดให้สอดคล้องกับความแตกต่างทางพหุวัฒนธรรม

2. ครูและบุคลากรทางการศึกษาตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษา

จากการศึกษาบริบทและสภาพปัญหาในการจัดการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในด้านครูและบุคลากรทางการศึกษา พบว่า ปัญหาของครูและบุคลากรทางการศึกษายังเป็นปัญหาที่มีความสำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้มีคุณภาพ โดยมีประเด็นหลัก คือ การขาดแคลนครูและบุคลากรทางการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นการย้ายเข้าย้ายออกหรือการออกกลางคันของครูในโรงเรียน ทั้งในโรงเรียนของรัฐและโรงเรียนเอกชน ตามนโยบายที่ให้ครูสามารถย้ายไปช่วยราชการนอกพื้นที่ ทำให้การอบรมพัฒนาครูต้องสูญเปล่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาจำเป็นต้องมีการจัดอบรมครูประจำการใหม่ทุกครั้งเมื่อมีการย้ายเข้าหรือย้ายออก และโรงเรียนไม่สามารถบรรจุครูใหม่ได้ เนื่องจากครูที่ย้ายออกนอกพื้นที่ยังคงมีรายชื่อทะเบียนครูที่โรงเรียนเดิม

นอกจากนี้ การขาดแคลนบุคลากรที่สอน โดยเฉพาะการสอนภาษาไทยที่เป็นภาษาประจำชาติไทย ก็ส่งผลต่อปัญหาการออกกลางคันของนักเรียน เพราะไม่สามารถสื่อสารกับครูโดยใช้ภาษาไทยได้ จึงมีผลกระทบต่อตัวนักเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา รวม

ไปถึงโรงเรียนอีกด้วย โรงเรียนเอกชนเองก็มีปัญหาเช่นกัน คือ การสูญเสียกำลังครูที่ไปบรรจุเข้าโรงเรียนของรัฐ ตามนโยบายบรรจุครูประจำการในพื้นที่ ส่วนครูในตาดีกาก็ประสบปัญหาทั้งด้านกำลังคนและความรู้ โดยเฉพาะในเรื่องพัฒนาการของนักเรียน เป็นต้น

อย่างไรก็ตามแม้ว่าจะมีการจัดสรรอัตรากำลังให้โรงเรียนเพิ่มขึ้น แต่โรงเรียนส่วนใหญ่ก็ยังประสบปัญหาการขาดแคลนครูเชิงคุณภาพ เกือบทุกกลุ่มสาระหลัก โดยเฉพาะ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ไม่สามารถหาครูเข้าไปสอนได้ โดยเฉพาะในพื้นที่ที่เกิดเหตุการณ์รุนแรงบ่อยๆ การมีนโยบายใช้คนในพื้นที่แม้จะสนองความขาดเชิงปริมาณได้ แต่ก็พบว่าคนในพื้นที่ขาดศักยภาพในการทำงาน ขาดความเข้าใจในเนื้อหาสาระของหลักสูตรที่มีความหลากหลาย ไม่สามารถใช้หรือยึดหลักสูตรใดหลักสูตรหนึ่งในการจัดการเรียนการสอนได้ ไม่เข้าใจในบทบาทของการเป็นครูในบริบทสังคมพหุวัฒนธรรมอย่างแท้จริง และในหลายกรณีกลับก่อปัญหาให้โรงเรียน เนื่องจาก เป็นลูกหลานหรือญาติของผู้มีอิทธิพลในพื้นที่ เป็นต้น (อำนาจ วิชยานุวัติ และคณะ, 2553)

กระทรวงศึกษาธิการ (2556); เอกกรินทร์ สังข์ทอง (2551) และบัญญัติ ยงย่วน (2550) ได้กล่าวเช่นเดียวกันว่า ในมิติของการบริหารสถานศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาที่จัดการศึกษาในบริบทสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มุ่งเน้นให้นักเรียนในสังคมมีความเท่าเทียมเสมอภาคในการได้รับการศึกษาของผู้เรียนที่มาจากความหลากหลายทางวัฒนธรรม เชื้อชาติ ศาสนา เพศ ฐานะทางสังคม สภาพร่างกาย ความเท่าเทียมในที่นี้หมายถึงความเท่าเทียมทั้งโอกาสของการได้รับการศึกษา และความเท่าเทียมของโอกาสในการประสบความสำเร็จทางการศึกษามีเสรีภาพ รักศักดิ์ศรี โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษาที่เกิดขึ้นในสถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอน และเตรียมผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ได้อย่างมุ่งมั่นบนพื้นฐานของความแตกต่างทางวัฒนธรรม เพื่อให้ผู้เรียนมีความเข้าใจ ยอมรับและเคารพในความแตกต่างทั้งด้านเพศ เชื้อชาติ ฐานะทางสังคม รวมไปถึงความสำเร็จในการเรียน และสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมไทยได้อย่างมีความสุข

ซึ่งเป็นกระบวนการที่ครูได้ช่วยเตรียมนักเรียน ผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาที่มีความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมให้อยู่ด้วยความเข้าใจกัน มีความร่วมมือร่วมใจกัน มีความเสียสละ ยุติธรรม ยอมรับในความหลากหลายทางวัฒนธรรม พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน การศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมจึงจำเป็นสำหรับทุกโรงเรียน เพราะทั้งนักเรียนและทุกภาคส่วนมีความหลากหลายในวัฒนธรรมแต่ต้องเป็นหน้าที่ของครูในการหลอมรวมให้เป็นชาติเดียวกันเพื่อความเข้าใจกันและพึ่งพาอาศัยกัน ดังนั้น โรงเรียนจึงควรเปิดโอกาสให้นักเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนได้ขยายขอบเขตความหลากหลายทางวัฒนธรรมออกไป

นอกจากความเข้าใจ การยอมรับในความแตกต่างและความเสมอภาคแล้ว การพัฒนาตนเองของครูก็เป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนการสอนของครูทุกคน เพราะถือเป็นหน้าที่หลักในการพัฒนาคุณภาพนักเรียน โดยเฉพาะการอบรมพัฒนาครูด้านการสอนภาษาไทยในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่งเสริมให้ครูได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้เทคนิควิธีสอนรูปแบบใหม่ ดังนั้น จึงต้องมีการปรับวิธีการสอน และนโยบายการจัดการศึกษาให้เอื้อต่อผู้เรียนทุกกลุ่มวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดความเสมอภาคและเท่าเทียมกับผู้เรียนทุกกลุ่ม ครูผู้สอนต้องมีความรับผิดชอบโดยตรงต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรมซึ่งรวมถึงการบูรณาการวัฒนธรรมของผู้เรียนเข้ากับการเรียนการสอน ครูผู้สอนที่มีสมรรถนะทางด้านพหุวัฒนธรรมนั้นจะต้องมั่นใจว่าแนวทางการสอนมีความเป็นพหุวัฒนธรรม กล่าวคือ ต้องมีรูปแบบการสอนที่หลากหลายและมีการถ่ายทอดและนำเสนอหลายมุมมองสู่ผู้เรียน

จากที่กล่าวมาข้างต้น ในการพัฒนาสถานศึกษาตามบริบทสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ครูและบุคลากรทางการศึกษามีแนวทางในการปฏิบัติและพัฒนาสถานศึกษา โดยมีนักวิชาการดังต่อไปนี้ วุฒิสักดิ์ โภชนกุล (2556); เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2554); อ้อมใจ วงษ์มณฑา (2553); อามัดไญนี ดาโอ๊ะ (2551); บัญญัติ ยงย่วน (2550); อับดุลชะกูร์ บินซาฟิอีย์ (2549); จรูญ จิวานาน (2538); Gay (2004); Riehl (2000); Cortes (1996) และ Bank (1994, อ้างถึงใน ลูติมตี อาพัทธนานนท์, 2551) กล่าวว่า ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติหน้าที่ตามบริบทสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ ความเชี่ยวชาญในการจัดการเรียนการสอน เป็นผู้ที่มีศีลธรรมที่ดีงาม เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา จึงมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างเจตคติ ในเรื่องการยอมรับในบุคคลและกลุ่มบุคคลที่มีความแตกต่างจากตน ไม่ว่าจะความแตกต่างนั้น จะเป็นเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา หรือวัฒนธรรม รวมถึงการสร้างค่านิยมทางเชื้อชาติที่ถูกต้องให้กับผู้เรียนโดยผ่านกระบวนการเรียนการสอน การเปลี่ยนแปลงตนเองของครูและบุคลากรทางการศึกษา การกระทำตนเป็นแบบอย่างที่ดี ปราศจากความอคติ ไม่ลำเอียงต่อผู้เรียนที่มีลักษณะแตกต่างจากตน ยอมรับแนวคิดในเรื่องของความแตกต่างทางวัฒนธรรมและการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความหลากหลาย ซึ่งการยอมรับกลุ่มชนเช่นนั้น ถือเป็นจุดเริ่มต้นและเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงครูและนักเรียน หรือนักเรียนด้วยกันให้มีความเข้าใจและอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

นอกจากนี้ พฤติกรรมหรือคุณลักษณะของครูดังกล่าว ยังถือเป็นพื้นฐานในกระบวนการเรียนรู้ในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียน เพราะฉะนั้น ควรมีการเน้นถึงจรรยาบรรณความเป็นครู ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่สำคัญของวิชาชีพครูชั้นสูงที่ต้องมีความเข้าใจในลักษณะเฉพาะของกลุ่มชนในกระบวนการศึกษาเพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาต่อไป ส่วนที่สำคัญอีกส่วนหนึ่ง คือ ครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องมีทักษะในการสื่อสารในชั้นเรียน โดยครูต้องมีความเข้าใจพื้นฐานในภาษาของการสื่อสารของนักเรียนเป็นหลัก เปิดใจกว้างยอมรับข้อจำกัดในการสื่อสารระหว่างครูและนักเรียน

และศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองอย่างสม่ำเสมอ ทั้งด้านความรู้ ทักษะการคิด ภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร รวมไปถึงการบูรณาการการเรียนรู้ให้กับนักเรียนได้ สร้างบรรยากาศในชั้นเรียนเพื่อเอื้ออำนวยต่อการจัดการเรียนการสอนของครู มีการบูรณาการหลักสูตรสถานศึกษากับหลักสูตรท้องถิ่นเข้าด้วยกัน จัดกิจกรรมในบทเรียนอย่างเท่าเทียมและเสมอภาคกัน โดยใช้วิธีการสอนที่เน้นการมีส่วนร่วมของนักเรียน และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต่อไป ส่วนกลุ่มเทคนิคการสอนที่เหมาะสมกับหลักสูตรที่มีความเป็นพหุวัฒนธรรมศึกษา คือ การเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและการเรียนรู้ที่ครูฟังเสียงและความคิดเห็นของผู้เรียนที่มาจากหลากหลายวัฒนธรรม

บทบาทอีกส่วนหนึ่งที่ครูและบุคลากรทางการศึกษาพึงต้องปฏิบัติ คือ การมีความรับผิดชอบโดยตรงต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งรวมถึงการบูรณาการทางวัฒนธรรมของผู้เรียนเข้ากับการเรียนการสอน โดยควรคำนึงถึงประเด็นสองประเด็น คือ ความเป็นจริง (Reality) ทางสังคม และความเกี่ยวข้อง (Relevance) กับประสบการณ์ของผู้เรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีสมรรถนะทางด้านพหุวัฒนธรรมนั้นจะต้องมั่นใจว่า แนวทางการสอนมีความเป็นพหุวัฒนธรรม กล่าวคือ ต้องมีรูปแบบการสอนที่หลากหลายและมีการถ่ายทอดและนำเสนอหลายมุมมองสู่ผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าใจและยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม ในกระบวนการสร้างความรู้เป็นกระบวนการที่ครูช่วยให้นักเรียนเข้าใจ รับรู้ จดจำ เปรียบเทียบ ประเมินค่า เพื่อค้นหา แสวงหา พิจารณาและการตัดสินใจของนักเรียน โดยครูและบุคลากรทางการศึกษาจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้นักเรียนเป็นศูนย์กลาง คือ จะต้องแสดงให้เห็นประสบการณ์ของนักเรียนในชั้นเรียน ทำให้การเรียนรู้มีชีวิตชีวาและมีปฏิสัมพันธ์ที่ดี ต้องทำการตรวจสอบว่า วิธีการสอนและรูปแบบการสอนที่มีเป็นการส่งเสริมให้เกิดระบบการกวดขันหรือไม่ วิธีการกวดขันที่พบ เช่น การติดตามจะต้องเปิดเผยและเป็นการตรวจสอบอย่างมีวิจารณญาณ ลักษณะการเรียนและการสอนในโรงเรียนจะต้องมุ่งเน้นที่นักเรียนมากกว่าคะแนนสอบ หรือการจัดระดับของโรงเรียน จะต้องมีการเน้นที่การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และสร้างสรรค์ รวมถึงการใช้ทักษะการเรียนรู้และการตระหนักทางสังคม ตลอดจนความเชื่อและการไตร่ตรองในการสอน จะต้องให้นักเรียนมีศักยภาพที่เท่าเทียมกันในการบรรลุผล ในฐานะนักเรียนวิธีการสอนจะต้องมีความยืดหยุ่นมากพอ

สำหรับความแตกต่างของรูปแบบการเรียนที่มีในทุกชั้นเรียน รวมถึงการใช้สื่อ นวัตกรรม และอุปกรณ์การเรียนการสอน โดยครูควรระดมความคิดเห็นและเลือกใช้สื่อและอุปกรณ์การเรียนที่สะท้อนต่อความรู้พื้นฐาน และคุณภาพของนักเรียน นักเรียนทุกคนควรจะได้รับ การกระตุ้นให้คิดอย่างมีวิจารณญาณเกี่ยวกับสื่อต่างๆ นักเรียนจึงมีความเข้าใจในการเรียนการสอนมากขึ้น นอกจากนี้ การสนับสนุนการจัดบรรยากาศในชั้นเรียน ครูจะต้องเตรียมการที่ดีในการส่งเสริมบรรยากาศเชิงบวกให้แก่ นักเรียนทุกคน รวมถึงวัฒนธรรมของโรงเรียนทั้งหมดจะต้องได้รับ

การตรวจสอบอย่างใกล้ชิดเพื่อหาว่า วัฒนธรรม ดังกล่าว ส่งเสริมให้เกิดการกดขี่หรือไม่ลำดับชั้นในโรงเรียนจะต้องได้รับการตรวจสอบเพื่อประเมินว่าลำดับชั้นดังกล่าวจะช่วยให้เกิดการสอนที่ดีสำหรับครูทุกคน และครูและบุคลากรทางการศึกษา ต้องเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้นักเรียนทุกคนที่มาจากกลุ่มที่หลากหลาย โดยการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่สอดคล้องกับวัฒนธรรม และลักษณะการเรียนรู้ของนักเรียนแต่ละคนอีกด้วย

กล่าวโดยสรุป ครูและบุคลากรทางการศึกษาตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษา หมายถึง ครูและบุคลากรทางการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่มีคุณลักษณะของครูในบริบทพหุวัฒนธรรมที่ มุ่งเน้นให้นักเรียนในสังคมมีความเท่าเทียม เสมอภาคในการได้รับการศึกษาของผู้เรียนที่มาจากความหลากหลายทางวัฒนธรรม เชื้อชาติ ศาสนา เพศ ฐานะทางสังคม ทั้งในด้านโอกาสของการได้รับการศึกษา ความเท่าเทียมของโอกาสในการประสบความสำเร็จทางการศึกษา เป็นนักบูรณาการการจัดการเรียนรู้ มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนได้อยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

3. หลักสูตรและการเรียนการสอนตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษา

จากการศึกษาบริบทและสภาพปัญหาในการจัดการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน พบว่า ปัญหาด้านหลักสูตรและการเรียนการสอนของนักเรียนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นปัญหาที่เกิดผลกระทบโดยตรงต่อตัวนักเรียน และเป็นบทบาทที่สำคัญในการจัดการเรียนการสอนของครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยเฉพาะในสังคมพหุวัฒนธรรมด้วยแล้ว ซึ่ง Grant and Sleeter (1988, อ้างถึงใน Banks, 1989) ได้กล่าวไว้ว่า “การจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรมที่ไม่สามารถเห็นได้จากการกระทำในรายวิชาหรือหลักสูตรเดียว นักการศึกษาจะต้องใช้การจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรมในแนวทางที่กว้าง หลากหลายในหลักสูตรและการปฏิบัติที่ส่งผลถึงความเท่าเทียมกันทางการศึกษา” จากข้อความดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนในบริบทสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ไม่สามารถยึดหลักสูตรใดหลักสูตรหนึ่งในการจัดการเรียนการสอนได้ เพราะสภาพปัญหาในการจัดการเรียนการสอน คือ ข้อจำกัดในการใช้ภาษาไทยของผู้เรียนไทยมุสลิม เนื่องจากผู้เรียนนิยมใช้ภาษามลายูเป็นภาษาเพื่อการสื่อสารในชีวิตประจำวัน ส่งผลให้นักเรียนอ่านและใช้ภาษาไทยไม่คล่อง จึงทำให้นักเรียนไม่ชอบวิชาภาษาไทย เพราะไม่สามารถสื่อสารกับครูที่นับถือศาสนาอื่นได้ ประกอบกับการที่ผู้เรียนขาดทักษะในการใช้ภาษาไทย จึงเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มสาระหลัก ประกอบด้วย กลุ่มสาระภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และการอ่านออกเขียนได้ ส่งผลให้แนวโน้มเด็กจะมีคุณภาพตกต่ำลงเรื่อยๆ

จากข้อมูลผลการสอบ NT ชี้ให้เห็นว่า เด็กในสามจังหวัดมีคะแนนผลสัมฤทธิ์เฉลี่ยในกลุ่มวิชาหลักเพียงร้อยละ 30 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ค่าเฉลี่ยของจังหวัดอื่นๆ ในภาคใต้และค่าเฉลี่ยของประเทศ ผลการทดสอบแห่งชาติขั้นพื้นฐาน: O – NET พบว่าโรงเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนใหญ่ (มากกว่าร้อยละ 90) จะอยู่ในอันดับหลัง – หลังสุด อีกทั้งผลการประเมินภายนอกของสถานศึกษาต่าง ๆ ที่ประเมินโดยสำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) พบว่าสถานศึกษาทุกประเภทในพื้นที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานอยู่มาก แม้จะมีความพยายามจัดการศึกษาในรูปแบบของโรงเรียน 2 ภาษา (จรงรัก พลาศัย, 2552) ซึ่งเป็นการเรียนรู้ควบคู่กันระหว่างสายสามัญและศาสนา โดยจัดทำเป็นหลักสูตรอิสลามศึกษาขึ้นมา เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับบริบทของสามจังหวัด ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นผู้ช่วยดูแล ช่วยแก้ปัญหาในการอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ของนักเรียนแล้วก็ตาม แต่ก็ประสบปัญหาในการขาดแคลนบุคลากรที่สอนที่มีคุณภาพ โดยเฉพาะการสอนภาษาไทยที่เป็นภาษาพื้นฐาน ส่งผลต่อปัญหาการออกกลางคันของนักเรียน เนื่องจากนักเรียนไม่สามารถสื่อสารกับครูได้ จึงทำให้นักเรียนไม่ยอมเรียน ไม่ยอมรับในการเรียนภาษาไทย นักเรียนจะใช้ภาษาถิ่นในการสื่อสารมากกว่าจะสื่อสารด้วยภาษาไทย ไม่นั่นใจที่จะใช้ภาษาไทยอีกต่อไปด้วย

นอกจากนี้ ปัญหาในความซ้ำซ้อนในการศึกษาของนักเรียนก็ยังเป็นปัญหาที่มีความสำคัญอีกประการหนึ่ง กล่าวคือ ด้วยบริบทของชุมชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ชาวไทยมุสลิมต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และวิถีการดำเนินชีวิตตามหลักการศาสนาอิสลาม นักเรียนไทยมุสลิมต้องใช้เวลากับการเรียนมากกว่าปกติเพื่อให้ได้รับความรู้และทักษะประสบการณ์ที่สามารถตอบสนองต่อการดำเนินชีวิตตามหลักการศาสนาส่งผลให้นักเรียนต้องเรียนหนังสือมากกว่าปกติเฉลี่ยแล้วเด็ก 1 คนจะต้องเรียนวิชาศาสนาไม่น้อยกว่า 14 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ โดยเฉพาะการเรียนหลักสูตรศาสนาซึ่งเน้นแบบท่องจำ ทำให้นักเรียนต้องใช้เวลามากกับการเรียนมาก แม้ว่านักเรียนจะเรียนรายวิชาศาสนามาแล้วจากโรงเรียนของรัฐ แต่ผู้ปกครองก็มักให้บุตรหลานเรียนศาสนาในตาติกาหรือสถาบันศึกษาปอเนาะควบคู่ไปด้วย นักเรียนจึงเรียนซ้ำซ้อนทั้งในเวลาปกติที่โรงเรียนของรัฐ และเรียนในตอนเย็นหรือเสาร์อาทิตย์ในโรงเรียนตาติกาหรือสถาบันศึกษาปอเนาะ ตาติกาหรือสถาบันศึกษาปอเนาะเองยังมีความหลากหลายของการจัดระบบและรับรองความรู้ทางศาสนา จึงไม่สามารถประเมินระดับความรู้ทางศาสนาได้ ทำให้ต้องไปเรียนซ้ำซ้อนอีกเป็นครั้งที่สามเมื่อนักเรียนไปเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ชีวิตในวัยเด็กและพัฒนาการในองค์กรวมของนักเรียนในพื้นที่จึงมีลักษณะเฉพาะเมื่อเทียบกับเด็กในพื้นที่อื่นของประเทศ (อำนาจ วิชยานุวัติ และคณะ, 2553)

นอกจากนี้ ในการจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรมเป็นแนวทางในการปฏิรูปทางการศึกษา ซึ่งเป็นเรื่องยากมากในการที่จะเปลี่ยนแปลงสถาบันการศึกษาซึ่งมีผู้เรียนจำนวนมาก

หลากหลายชนชั้น มีความแตกต่างทางเพศ เชื้อชาติ และวัฒนธรรม ให้มีโอกาสที่เท่าเทียมกันทางการศึกษา ดังนั้นการปฏิรูปการศึกษาตามแนวการศึกษาพหุวัฒนธรรมจะต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางการศึกษาของสถานศึกษาในลักษณะองค์รวม ไม่ได้จำกัดเฉพาะการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเท่านั้น (Cortes, 1996)

กระทรวงศึกษาธิการ (2556); เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ (2554); สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553); เอกรินทร์ สังข์ทอง (2551); Bank (1994, อ้างถึงใน จิติมดี อาพัทธนานนท์, 2551); Mitchell and Salsbury (1999); Cortes (1996) และ Grant and Sleeter (1988, อ้างถึงใน Banks, 1989) ได้กล่าวเช่นเดียวกันว่า การจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรม เป็นการศึกษาที่พยายามใช้แนวความคิดค่านิยมเชิงบวกเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันของมนุษย์และนำไปสู่การปรับปรุงความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียนทุกคน ซึ่งในการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับแนวคิดของพหุวัฒนธรรมศึกษาต้องเริ่มต้นดำเนินการพัฒนาและปรับปรุงที่หลักสูตรสถานศึกษา โดยหลักสูตรสถานศึกษา ควรมีการปรับเพื่อให้สะท้อนมุมมองของชนกลุ่มน้อยมากขึ้นเป็นการนำเสนอเนื้อหาหลักสูตรผ่านมุมมองของชนกลุ่มน้อยเองด้วย ไม่ใช่เพียงแค่เพิ่มเรื่องราวของชนกลุ่มน้อยเข้าไปในหลักสูตรเท่านั้น การปรับหลักสูตรเช่นนี้ จะช่วยให้ผู้เรียนมองปัญหา และประเด็นต่างๆ จากมุมมองของคนหลากวัฒนธรรม

ในการจัดการเรียนการสอนตามบริบทสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีความจำเป็นต้องพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้มีความสอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น รวมถึง การบูรณาการหลักสูตรสถานศึกษาตามขอบเขตของ ศาสนา ฐานะทางสังคม ความสามารถพิเศษของผู้เรียน และวัฒนธรรมประเพณี เพื่อให้ส่งผลถึงความเท่าเทียมกันทางการศึกษาของนักเรียนทุกคน โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษาที่เกิดขึ้นในสถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนและเตรียมผู้เรียน ให้สามารถเรียนรู้ได้อย่างมุ่งมั่นบนพื้นฐานของความแตกต่างทางวัฒนธรรม เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะในการคิดเชิงวิพากษ์ เข้าใจ ยอมรับและเคารพความแตกต่างกันทั้งด้านเชื้อชาติ สัญชาติ สถานะทางสังคม ความสามารถและบทบาททางเพศ ตลอดจนประสบความสำเร็จทางการเรียนและสามารถเข้าสู่สังคมได้อย่างมีความสุข โดยไม่แบ่งแยกชนชั้นและวรรณะ

ประเด็นที่มีความสำคัญอีกประเด็นหนึ่งก็คือ การจัดกิจกรรมกลุ่มเทคนิคการสอนที่เหมาะสมกับหลักสูตรที่มีความเป็นพหุวัฒนธรรมศึกษา คือ การเรียนที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและการเรียนที่ครูฟังเสียงและความคิดเห็นของผู้เรียนที่มาจากหลากหลายวัฒนธรรม ซึ่งการจัดการศึกษาในรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย จัดกระบวนการเรียนรู้และการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง ที่มีความยืดหยุ่นและสมบูรณ์ทั้งในด้านความถูกต้องและความเหมาะสมของเนื้อหาสาระ จัดบรรยากาศการเรียนรู้ การเลือกใช้สื่อ นวัตกรรม และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างเข้มข้น โดยบูรณาการความรู้กับเนื้อหาในหลักสูตร ทั้งวิชาศาสนา สามัญ และอาชีพ

ประกอบด้วย - การศึกษาวิชาศาสนาระดับต้น กลาง สูง ตามแนวทางของอัลกุรอาน - การศึกษาวิชาสามัญตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อสามารถเทียบระดับเข้าศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นต่อไปได้

จากที่กล่าวมาข้างต้น ในการพัฒนาสถานศึกษาตามบริบทสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ หลักสูตรสถานศึกษาและการจัดการเรียนการสอน มีแนวทางในการปฏิบัติและพัฒนาสถานศึกษา โดยมีนักวิชาการดังต่อไปนี้ กระทรวงศึกษาธิการ (2556); เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2554); สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553); อ้อมใจ วงษ์มณฑา (2553); นางศลิณี โมสิกะ (2553); เอกรินทร์ สังข์ทอง (2551); Cortes (1996) และ Bank (1994) ได้กล่าวไว้ว่า หลักสูตรสถานศึกษาและการจัดการเรียนการสอนเป็นประเด็นที่มีความสำคัญอย่างมาก คือ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับหลักสูตรที่มีความเป็นพหุวัฒนธรรมศึกษา คือ การเรียนที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและการเรียนที่ครูฟังเสียงและความคิดเห็นของผู้เรียนที่มาจากหลากหลายวัฒนธรรม ซึ่งการจัดการศึกษาในรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย จัดกระบวนการเรียนรู้และการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง ที่มีความยืดหยุ่นและสมบูรณ์ทั้งในด้านความถูกต้องและความเหมาะสมของเนื้อหาสาระ

นอกจากนี้ ยังมีการส่งเสริมให้มีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย ทั้งการศึกษาสามัญ วิชาชีพ และศาสนามีการเรียนรู้แบบบูรณาการให้สามารถเทียบโอนกันได้ระหว่างการศึกษารูปแบบเดียวกัน และต่างรูปแบบ จัดให้มีโครงการพัฒนาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาเป็น 2 ระบบหรือหลักสูตรในโรงเรียนของรัฐ ทั้งประถมศึกษา และมัธยมศึกษา คือ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และหลักสูตรอิสลามศึกษา โดยหลอมรวมบูรณาการ 2 หลักสูตร เข้าด้วยกัน อันจะช่วยให้เด็กและเยาวชนมีความเข้มแข็งทั้งทางด้านวิชาการ และศาสนา จนเป็นที่ยอมรับของชุมชนด้วยการเร่งรัดดำเนินการให้มีเปิดโรงเรียน 2 หลักสูตร คือ มีหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและหลักสูตรอิสลามศึกษาทั้ง 2 หลักสูตรหลอมรวมกัน ส่งเสริมให้โรงเรียนสามารถจัดการเรียนรู้ระบบ สองภาษา (ภาษาไทยและมลายู) ในโรงเรียนได้อีกด้วย

ปัจจุบันโรงเรียนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีการจัดโรงเรียนแบบ 2 หลักสูตรร่วมกัน ประมาณ 389 โรงเรียน ซึ่งหลักสูตรสถานศึกษาดังกล่าวต้องมีการบูรณาการให้มีความสอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการของชุมชน ความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยการพัฒนา และปรับเปลี่ยนหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการ และวิถีชีวิตโดยบูรณาการวิชาสามัญ ศาสนา และวิชาชีพในสัดส่วนที่เหมาะสม นอกจากนี้ต้องจัดหลักสูตรบูรณาการการศึกษานอกโรงเรียนในสถาบันศึกษาปอเนาะที่เน้นการจัดหลักสูตรบูรณาการ และจัดสรรคาบเรียนให้เหมาะสมกับพัฒนาการแต่ละช่วงวัย พัฒนาหลักสูตร และกิจกรรมการเรียนรู้ที่ทะลุทะลวงความปลอดภัยครูและนักเรียน รวมถึงการจัดกิจกรรมส่งเสริมความปลอดภัยระหว่างสถานศึกษา และชุมชนให้เกิดทักษะระวัง และป้องกันภัย

ล่วงหน้า พร้อมทั้งให้ผู้เรียนระดับปฐมวัยเรียนรู้ภาษาไทยและมลายูถิ่น และให้หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา จัดแหล่งเรียนรู้สมัยใหม่สำหรับเด็กและเยาวชนอย่างทั่วถึง และในการปรับเปลี่ยนเนื้อหาในบทเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษาแล้ว การให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมต่างๆ แนวทางดังกล่าวมีการแนวทางในการปรับเปลี่ยนอยู่ 3 ระดับ คือ

ระดับที่ 1 The Contribution Approach คือ การเพิ่มบทบาท เหตุการณ์ ประสบการณ์ต่างๆ ของเชื้อชาติต่างๆ เข้าไปในแบบเรียน โดยให้มีเนื้อหาที่แสดงถึงบทบาทของตัวแทนของกลุ่มของผู้เรียนในสังคม เช่น กล่าวถึงบุคคลที่มีชื่อเสียงในวัฒนธรรมหรือประวัติศาสตร์ของผู้เรียน

ระดับที่ 2 The Additive Approach คือ การเพิ่มหรือเสริมสิ่งที่ขาดหายไป ในหลักสูตร เนื้อหา สำคัญ แก่นของเรื่อง เข้าไปโดยไม่มีเปลี่ยนแปลงโครงสร้างหลักสูตร

ระดับที่ 3 The Transformation Approach คือ การปรับเปลี่ยนเนื้อหาในหลักสูตร ทั้งหมด เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษาทั้งในประเด็นของ เหตุการณ์ แนวคิด ที่ต้องมีความสอดคล้องกับผู้เรียนที่มีวัฒนธรรมหลากหลาย

นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการยังได้วางนโยบายในการพัฒนาและอุดหนุนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามภาคใต้ โดยเร่งพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนทั้ง 3 สายวิชา คือ วิชา ศาสนา วิชาสามัญ และวิชาชีพให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพ ด้วยการเร่งปรับปรุงหลักสูตรและเนื้อหาวิชาศาสนาให้สอดคล้อง สัมพันธ์กับการเรียนวิชาศาสนาในโรงเรียนประถมศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐ และให้สามารถเทียบโอนผลการเรียนได้ มีการเร่งส่งเสริมและสนับสนุนให้โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจัดการเรียนการสอนระยะสั้นที่เหมาะสมและสนองความต้องการของชุมชน ให้ผู้เรียนสามารถนำไปประกอบอาชีพอิสระได้ และเร่งพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจตรงกัน เกี่ยวกับการจัดการศึกษา รวมไปถึงนวัตกรรมและสื่อการเรียนการสอน ควรจะรวมความคิดเห็นที่แตกต่างและมุมมองของนักเรียน ซึ่งนักเรียนทุกคนควรจะได้รับการกระตุ้นให้คิดอย่างมีวิจารณญาณ เกี่ยวกับสื่อต่างๆ เช่น พวกเขากำลังฟังใครอยู่พวกเขาไม่ฟังใครบ้างทำไมถึงผลิตภาพยนตร์แบบนั้น อะไรคือความลำเอียงของผู้เรียนที่มีในงานเขียน

กล่าวโดยสรุป หลักสูตรและการเรียนการสอนตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษา หมายถึง หลักสูตรสถานศึกษาที่ใช้จัดการเรียนการสอนในบริบทพหุวัฒนธรรมที่มีความสอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น รวมถึง การบูรณาการหลักสูตรสถานศึกษาตามขอบเขตของ ศาสนา ฐานะทางสังคม ความสามารถพิเศษของผู้เรียน และวัฒนธรรมประเพณี เพื่อให้ส่งผลถึงความเท่าเทียมกันทางการศึกษาของนักเรียนทุกคน

4. การมีส่วนร่วมตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษา

จากการศึกษาบริบทและสภาพปัญหาในการจัดการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในด้านการมีส่วนร่วม พบว่า การมีส่วนร่วมระหว่างสถานศึกษากับชุมชนยังเป็นจุดอ่อนที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากในการบริหารสถานศึกษาในบริบทสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ความอ่อนแอในความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน กล่าวคือ จากการศึกษาของรัฐมีจำนวนนักเรียนลดลงอย่างต่อเนื่อง ส่งผลกระทบให้ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนตกต่ำลงด้วย และมีผลให้ความเชื่อมั่นและความน่าเชื่อถือในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาของผู้ปกครองลดลง ผู้ปกครองจึงไม่ส่งบุตร หลานเข้าเรียนต่อในโรงเรียนของรัฐ และส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนเอกชนมากขึ้น ซึ่งในการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนมีความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน วิถีชีวิตและทางด้านศาสนา จึงสร้างความน่าเชื่อถือให้กับผู้ปกครองในชุมชน ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนเอกชนกับชุมชนมีความมั่นคง แน่นแฟ้นมากขึ้น (อำนาจ วิทยานูวัตติ และคณะ, 2553)

จากปัญหาด้านครูและบุคลากรทางการศึกษาที่เป็นปัญหาใหญ่รองลงมา ที่มีผลอย่างมากต่อคุณภาพการศึกษา ทั้งนี้ นอกจากปัญหาการขาดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา อันเนื่องมาจากเหตุการณ์ความไม่สงบ ส่งผลให้เกิดความขาดแคลนครู โดยเฉพาะครูที่มีคุณภาพยิ่งขาดแคลนเพิ่มขึ้น ครูย้ายออกนอกพื้นที่จำนวนมาก การขาดแคลนสื่อเทคโนโลยี หลักสูตรที่ยังไม่ได้รับการพัฒนา ปัญหาด้านคุณภาพของนักเรียนในเรื่องผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนลดลง โดยเฉพาะคะแนนการทดสอบระดับชาติ NT และ O – Net ปัญหาด้านการบริหารจัดการของผู้บริหาร ทั้งคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา การขาดเอกภาพในการบริหารจัดการศึกษา ขาดการประสานงาน ไม่สามารถระดมทรัพยากรมาใช้ในการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการประเมินโดยสำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) พบว่า สถานศึกษาทุกประเภทในพื้นที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานอยู่มาก ล้วนแต่ส่งผลให้ความสัมพันธ์กับชุมชนและการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนอ่อนแอลงส่งผลกระทบต่อคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างเป็นลูกโซ่ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

กระทรวงศึกษาธิการ (2556); เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์, 2554); อ้อมใจ วงษ์มณฑา (2553); เอกรินทร์ สังข์ทอง (2551); อามัดไญนี ดาโอะ (2551); Banks (1994) และ Bank (1994, อ้างถึงใน ฐิติมดี อาพัทธนานนท์, 2551) ได้กล่าวเช่นเดียวกันว่า อำนาจของวัฒนธรรมและโครงสร้างของสังคมเป็นมิติที่กล่าวถึง การเป็นกลุ่มและการบอกความเป็นเชื้อชาติ จะช่วยสนับสนุนการมีส่วนร่วมและสนับสนุนความไม่ได้สัดส่วนในผลสัมฤทธิ์กับการปฏิสัมพันธ์ของทีมงาน และนักเรียนระหว่างชนกลุ่มน้อยและเชื้อชาติ ซึ่งองค์ประกอบที่เกิดขึ้นในวัฒนธรรมของโรงเรียน เป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องสร้างขึ้นในวัฒนธรรมของโรงเรียนเพื่อให้พลังของนักเรียนจากหลากหลายเชื้อชาติ ชนกลุ่มน้อย และ

วัฒนธรรมกลุ่มต่างๆ เกิดขึ้น ซึ่งเป้าหมายของพหุวัฒนธรรมศึกษา จะมุ่งเน้นให้เกิดความเท่าเทียมทางสังคม เกิดการยอมรับและเข้าใจในความแตกต่างของมิติต่างๆ ทางสังคมและวัฒนธรรม ตลอดจนมุ่งสู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความสำเร็จของสมาชิกในสังคม

นอกจากนี้ยังมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้คนมีปฏิสัมพันธ์บนพื้นฐานของความแตกต่าง รวมถึงเกิดความเข้าใจในความเปลี่ยนแปลงและความเป็นไปของโลก การมีส่วนร่วมต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมจึงเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายนั้น ต้องประกอบด้วยการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ซึ่งเป็นเป้าหมายของการศึกษาพหุวัฒนธรรม คือ การมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงของสังคมการนำไปใช้งานและการรักษาไว้ซึ่งความยุติธรรมและความเท่าเทียมกันของสังคมแทนที่จะเน้นที่การสอนเพื่อให้ได้คะแนนที่สูงดังนั้นการศึกษาพหุวัฒนธรรมจึงต้องใช้ทั้งการเปลี่ยนแปลงของตนเองและของโรงเรียนรวมถึงการเปลี่ยนแปลงของสังคมความยุติธรรมและความเสมอภาคทางสังคมในโรงเรียนสามารถสร้างความยุติธรรมและความเท่าเทียมในสังคมได้เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้วก็จะถือว่าบรรลุเป้าหมายของการศึกษาพหุวัฒนธรรมอย่างแท้จริง

จากที่กล่าวมาข้างต้น ในการพัฒนาสถานศึกษาตามบริบทสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีแนวทางในการปฏิบัติ การดำเนินการและพัฒนาสถานศึกษา โดยมีนักวิชาการดังต่อไปนี้ กระทรวงศึกษาธิการ (2556); วิจิตร ศรีสะอาด (2556); เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ (2554); อ้อมใจ วงษ์มณฑา (2553); เอกรินทร์ สังข์ทอง (2551); อามัดไญนี ดาโอ๊ะ (2551) และ Bank (1994, อ้างถึงใน วิฑิตติ อาพัทธนานนท์, 2551) ได้กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา ต้องมีความสัมพันธ์กับชุมชน โรงเรียนมีการพัฒนานโยบายและกำหนดแนวทางการพัฒนาโรงเรียนร่วมกับชุมชน เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมจัดกิจกรรมร่วมกัน และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อการพัฒนาโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง รวมไปถึงการจัดเครือข่ายกับโรงเรียน หรือสถานศึกษาอื่น ในลักษณะของโรงเรียนคู่พัฒนา รวมทั้ง การขอความร่วมมือจากสถานศึกษาอื่น และองค์กรชุมชน โดยเน้นการมีส่วนร่วมกับเครือข่ายผู้ปกครอง ชุมชน ท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรศาสนาและภาคเอกชน เพื่อความร่วมมือและระดมสรรพกำลังในการจัดการศึกษา การให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความพร้อมและกลไกในการส่งเสริม และประสานงานการบริหารจัดการ เพื่อเสริมสร้างการศึกษา รวมทั้ง การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาการศึกษาท้องถิ่น ซึ่งเป็นการส่งเสริมการพัฒนาการศึกษา การวางแผนการศึกษา พัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การพัฒนาครู การประเมินผล การศึกษาตลอดชีวิต เป็นต้น

โดยทั่วไป ต้องจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายที่จะมาเป็นผู้รับบริการทางการศึกษา และเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน

การสนับสนุนให้ผู้ปกครอง ชุมชน ภูมิปัญญา และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งประโยชน์แก่ผู้เรียนเป็นสำคัญ ทั้งนี้การพัฒนาคุณภาพทั้งในด้านผลผลิต กระบวนการจัดการ และปัจจัยต่าง ๆ โดยมุ่งหวังให้เกิดการพัฒนาทั้งระบบ และการมีส่วนร่วมในการจัดตั้งศูนย์เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ โดยเน้นการเป็นศูนย์คอมพิวเตอร์ เครือข่ายอินเทอร์เน็ต ศูนย์สื่อการเรียนการสอน มีห้องสมุดที่ทันสมัยและเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามาใช้ เพื่อประโยชน์ในการเรียนรู้ และพัฒนาวิชาชีพ

นอกจากนี้ ยังรวมไปถึงการมีส่วนร่วมของเครือข่ายสถานศึกษาที่เป็นเพื่อนร่วมสถานศึกษาในบริบทเดียวกัน ทั้งในส่วนของ การวางแผนในการจัดการศึกษา การดำเนินการในการจัดการศึกษา การประเมินผลในการจัดการศึกษา และรวมไปถึงการสร้างเครือข่ายกับสถานศึกษาในลักษณะของโรงเรียนคู่พัฒนาเพื่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนต่อไป

กล่าวโดยสรุป การมีส่วนร่วมตามแนวคิดทฤษฎีพัฒนาธรรมศึกษา หมายถึง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา ต้องมีความสัมพันธ์กับชุมชน โรงเรียนมีการพัฒนานโยบายและกำหนดแนวทางการพัฒนาโรงเรียนร่วมกับชุมชน เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม มีการจัดกิจกรรมร่วมกัน และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อการพัฒนาโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง รวมไปถึงการจัดเครือข่ายกับโรงเรียน หรือสถานศึกษาอื่น ในลักษณะของโรงเรียนคู่พัฒนา

ตอนที่ 4 แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ

ความหมายของรูปแบบ

ความหมายของคำว่า “รูปแบบ” หรือ Model นั้นใช้สำหรับสื่อความหมายของสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งโดยทั่วไปแล้วรูปแบบ จะหมายถึง สิ่งหรือวิธีการดำเนินงานที่เป็นต้นแบบอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น แบบจำลองสิ่งก่อสร้าง รูปแบบในการพัฒนาชนบท เป็นต้น พจนานุกรม Contemporary English ของ Longman (1992) ให้ความหมายไว้ 5 ความหมาย แต่โดยสรุปแล้วจะมี 3 ลักษณะ คือ

- 1) Model หมายถึง สิ่งซึ่งเป็นแบบย่อส่วนของของจริง ซึ่งเท่ากับ แบบจำลอง
- 2) Model ที่หมายถึง สิ่งของหรือคนก็นำมาใช้เป็นแบบอย่างในการดำเนินการบางอย่าง เช่น ครูต้นแบบ
- 3) Model หมายถึง รุ่นของผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ

พจนานุกรมการศึกษา Good (1973) ได้ให้ความหมายรูปแบบ ดังนี้ รูปแบบ หมายถึง แบบอย่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างหรือทำซ้ำเป็นตัวอย่างเพื่อการเลียนแบบ เป็นแผนภูมิหรือรูปสามมิติซึ่งเป็นตัวแทนของสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือหลักการหรือแนวคิด เป็นชุดของปัจจัยหรือ

ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ซึ่งรวมกันเป็นตัวประกอบและเป็นสัญลักษณ์ทางระบบสังคม ตามความหมายดังกล่าว อาจกล่าวได้ว่า รูปแบบ คือ แบบจำลองของสิ่งที่เป็น

เยาวดี วิบูลย์ศรี (2536) ได้กล่าวไว้ว่า รูปแบบ คือ วิธีที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งได้ถ่ายทอด ความคิด ความเข้าใจ ตลอดจนจิตนาการของคนที่มิต่อปรากฏการณ์ หรือเรื่องราวใด ๆ ให้ปรากฏ ในลักษณะของการสื่อสารในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง รูปแบบจึงเป็นแบบจำลองในลักษณะเลียนแบบ หรือเป็นตัวแบบที่ใช้เป็นแบบอย่างเป็นแผนผังหรือแบบแผนของการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง ต่อเนื่องด้วยความสัมพันธ์เชิงระบบ

ทิตินา แคมมณี (2551) และสวัสดี สุคนธรังสี (2520) ให้ความหมายรูปแบบหมายถึงตัวแทนที่สร้างขึ้นเพื่ออธิบายพฤติกรรมของลักษณะบางประการของสิ่งที่เป็นจริงอย่างหนึ่ง หรือ เป็นเครื่องมือทางความคิดที่บุคคลใช้ในการหาความรู้ความเข้าใจปรากฏการณ์ เช่นเดียวกับ สุบรรณ พันธุ์วิภาส และชัยวัฒน์ ปัญจพงษ์ (2522) ใช้คำว่า แบบจำลอง (Model) เท่ากับการย่อหรือเลียนแบบความสัมพันธ์ที่ปรากฏอยู่ในโลกแห่งความเป็นจริงของปรากฏการณ์ใดปรากฏการณ์หนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยในการจัดระบบความคิดในเรื่องนั้นให้เข้าใจได้ง่ายขึ้นและเป็นระเบียบ

บุญชม ศรีสะอาด (2533) ให้ความหมาย รูปแบบว่าเป็นโครงสร้างที่แสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่มีในปรากฏการณ์ธรรมชาติหรือในระบบต่างๆ อาจกล่าวได้ว่า รูปแบบหมายถึงแบบจำลองอย่างง่ายหรือย่อส่วนของปรากฏการณ์ต่างๆ ที่ผู้เสนอรูปแบบดังกล่าวได้ศึกษาและพัฒนาขึ้นมาเพื่อแสดงหรืออธิบายปรากฏการณ์ให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น หรือในบางกรณีอาจจะใช้ประโยชน์ในการทำนายปรากฏการณ์ที่จะเกิดขึ้นตลอดจนอาจใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไป โดยสรุป รูปแบบ หมายถึง สิ่งที่เป็นตัวแทนของโครงสร้างทางความคิด หรือองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆ ที่สำคัญของเรื่องที่ศึกษา

Willer (1967) ได้กล่าวว่า รูปแบบ เป็นการสร้างมโนทัศน์เกี่ยวกับชุดของปรากฏการณ์ โดยอาศัยหลักการของระบบรูปร่าง ทั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อทำให้เกิดความกระจ่างชัดของนิยาม ความสัมพันธ์และประพจน์ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งรูปแบบที่มีความเที่ยงตรง จะพัฒนาเป็นทฤษฎีต่อไป

Stoner and Wankle (1986); Mescon and Khedouri (1985) และ Nadler (1980) ให้คำนิยาม รูปแบบ ว่าเป็นการจำลองความจริงของปรากฏการณ์ เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ที่มีความสัมพันธ์องค์ประกอบ ที่เป็นกระบวนการของปรากฏการณ์นั้น ๆ ให้ง่ายขึ้น สำหรับ Hausser (1980) ได้ให้ความหมายที่แตกต่างออกไป โดยที่รูปแบบเป็นสิ่งที่ออกแบบมาเพื่อแสดงถึงองค์ประกอบและกระบวนการตรวจสอบความแตกต่างระหว่างความสัมพันธ์ในเชิงทฤษฎีกับปรากฏการณ์จริง

จากความหมายทั้งหมดสามารถสรุปได้ว่า รูปแบบ หมายถึง สิ่งที่สร้างหรือพัฒนาขึ้นจากแนวคิด ทฤษฎีที่ได้ศึกษามาของผู้วิจัย เพื่อสร้างความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ โดยใช้สื่อที่ทำให้

เข้าใจได้ง่ายและกระชับถูกต้อง และสามารถตรวจสอบเปรียบเทียบกับปรากฏการณ์จริงได้เพื่อช่วยให้ตนเองและคนอื่นสามารถเข้าใจได้ชัดเจนขึ้น

ประเภทของรูปแบบ

นักวิชาการต่างๆ ได้แบ่งประเภทของรูปแบบไว้หลายลักษณะซึ่งแตกต่างกันออกไป คือ ขวลิต เกิดทิพย์ (2550); นิคม ทาแดง (2536) และ Smith and Others (1980) ได้แบ่งประเภทของรูปแบบ ไว้ดังต่อไปนี้

1) รูปแบบระบบแบบไอคอนิก (Iconic Models) เป็นการจำลองระบบด้วยภาพเหมือนภาพถ่าย หรือสัญลักษณ์โครงสร้างทางกายภาพ ในระบบการศึกษาในรูปแบบแบบไอคอนิก มีความเหมาะสมที่จะใช้กับระบบทางการศึกษาระดับการสอน และระดับประสบการณ์การเรียนรู้ เช่น ระบบการทดลองทางวิทยาศาสตร์ ระบบการผลิตผลงานด้วยอาชีพเฉพาะอย่างต่างๆ เป็นต้น

2) รูปแบบระบบอนาล็อก (Analog Models) เป็นระบบเทียบเหมือนที่ใช้สิ่งแทนที่กำหนดขึ้นแทนส่วนประกอบ องค์ประกอบ และกระบวนการเปลี่ยนแปลงของระบบจริงสามารถลดความสลับซับซ้อนของระบบจริงและแสดงเฉพาะส่วนสำคัญของระบบทำให้เข้าใจระบบโดยส่วนรวมได้ง่าย ซึ่งสามารถแสดงได้ด้วยภาษา (Language Analog) แผนภูมิ (Flow Chart) แผนที่ (Map) และกราฟ (Graph)

(1) รูปแบบระบบอนาล็อก ประกอบด้วย ส่วนที่เป็นปณิธาน และเป้าหมาย (Mission Statement) เกณฑ์การออกแบบระบบ (Design Criteria) เป้าหมายเชิงปฏิบัติ (Performance Goals) ส่วนที่เป็นปัจจัยนำเข้าผลลัพธ์ (Inputs / Outputs) (หมายความว่า ในระบบย่อย คือ ระบบปัจจัยนำเข้า (Outputs / Inputs) (หมายความว่า ส่วนที่เป็นผลลัพธ์บางส่วนจะต้องเป็นปัจจัยนำเข้า สำหรับวงจรผลย้อนกลับด้วย) และข้อความส่วนที่เป็นวงจรย้อนกลับที่มีคนเป็นหลัก

(2) รูปแบบระบบแบบอนาล็อกแผนภูมิ เป็นการใช้สัญลักษณ์ต่างๆ แทนส่วนประกอบและกระบวนการเปลี่ยนแปลง ใช้เส้นหัวลูกศรแทนทิศทางการเปลี่ยนแปลงและการเคลื่อนย้ายของข้อมูลต่างๆ

(3) รูปแบบระบบแบบอนาล็อกแผนภาพ โดยเน้นโครงสร้างที่ไม่ละเอียดเท่ากับภาพ แต่ใช้สัญลักษณ์แทนส่วนประกอบและกระบวนการเปลี่ยนแปลงของระบบ อาจใช้หลายภาพหรือหลายแผ่นแทนการเปลี่ยนแปลงในช่วงเวลาต่างๆ

(4) รูปแบบระบบแบบอนาล็อกแผนที่ เป็นการใช้สัญลักษณ์แทนส่วนประกอบและองค์ประกอบต่างๆ ในสถานที่จริง

(5) รูปแบบระบบแบบบอณาถือกราฟ ใช้ระยะแกน X และ Y แทนส่วนประกอบหรือองค์ประกอบของระบบ ใช้เส้นและสัญลักษณ์แทนการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงของระบบ

Keeves (1988) ได้แบ่งประเภทของรูปแบบทางการศึกษาและสังคมศาสตร์เอาไว้ 4 ประเภท คือ

1) Analog Model เป็นรูปแบบที่ใช้การอุปมาอุปไมยเทียบเคียงปรากฏการณ์ซึ่งเป็นรูปธรรม เพื่อสร้างความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เป็นนามธรรม เช่น รูปแบบในการทำนายจำนวนนักเรียนที่จะเข้าสู่ระบบโรงเรียน ซึ่งอนุมานแนวคิดจากการเปิดน้ำเข้าและปล่อยน้ำออกจากถัง นักเรียนที่จะเข้าสู่ระบบโรงเรียนเปรียบเทียบกับน้ำที่เปิดออกจากถัง ดังนั้น นักเรียนที่คงอยู่ในระบบจึงเท่ากับ นักเรียนที่เข้าสู่ระบบลบด้วยนักเรียนที่ออกจากระบบ เป็นต้น

2) Semantic Model เป็นรูปแบบที่ใช้ภาษาเป็นสื่อในการบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาด้วยภาษา แผนภูมิ หรือรูปภาพ เพื่อให้เห็นโครงสร้างทางความคิด องค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของปรากฏการณ์นั้นๆ

3) Mathematic Model เป็นรูปแบบที่ใช้สมการทางคณิตศาสตร์เป็นสื่อในการแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ รูปแบบประเภทนี้นิยมใช้กันทั้งในสาขาจิตวิทยาและศึกษาศาสตร์ รวมทั้งการบริหารการศึกษาด้วย

4) Causal Model เป็นรูปแบบที่พัฒนามาจากเทคนิคที่เรียกว่า Path Analysis และหลักการสร้าง Semantic Model โดยการนำเอาตัวแปรต่างๆ มาสัมพันธ์กันเชิงเหตุและผลที่เกิดขึ้น เช่น The Standard Deprivation Model ซึ่งเป็นรูปแบบที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม ของบิดามารดา สภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่บ้านและระดับสติปัญญาของเด็ก เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป ประเภทของรูปแบบที่นิยมใช้กันอยู่มีหลายประเภท ทั้งรูปแบบระบบแบบไอคอนิก (Iconic Models) เป็นการจำลองระบบด้วยภาพเหมือน ภาพถ่าย หรือสัญลักษณ์ โครงสร้างทางกายภาพ ที่มีความเหมาะสมกับระบบทางการศึกษาระดับการสอน Causal Model เป็นรูปแบบที่พัฒนามาจากเทคนิคที่เรียกว่า Path Analysis โดยการเชื่อมโยงองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบเป็นรูปแบบที่ใช้ แผนภูมิ หรือรูปภาพ เพื่อให้เห็นโครงสร้างทางความคิดของรูปแบบตามแนว Keeves (1988) ประเภท Semantic Model

องค์ประกอบของรูปแบบ

องค์ประกอบของรูปแบบ ไม่มีปรากฏหลักเกณฑ์ที่เป็นเกณฑ์ตายตัวว่ารูปแบบนั้นต้องมีองค์ประกอบอะไรบ้าง อย่างไรก็ตาม ส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะของปรากฏการณ์ที่ผู้สนใจ

ดำเนินการศึกษา เชิดศักดิ์ ศุภโสภณ (2553); วิสุทธิ์ วิจิตรพัชรารณ (2547); สมาน อัครวภูมิ (2537) และ Bardo และ Harman (1982)

อย่างไรก็ตาม Brown และ Moberg (1980) ได้ศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับ องค์ประกอบและรูปแบบขององค์การทางการศึกษา ผ่านแนวคิดเชิงระบบ (System Approach) และหลักการบริหารตามสถานการณ์ (Contingency Approach) จึงได้กำหนดองค์ประกอบของ รูปแบบตามแนวคิดเชิงระบบว่า ต้องประกอบด้วยสภาพแวดล้อม (Environment) เทคโนโลยี (Technology) โครงสร้าง (Structure) กระบวนการจัดการ (Management Approach) และการตัดสินใจสั่งการ (Decision Making) ส่วน ทิศนา แชมณี (2548) ได้นำเสนอองค์ประกอบ ที่สำคัญของรูปแบบว่า ควรมีลักษณะดังนี้

- 1) มีปรัชญาทฤษฎีหลักการแนวคิดหรือความเชื่อที่เป็นพื้นฐานหรือหลักของรูปแบบ การพัฒนานั้นๆ
- 2) มีการบรรยายและอธิบายสภาพหรือลักษณะของการจัดการเรียนการสอนที่ สอดคล้องกับหลักการที่ยึดถือ
- 3) มีการจัดระบบคือมีการจัดองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของ ระบบให้สามารถนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมายของระบบหรือกระบวนการนั้นๆ
- 4) มีการอธิบายหรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีสอนและเทคนิคการสอนต่างๆ อันจะ ช่วยให้การบวนการสร้างความคิดรวบยอดและความสัมพันธ์ใหม่ๆได้

สำหรับองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารการศึกษาเท่าที่พบจากการศึกษาเอกสาร ที่ เกี่ยวข้องพบว่าส่วนใหญ่จะกล่าวถึง การจัดการบริหารหรือโครงสร้างระบบบริหารและแนวทางใน การดำเนินงานในภาระหน้าที่ ที่สำคัญๆ ในการบริหารงานขององค์กรนั้นๆ เช่น การบริหารงาน บุคคล การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานการเงิน เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป ในการกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบว่าจะประกอบด้วยอะไรบ้าง จำนวน เท่าใด มีโครงสร้างและความสัมพันธ์กันอย่างไรนั้น ขึ้นอยู่กับปรากฏการณ์ที่เรากำลังศึกษาหรือ จะ ออกแบบแนวคิด ทฤษฎีและหลักการพื้นฐานในการกำหนดรูปแบบแต่ละรูปแบบนั้นๆ เป็นหลัก

การประเมินรูปแบบ

การวิจัยในครั้งนี้มีการประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมสาม จังหวัดชายแดนภาคใต้ ใช้วิธีการประชาพิจารณ์ (Public Hearing) และสอบถามความคิดเห็น เกี่ยวกับความถูกต้องครอบคลุม ความเหมาะสม ความเป็นประโยชน์ และความเป็นไปได้ของรูปแบบ ดังนี้

1. ความถูกต้องครอบคลุมของรูปแบบ หมายถึง ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 11 คน ต่อรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ว่ามีเนื้อหาที่ครบถ้วน ถูกต้อง และตรงตามบริบทและการพัฒนาการจัดการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นอย่างดี

2. ความเหมาะสมของรูปแบบ หมายถึง ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 11 คน ต่อรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ว่านำไปใช้พัฒนาการจัดการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้อย่างเหมาะสม

3. ความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ หมายถึง ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 11 คน ต่อรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ว่าสามารถนำไปบริหารสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้เป็นอย่างดี มีประโยชน์

4. ความเป็นไปได้ของรูปแบบ หมายถึง ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 11 คน ต่อรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ว่ามีความสอดคล้องกับบริบทการจัดการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า รูปแบบการบริหารสถานศึกษา หมายถึง แผนภาพตามแนว Keeves (1988) ประเภท Semantic Model เป็นการเชื่อมโยงองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิด พหุวัฒนธรรมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ตอนที่ 5 การวิเคราะห์องค์ประกอบ

ความหมายของการวิเคราะห์องค์ประกอบ

Factor analysis มีชื่อเรียกในภาษาไทย หลายคำ เช่น การวิเคราะห์องค์ประกอบ การวิเคราะห์ตัวประกอบ การวิเคราะห์องค์ประกอบ เป็นต้น สำหรับการเขียนรายงานครั้งนี้จะใช้คำว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบ ซึ่งมีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่าน ดังนี้

กัลยา วานิชบัญญัติ (2552) สรุปว่า เป็นการวิเคราะห์หลายตัวแปรเทคนิคหนึ่งเพื่อการสรุปรายละเอียดของตัวแปรหลายตัว หรือเรียกว่าเป็นเทคนิคที่ใช้ในการลดจำนวนตัวแปรเทคนิคหนึ่ง โดยการศึกษาถึงโครงสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปร และสร้างตัวแปรใหม่เรียกว่า องค์ประกอบ โดยองค์ประกอบที่สร้างขึ้นจะเป็นการนำตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันหรือมีความร่วมกันสูงมารวมกัน เป็นองค์ประกอบเดียวกัน ส่วนตัวแปรที่อยู่คนละองค์ประกอบมีความร่วมกันน้อย หรือไม่มี ความสัมพันธ์กันเลย

เพชรน้อย สิงห์ช่างชัย (2549) ให้ความหมายคือ การวิเคราะห์องค์ประกอบเป็นเทคนิคทางสถิติ สำหรับวิเคราะห์ตัวแปรหลายตัว (Multivariate analysis techniques) ที่ออกแบบมาเพื่อช่วย

ให้นักวิจัยได้ใช้แสวงหาความรู้ความจริงดังกล่าว เช่น นักวิจัยสามารถใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis หรือ EFA) ในการพัฒนาทฤษฎี หรือนักวิจัยสามารถใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis หรือ CFA) ในการทดสอบหรือยืนยันทฤษฎี

โดยสรุปการวิเคราะห์องค์ประกอบ หมายถึง เทคนิควิธีทางสถิติที่จะจับกลุ่มหรือรวมกลุ่มหรือรวมตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันไว้ในกลุ่มเดียวกัน ซึ่งความสัมพันธ์เป็นไปได้ทั้งทางบวกและทางลบ ตัวแปรภายในองค์ประกอบเดียวกัน จะมีความสัมพันธ์กันสูง ส่วนตัวแปรที่ต่างองค์ประกอบ จะสัมพันธ์กันน้อยหรือไม่มี สามารถใช้ได้ทั้งการพัฒนาทฤษฎีใหม่ หรือการทดสอบหรือยืนยันทฤษฎีเดิม

ประเภทของเทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบ

เทคนิคของการวิเคราะห์องค์ประกอบ แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis)

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจจะใช้ในกรณีที่ผู้ศึกษาไม่มีความรู้ หรือมีความรู้น้อยมากเกี่ยวกับโครงสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรเพื่อศึกษาโครงสร้างของตัวแปร และลดจำนวนตัวแปรที่มีอยู่เดิมให้มีการรวมกันได้

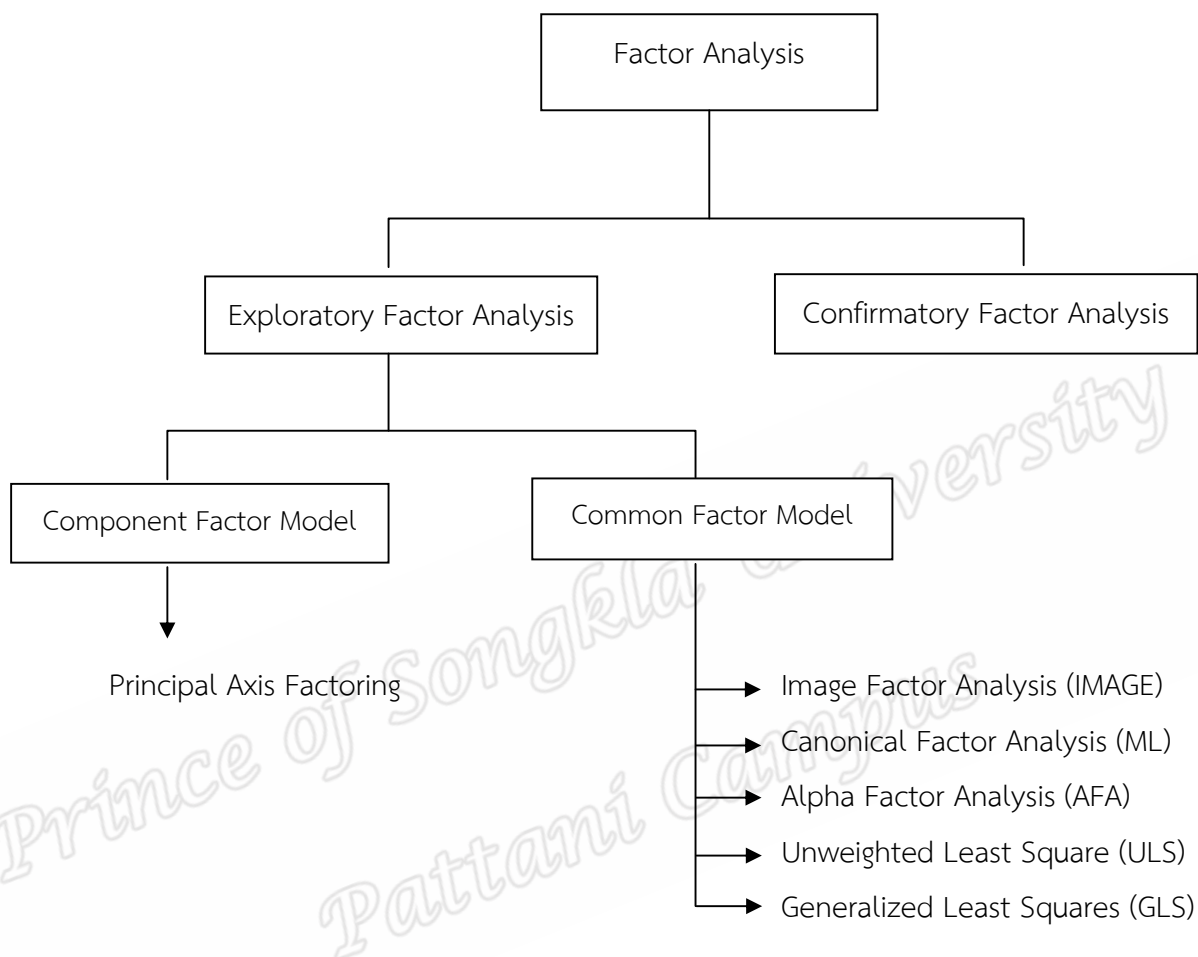
2. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis)

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันจะใช้กรณีที่ผู้ศึกษาทราบโครงสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปร หรือคาดว่าโครงสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรควรจะเป็นรูปแบบใด หรือคาดว่าตัวแปรใดบ้างที่มีความสัมพันธ์กันมากและควรอยู่ในองค์ประกอบเดียวกัน หรือคาดว่ามิตัวแปรใดที่ไม่มีมีความสัมพันธ์กัน ควรจะอยู่ต่างองค์ประกอบกัน หรือกล่าวได้ว่า ผู้ศึกษาทราบโครงสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปร หรือคาดว่าโครงสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรเป็นอย่างไรและจะใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันมาตรวจสอบหรือยืนยันความสัมพันธ์ว่าเป็นอย่างที่คาดไว้หรือไม่ โดยการวิเคราะห์หาความตรงเชิงโครงสร้างนั่นเอง

วัตถุประสงค์ของเทคนิค Factor Analysis

1. เพื่อศึกษาว่าองค์ประกอบรวมที่จะสามารถอธิบายความสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างตัวแปรต่าง ๆ โดยที่จำนวนองค์ประกอบรวมที่หาได้จะมีจำนวนน้อยกว่าจำนวนตัวแปรนั้น จึงทำให้ทราบว่ามียังองค์ประกอบรวมอะไรบ้าง โมเดลนี้ เรียกว่า Exploratory Factor Analysis Model : EFA
2. เพื่อต้องการทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับโครงสร้างขององค์ประกอบว่า องค์ประกอบแต่ละองค์ประกอบด้วยตัวแปรอะไรบ้าง และตัวแปรแต่ละตัวควรมีน้ำหนักหรืออัตราความสัมพันธ์กับองค์ประกอบมากน้อยเพียงใด ตรงกับที่คาดคะเนไว้หรือไม่ หรือสรุปได้ว่าเพื่อต้องการทดสอบว่าตัว

ประกอบอย่างนี้ตรงกับโมเดลหรือตรงกับทฤษฎีที่มีอยู่หรือไม่ โมเดลนี้เรียกว่า Confirmatory Factor Analysis Model: CFA ซึ่งเทคนิคของ Factor Analysis สามารถสรุปได้เป็นรูปแบบดังนี้

ภาพประกอบ 5 แสดง Basic Concepts ของ Factor Analysis Model

ประโยชน์ของเทคนิค Factor Analysis

1. ลดจำนวนตัวแปร โดยการรวมตัวแปรหลายๆ ตัวให้อยู่ในองค์ประกอบเดียวกัน องค์ประกอบที่ได้ถือเป็นตัวแปรใหม่ ที่สามารถหาค่าข้อมูลขององค์ประกอบที่สร้างขึ้นได้ เรียกว่า Factor Score จึงสามารถนำองค์ประกอบดังกล่าวไปเป็นตัวแปรสำหรับการวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป เช่น การวิเคราะห์ความถดถอยและสหสัมพันธ์ (Regression and Correlation Analysis) การวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA) การทดสอบสมมติฐาน T – test Z – test และการวิเคราะห์จำแนกกลุ่ม (Discriminant Analysis) เป็นต้น
2. ใช้ในการแก้ปัญหาอันเนื่องมาจากการที่ตัวแปรอิสระของเทคนิคการวิเคราะห์สมการความถดถอยมีความสัมพันธ์กัน (Multicollinearity) ซึ่งวิธีการอย่างหนึ่งในการแก้ปัญหานี้ คือ

การรวมตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์ไว้ด้วยกัน โดยการสร้างเป็นตัวแปรใหม่หรือเรียกว่า องค์ประกอบ โดยใช้เทคนิค Factor Analysis แล้วนำองค์ประกอบดังกล่าวไปเป็นตัวแปรอิสระในการวิเคราะห์ความถดถอยต่อไป

3. ทำให้เห็นโครงสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ศึกษา เนื่องจากเทคนิค Factor Analysis จะหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation) ของตัวแปรทีละคู่ แล้วรวมตัวแปรที่สัมพันธ์กันมากไว้ในองค์ประกอบเดียวกัน จึงสามารถวิเคราะห์โครงสร้างที่แสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ ที่อยู่ในองค์ประกอบเดียวกันได้ ทำให้สามารถอธิบายความหมายของแต่ละองค์ประกอบได้ ตามความหมายของตัวแปรต่างๆ ที่อยู่ในองค์ประกอบนั้น ทำให้สามารถนำไปใช้ในการวางแผนได้ เช่น การพัฒนาหลักสูตรสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นตามทฤษฎีพหุปัญญาของ Gardner (2003)

ข้อตกลงเบื้องต้นของการใช้สถิติการวิเคราะห์องค์ประกอบ

สถิติการวิเคราะห์องค์ประกอบ มีข้อตกลงเบื้องต้น (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542)

1. ตัวแปรที่คัดเลือกมาวิเคราะห์องค์ประกอบ ต้องเป็นตัวแปรที่มีค่าต่อเนื่อง หรือมีค่าในมาตราระดับช่วง (Interval scale) และมาตราอัตราส่วน (Ratio scale) เนื่องจากการวิเคราะห์องค์ประกอบ ตัวแปรที่คัดเลือกมาวิเคราะห์องค์ประกอบควรมีความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร
2. ตัวแปรที่คัดเลือกมาวิเคราะห์องค์ประกอบ ควรมีความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในระดับสูง ($r = 0.30 - 0.70$) รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบและตัวแปรที่อยู่ในรูปเชิงเส้น (linear) เท่านั้น
3. จำนวนตัวแปรที่คัดเลือกมาวิเคราะห์องค์ประกอบ ควรมีจำนวนมากกว่า 30 ตัวแปร
4. กลุ่มตัวอย่าง ควรมีขนาดใหญ่และควรมีมากกว่าจำนวนตัวแปร ซึ่งมักมีคำถามว่าควรมากกว่ากี่เท่า มีบางแนวคิดที่เสนอแนะให้ใช้จำนวนข้อมูลมากกว่าจำนวนตัวแปรอย่างน้อย 5 - 10 เท่า หรืออย่างน้อยที่สุด สัดส่วนจำนวนตัวอย่าง 3 ราย ต่อ 1 ตัวแปร
5. กรณีที่ใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (Principle component analysis) ตัวแปรแต่ละตัวหรือข้อมูล ไม่จำเป็นต้องมีการแจกแจงแบบปกติ แต่ถ้าตัวแปรบางตัวมีการแจกแจงเบ้ค่อนข้างมาก และมีค่าต่ำสุด และค่าสูงสุดผิดปกติ (Outlier) ผลลัพธ์ที่ได้อาจจะไม่ถูกต้อง

ข้อจำกัดและปัญหาของการใช้สถิติการวิเคราะห์องค์ประกอบ

1. ข้อจำกัดเรื่องจำนวนตัวอย่าง เนื่องจากการใช้สถิติการวิเคราะห์องค์ประกอบต้องใช้จำนวนตัวอย่าง (sample size) จำนวนมาก หากใช้ตัวอย่างน้อยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์จะต่ำ การประมาณจำนวนตัวอย่างที่ใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบมีหลายแนวคิด สามารถสรุปตามแนวคิดของนักสถิติ ดังตาราง 1

ตาราง 1 แนวคิดการใช้ขนาดตัวอย่าง สำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบในการวิจัย

แนวคิดการใช้ขนาดตัวอย่าง	เสนอแนะขนาดตัวอย่าง (n) และเหตุผล
<p>1. พิจารณาการใช้ขนาดตัวอย่างสำหรับวิเคราะห์องค์ประกอบอย่างเดียว</p> <p>1.1 คอมเลย์และลี (Comrey & Lee, 1992)</p> <p>1.2 ตามกฎหัวแม่มือหรือกฎอย่างง่าย (rule of thumb)</p>	<p>1.1 ได้เสนอแนะขนาดตัวอย่างดังนี้</p> <p>จำนวน 50 ราย ถือว่า แย่มาก (very poor)</p> <p>จำนวน 100 ราย ถือว่า ไม่ดี (poor)</p> <p>จำนวน 200 ราย ถือว่า พอใช้ได้ (fair)</p> <p>จำนวน 300 ราย ถือว่า ดี (as a good)</p> <p>จำนวน 500 ราย ถือว่า ดีมาก (as excellent)</p> <p>1.2 การวิเคราะห์องค์ประกอบควรมีขนาดตัวอย่างอย่างน้อย 300 ราย</p>
<p>2. การใช้ขนาดตัวอย่างขึ้นอยู่กับจำนวนองค์ประกอบที่ต้องการวิเคราะห์</p> <p>2.1 ถ้าการวิจัยนั้นมีจำนวนองค์ประกอบน้อย (2-3 องค์ประกอบ) และ/หรือมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบต่ำมาก</p> <p>2.2 กรณีมีจำนวนองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบ หรือมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากกว่า 0.6 หรือ</p> <p>2.3 จำนวนองค์ประกอบมีเท่ากับ 10 องค์ประกอบหรือค่าน้ำหนักองค์ประกอบน้อยกว่า 0.4</p>	<p>2.1 ขนาดตัวอย่างแค่ 150 รายก็เพียงพอ</p> <p>2.2 ไม่จำเป็นต้องระบุจำนวนตัวอย่าง</p> <p>2.3 ตัวอย่างควรมีมากกว่า 150 ราย</p>

ตาราง 1 (ต่อ)

แนวคิดการใช้ขนาดตัวอย่าง	เสนอแนะขนาดตัวอย่าง (n) และเหตุผล
2.4 การวิจัยนั้นมีจำนวนองค์ประกอบน้อย (2 – 3 องค์ประกอบ) และ/หรือมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบต่ำมาก	2.4 ขนาดตัวอย่าง ควรมียังน้อย 300

จากตาราง 1 เป็นการสรุปเกี่ยวกับการใช้ขนาดตัวอย่าง สำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบ จากหลายแนวคิด แต่ทั้งนี้ นักวิจัยควรใช้ขนาดตัวอย่างให้สอดคล้องกับหลักการคิดขนาดตัวอย่างตามหลักสถิติ นั่นคือ ขนาดตัวอย่างต้องมีความเป็นตัวแทนของประชากรที่ศึกษา

ข้อจำกัดเกี่ยวกับระดับข้อมูลในการวิเคราะห์องค์ประกอบ ข้อมูลต้องมีระดับการวัด ประเภทมาตราวัดอันตรภาค (Interval scale) และมาตราอัตราส่วน (Ratio scale) ส่วนตัวแปรที่มีระดับการวัดแบบกลุ่ม นักวิจัยต้องทำให้เป็นตัวแปรหุ่น (dummy variable) เสียก่อน นอกจากนี้ ลักษณะข้อมูลต้องมีการกระจายเป็นโค้งปกติ

2. ปัญหาการวิเคราะห์องค์ประกอบมี 3 ประเด็น ดังนี้

2.1 การวิเคราะห์องค์ประกอบไม่มีตัวแปรตาม ซึ่งแตกต่างกับการทดสอบสถิติ การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุแบบปกติ สถิติการวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติก สถิติการวิเคราะห์จำแนกประเภท และการวิเคราะห์เส้นทาง ดังนั้น สถิติการวิเคราะห์องค์ประกอบ จึงไม่สามารถใช้แก้ปัญหา การวิจัยที่ต้องการหาตัวทำนายได้

2.2 ขั้นตอนการสกัดองค์ประกอบไม่สามารถระบุจำนวนรอบของการสกัดได้ ดังนั้น หลังจากขั้นตอนการสกัดองค์ประกอบ นักวิจัยจึงไม่สามารถระบุจำนวนรอบของการสกัด องค์ประกอบได้ว่ามีกี่รอบจึงจะพอดี

2.3 ในปัจจุบันการวิจัยที่ต้องการทดสอบเพื่อลดจำนวนตัวแปร มีเพียงสถิติ การวิเคราะห์องค์ประกอบเท่านั้น เนื่องจากสถิตินี้สามารถรวมตัวแปรหลายๆ ตัวให้อยู่ใน องค์ประกอบเดียวกัน และทำให้เห็นโครงสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ศึกษา โดยการหาค่า สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation) ของตัวแปรที่ละคู่ แล้วรวมตัวแปรที่สัมพันธ์กันมากไว้ใน องค์ประกอบเดียวกัน หลังจากนั้นจึงสามารถวิเคราะห์ถึงโครงสร้างที่แสดงความสัมพันธ์ของตัวแปร ต่างๆ ที่อยู่ในองค์ประกอบเดียวกันได้ ดังนั้น เมื่อนักวิจัยต้องการวิเคราะห์ให้ได้ผลการวิเคราะห์ ดังกล่าวข้างต้น จึงมีสถิติให้เลือกใช้เฉพาะสถิติการวิเคราะห์องค์ประกอบเพียงตัวเดียว แต่ยังไม่

วิธีการทางสถิติวิธีอื่นๆ จึงทำให้นักวิจัยต้องเลือกใช้วิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบต่างๆ ที่วิธีนี้มีข้อจำกัดดังกล่าวข้างต้น

ขั้นตอนการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ

ขั้นตอนการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจมีขั้นตอนการทดสอบดังนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดปัญหาการวิจัย ทบทวนองค์ประกอบตัวแปรจากทฤษฎี เก็บข้อมูลและสร้างเมทริกซ์ สหสัมพันธ์ (Correlation Matrix)

การเก็บข้อมูลและสร้างเมทริกซ์สหสัมพันธ์ ในการกำหนดตัวแปรที่จะเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น ผู้วิจัยต้องศึกษาทฤษฎี หรือขอบเขตเรื่องที่จะศึกษาก่อนว่ามีองค์ประกอบใดบ้างแต่ละองค์ประกอบน่าจะมีตัวแปรอะไรบ้างที่จะอธิบายองค์ประกอบนั้น ซึ่งโดยทั่วไปจำนวนตัวแปรที่จะใช้ในการอธิบายองค์ประกอบรวมได้ควรมีอย่างน้อยประมาณ 5 ตัวแปรและจำนวนของกลุ่มตัวอย่างดังที่ อุทุมพร ทองอุไทย (2523) ได้เสนอการใช้กลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบไว้ว่า ควรมีมากกว่า 500 คนจึงจะดีมาก ในขณะที่ กัลยา วานิชย์บัญชา (2548) ให้แนวคิดในการกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยพิจารณาจำนวนตัวแปรเป็นหลัก โดยกำหนดไว้ว่า ขนาดกลุ่มตัวอย่างควรมีมากกว่าจำนวนตัวแปร 10 เท่า

ภายหลังจากที่เก็บข้อมูลแล้วก็จะนำข้อมูลที่ได้มาคำนวณหาเมทริกซ์สหสัมพันธ์ ทั้งนี้เนื่องจากเป้าหมายของการวิเคราะห์ความแปรปรวน คือ การหาองค์ประกอบที่สามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรได้

ขั้นที่ 2 สกัดองค์ประกอบ (Extraction Factor Analysis : Factor Extraction หรือ Initial Factors)

ในการวิเคราะห์องค์ประกอบคือการค้นหาจำนวนองค์ประกอบที่มีความสามารถเพียงพอในการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่สังเกตได้ ซึ่งมีวิธีการให้เลือกใช้ดังนี้

- Maximum Likelihood Method (หรือ Canonical Factoring)
- Least-Squares Method (หรือ Principal Axis Factoring)
- Alpha Factoring
- Image Factoring 217
- Principal Components Analysis ผู้วิจัยจะต้องเลือกใช้วิธีใดวิธีหนึ่งหรือให้

โปรแกรมคอมพิวเตอร์เลือกให้ ถ้าเป็นโปรแกรม SPSS โปรแกรมจะเลือกวิธี Principal Components Analysis ผลลัพธ์ที่ได้จากการวิเคราะห์องค์ประกอบ จะช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับจำนวนของ องค์ประกอบเพื่อเก็บไว้สำหรับใช้ในการวิเคราะห์ต่อไปในอนาคต กฎที่ดีที่สุดสำหรับการกำหนด จำนวนขององค์ประกอบคือ “Eigenvalue > 1 ” ค่า Eigenvalue เป็นค่าที่บ่งบอกถึงความสามารถของ องค์ประกอบว่าจะอธิบายความแปรปรวนของกลุ่มตัวอย่างได้มากน้อยเพียงไร โดย

ปกติถ้า องค์ประกอบนั้นอธิบายความแปรปรวนของกลุ่มตัวอย่างได้น้อยกว่า 1 Eigenvalue แล้วก็ไม่มีประโยชน์ที่จะนำองค์ประกอบนั้นมาใช้

ขั้นที่ 3 เลือกวิธีการหมุนแกน (Factors Rotation)

เนื่องจากก่อนการหมุนแกนตัวแปรแต่ละตัวมีค่า Loading สูงมากเนื่องจากตัวแปรบางตัวสามารถ เป็นสมาชิกขององค์ประกอบได้มากกว่า 1 องค์ประกอบจึงยากในการแปลความหมายของข้อมูล วิธีเดียวที่จะแปลผลได้คือต้องหมุนแกนเพื่อให้ตัวแปรบางตัวที่เดิมเป็นสมาชิกหลายองค์ประกอบ กลายเป็นสมาชิกขององค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งอย่างเด่นชัด ซึ่งมีอยู่ 2 วิธีคือ

3.1 Orthogonal ใช้ในกรณีที่ตัวแปรแต่ละตัวเป็นอิสระจากกัน การหมุนแกนด้วยวิธีนี้มีวิธีการ หมุนแกน 3 แบบคือ

- Varimax
- Equamax
- Quartimax

3.2 Oblique ใช้ในกรณีที่ตัวแปรแต่ละตัวมีความสัมพันธ์กัน วิธีการหมุนแกนมี 2 แบบคือ

- Oblimin
- Direc quartimin

ขั้นที่ 4 เลือกค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factors Score)

เป็นการแยกว่าตัวแปรใดควรจะอยู่ในองค์ประกอบใด โดยพิจารณาจากค่า Loading ของตัวแปรต่าง ๆ ว่ามีค่ามากที่สุดอยู่ที่องค์ประกอบใด ก็จัดให้อยู่ในองค์ประกอบนั้น แต่มีข้อแม้ว่าค่า Loading ควรจะมีค่าตั้งแต่ .3 ขึ้นไป

ขั้นที่ 5 ตั้งชื่อองค์ประกอบที่วิเคราะห์ได้

เมื่อคัดเลือกตัวแปรเข้าองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งแล้ว ต่อมาคือการตั้งชื่อให้แต่ละองค์ประกอบซึ่งมีกฎในการตั้งชื่อดังนี้

- สั้น อาจตั้งชื่อเพียง 1-2 คำ
- มีความหมายสอดคล้องกับโครงสร้างขององค์ประกอบ

กล่าวคือผู้วิจัยอาจตั้งชื่อตามความคล้ายคลึงกันของตัวแปรที่อยู่ในองค์ประกอบ หรือตามโครงสร้างของทฤษฎีที่ผู้วิจัยได้ศึกษามา หรือตั้งชื่อใหม่ที่สอดคล้องกับแนวความคิดของผู้วิจัยเอง แต่ควรจะสื่อความหมายของตัวแปรทุกตัวที่อยู่ในองค์ประกอบนั้นได้

ตอนที่ 6 งานวิจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

จงรัก พลาคัย (2552) ได้ศึกษา การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ผ่านกลไกการพัฒนามหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ พบว่าการพัฒนาระบบการเรียนการสอน โดยเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมให้ข้อเสนอแนะและพัฒนาการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามความต้องการของผู้เรียนและสังคม ใช้รูปแบบการสอนและอุปกรณ์อย่างหลากหลายตามสาขาต่างๆ โดยมุ่งเน้นรูปแบบการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ใช้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ รวมทั้งบูรณาการการจัดการเรียนการสอนตามทักษะวิชาชีพกับการวิจัยและการบริการวิชาการ เพื่อพัฒนาท้องถิ่น

สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ (2552) ได้กล่าวว่า ในการสร้างเสริมหรือแก้ไขพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้มีความเจริญอย่างยั่งยืนต้องมีการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการดูแลและปกป้องทุกวิถีชีวิต ทุกศาสนา และทุกวัฒนธรรม เพื่อยกระดับและเสริมสร้างการเห็นคุณค่าของทุกศาสนาและวัฒนธรรมอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกันให้เป็นพลังสร้างสรรค์ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาพื้นที่อย่างแท้จริง

สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ (2552) ได้กล่าวว่า ความสามารถบูรณาการระบบการศึกษาและกระจายโอกาสทางการศึกษาได้อย่างทั่วถึง ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย อย่างมีคุณภาพ พร้อมไปกับการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาในสถานศึกษาทั้งของรัฐและ เอกชน โดยเฉพาะการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา และการรับรองสถานะที่มั่นคงของ บุคลากรทางการศึกษาที่จบจากต่างประเทศ เพื่อพัฒนาศักยภาพของคนและสังคมให้เป็น พลังในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาพื้นที่อย่างยั่งยืน

เอกรินทร์ สังข์ทอง (2551) ทำการศึกษาการวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษามุมมองของผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทยที่มีต่อพหุวัฒนธรรมนิยม และพหุวัฒนธรรมศึกษา รวมถึงปัญหาที่ยากลำบากเกี่ยวกับการบริหารจัดการสถานศึกษาตามแนวทางการจัดการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรม และศึกษาภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรม ของผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐในการบริหารจัดการสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่า

1. มุมมองของผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมมีความหลากหลายขึ้นอยู่กับความรู้และพื้นฐานต่างๆ ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นสามมุมมองหลักๆ คือ 1) แบบแคบ 2) แบบกว้าง และ 3)แบบไม่แน่ใจ กล่าวคือ 1) แบบแคบซึ่งเป็นเสียงส่วนใหญ่มองว่าพหุวัฒนธรรมเป็นเรื่องเกี่ยวกับวัฒนธรรมและศาสนา 2)แบบกว้างซึ่งเป็นเสียงส่วนน้อยมองว่าพหุวัฒนธรรมไม่ได้

จำกัดแค่เรื่องศาสนาและวัฒนธรรม แต่ยักรวมถึงมิติต่างๆ ทางสังคมที่แตกต่างกัน 3) แบบไม่แน่ใจซึ่งเป็นส่วนน้อยมองว่าตนเองไม่มีความแน่ใจและไม่มั่นใจว่าพุทธวัฒนธรรมคืออะไร ส่วนพุทธวัฒนธรรมศึกษาในมุมมองของผู้บริหารสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ นั่นคือ การจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับ 1) ความต้องการของบุคคลในชุมชน 2) วิถีชีวิตและโอกาส 3) เป้าหมาย 4) กระบวนการ และ 5) บริบท

2. ปัญหาที่ยากลำบากต่อการจัดการศึกษาตามแนวทางพุทธวัฒนธรรม 1) การสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับศาสนาและวัฒนธรรม 2) การเผชิญสถานการณ์ความไม่สงบ 3) การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 4) การสร้างความน่าเชื่อถือต่อสังคม 5) ปัญหาครูและบุคลากรทางการศึกษา และ 6) การขาดการสนับสนุนจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

3. ภาวะผู้นำเชิงพุทธวัฒนธรรมของผู้อำนวยการโรงเรียนประถมศึกษาของรัฐ ได้แก่ 1) การสร้างความตระหนักและความอ่อนไหวต่อพุทธวัฒนธรรมศึกษา 2) การจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ 3) การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน 4) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการทำงานกับภาคีทุกภาคส่วน และ 5) การพัฒนาวิชาชีพของผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2551) วิจัยเรื่อง สภาพการจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งประกอบด้วย จังหวัดยะลา จังหวัดนราธิวาส จังหวัดสตูล และ 4 อำเภอของจังหวัดสงขลา คือ อำเภอสะบ้าย้อย อำเภอนาทวี อำเภอเทพา และอำเภอจะนะ ดำเนินการวิจัยโดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสม ประกอบด้วยการศึกษาและตรวจสอบเอกสารที่เกี่ยวข้องกับประเด็นวิจัย การจัดกลุ่มสนทนา (Focus Group) จำนวน 2 ครั้ง การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้จำนวน 7 คน การสำรวจระดมความคิดเห็นโดยใช้แบบสอบถาม และการนำเสนอรายงานวิจัยฉบับร่างในที่ประชุมผู้เกี่ยวข้อง และนำการวิพากษ์วิจารณ์รายงานการวิจัยจากผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน

ข้อค้นพบจากการวิจัยในการจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีดังนี้

1. อุปสรรค

1) ความปลอดภัย ปัญหาด้านความไม่ปลอดภัยส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์นักเรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม เนื่องจากผู้เรียนมีเวลาเรียนไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วย เพราะต้องปิดโรงเรียนบ่อยครั้งและถึงแม้ในช่วงเปิดเรียนเวลาในการจัดการเรียนการสอนก็น้อยกว่าปกติ สถานศึกษาขาดความพร้อมสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอนมีไม่เพียงพอ ความรู้สึกไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินทำให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาขาดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน และทำให้ครูที่มีประสบการณ์สอนสูงๆ ขอย้ายออกนอกพื้นที่ ครูที่บรรจุใหม่เข้าไปเป็นพนักงานราชการก็มีประสบการณ์น้อย การเดินทางเข้าไปนิเทศ ติดตาม ประเมินผลทำได้น้อยมาก การที่หน่วยบริหารไม่สามารถเข้าถึงโรงเรียนจึงนำมาสู่ผลกระทบที่รุนแรงทั้งในด้านความมั่นคงและประสิทธิภาพของการจัดการศึกษา

2) ความไม่เข้าใจตรงกัน โดยฝ่ายรัฐมักมองโรงเรียนเอกชนในแง่ลบ ทำให้ประเด็นที่จะส่งเสริมสนับสนุนไม่ได้อยู่บนพื้นฐานของความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ในส่วนของชุมชนและท้องถิ่น บางครั้งแปลความเจตนาของรัฐไม่ตรงสภาพ มองว่าการดำเนินการของรัฐมักมีวาระซ่อนเร้น เช่น การกำหนดให้มีหลักสูตรสองภาษามีนัยที่จะทำให้ภาษามลายูถิ่นหมดไปจากประเทศไทย และการเข้าไปสนับสนุนส่งเสริมสถาบันการศึกษาของท้องถิ่นเป็นการเข้าไปแทรกแซงการจัดการศึกษาโดยชุมชน

3) ความเชื่อ ค่านิยม ความเชื่อ ค่านิยมตามวิถีชีวิตของมุสลิมในการเล่าเรียน ต้องเป็นผู้ที่ยึดมั่นกับหลักคำสอนของอิสลาม เป็นวิถีในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องและการรู้จักศาสนา ควรจะต้องผ่านกระบวนการศึกษา ซึ่งต้องเป็นการศึกษาด้านอิสลามที่มีความเข้มข้น มีคุณภาพ และเป็นการศึกษาจากสถาบันการศึกษาที่ผู้เรียนสามารถดำรงความเชื่อของผู้ปกครองที่ว่า เป็นการไม่สมควรหากส่งบุตรหลานเข้าโรงเรียนของรัฐ ผู้ปกครองจึงนิยมส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญของการแบ่งแยกระหว่างนักเรียนไทยพุทธและนักเรียนไทยมุสลิม

4) การกำหนดนโยบายและการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ความไม่ต่อเนื่องของนโยบายทำให้ผู้ปฏิบัติสับสน และเมื่อมีการนำนโยบาย แผนงาน มาตรการไปสู่การปฏิบัติเพียงแต่ประเมินว่าได้ทำแล้ว แต่ขาดการวิเคราะห์ประเมินถึงสิ่งที่ทำว่ามีคุณภาพ หรือเกิดผลตามเป้าหมายหรือไม่

5) ความเหลื่อมล้ำระหว่างครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามกับโรงเรียนของรัฐ โดยครูในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามส่วนใหญ่ได้รับเงินเดือนไม่ตรงตามวุฒิ ไม่ได้รับเงินวิทยฐานะ และเงินค่าเสี่ยงภัย

6) การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา หากพิจารณาจากจำนวนสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่แล้วน่าจะเพียงพอ แต่ยังขาดโปรแกรมหรือหลักสูตรที่สนองต่อความต้องการของผู้เรียน จึงมีนักเรียนในพื้นที่จำนวนไม่น้อยที่ไปเรียนต่อในต่างพื้นที่หรือผู้บริหาร

7) การแบ่งแยกของนักเรียนชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ระดับมัธยมศึกษาในขณะที่นักเรียนไทยพุทธเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนของรัฐหรือโรงเรียนเอกชนทั่วไป นักเรียนไทยมุสลิมส่วนใหญ่จะย้ายไปเรียนที่โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เนื่องจากมีการเรียนการสอนวิชาศาสนาที่เข้มข้นกว่า ส่งผลให้เด็กนักเรียนทั้งสองกลุ่มเริ่มแยกออกจากกันและอาจแยกจากกันอย่างสิ้นเชิง

8) การขาดหน่วยงานบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชนโดยตรงในพื้นที่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในพื้นที่เองมีภาระงานมาก และมีบุคลากรในกลุ่มสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) ไม่เพียงพอในการดูแลโรงเรียนเอกชน

9) การประเมินโดยใช้มาตรฐานเดียว เกณฑ์บางอย่างที่ใช้ประเมินจึงไม่มีความเหมาะสม อีกทั้งโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามมาตรา 15(1) ส่วนใหญ่ยังขาดความพร้อมผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนสอนศาสนาอิสลามบางส่วนยังไม่จบปริญญาตรี และส่วนใหญ่ไม่มีความรู้เรื่องการบริหารจัดการ รัฐบาลยื่นมือเข้าไปช่วยสนับสนุนส่งเสริมได้ไม่กี่ปี โรงเรียนเพิ่มขึ้นตัวได้ไม่กี่ปีก็ให้สมศ. เข้ามาประเมินโดยใช้เกณฑ์เดียวกันกับโรงเรียนอื่นๆที่ได้รับการส่งเสริมพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ

1) ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการจัดการศึกษา

2) การมีเป้าหมายร่วมกันของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน

3) คุณภาพของผู้บริหาร ผู้สอน และผู้เรียน

4) การจัดการศึกษาที่สอดคล้องหรือสนองต่อความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น

5) การดำเนินนโยบายผ่านองค์กรของผู้นำทางด้านการศึกษาและศาสนาของชุมชนท้องถิ่น

6) เจตจำนงของภาครัฐ และบุคคลที่เกี่ยวข้องที่จะส่งเสริมสนับสนุน โดยมีนโยบายแผนงาน มาตรการ ที่มีความยั่งยืนและมีแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจน

7) ความเสียสละของครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน
บรรจง พำรุ่งแสง และคณะ (2550 : 2) ได้ร่วมกันศึกษา ประมวลองค์ความรู้ในพหุวัฒนธรรมศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า ในสังคมพหุวัฒนธรรมควรให้ความสำคัญกับการศึกษาอย่างเสมอภาคของระบบการศึกษาอันจะทำให้องค์ความรู้จากท้องถิ่นมีความหลากหลายและเป็นองค์ความรู้ ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสังคมและทำให้แนวคิดพหุวัฒนธรรมทางการศึกษามีส่วนในการพัฒนาศักยภาพของท้องถิ่น ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงทางสังคม

สมจิตร อุดม (2547) วิจัยเรื่อง "ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษาในภาคใต้" เพื่อศึกษาระดับความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนเอกชน ระดับประถมศึกษาในภาคใต้ และเพื่อสร้างโมเดลพหุระดับของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนเอกชน ระดับประถมศึกษาในภาคใต้ โดยศึกษาปัจจัย 3 ระดับ ได้แก่ ระดับผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย ลักษณะชีวิตศึกษาของผู้บริหาร พฤติกรรมผู้นำแบบสั่งการ พฤติกรรมผู้นำแบบสนับสนุน พฤติกรรมผู้นำแบบมีส่วนร่วม พฤติกรรมผู้นำแบบมุ่งความสำเร็จ วิสัยทัศน์ผู้บริหาร และบรรยากาศโรงเรียน ปัจจัยระดับครู ประกอบด้วย ลักษณะชีวิตสังคมของครู คุณภาพการสอนของครู ความพึงพอใจในการทำงานของครู และการได้รับการสนับสนุนทางสังคมของครู แต่ปัจจัยระดับ

นักเรียน ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไปของนักเรียน พฤติกรรมด้านการเรียนของนักเรียน เจตคติต่อการเรียนของนักเรียน และพฤติกรรมด้านสังคมกับกลุ่มเพื่อน ซึ่งศึกษาความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนเอกชน 4 ด้าน ได้แก่ การบริหารโรงเรียน การบริหารและสนับสนุน การพัฒนาคุณภาพบุคลากร และการพัฒนาคุณภาพนักเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอนจากโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา ประเภทสามัญศึกษาในภาคใต้ 12 จังหวัด จาก 48 อำเภอ โดยกำหนดโรงเรียนเป็นหน่วยวิเคราะห์ ได้ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 132 คน ครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 264 คน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 528 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามจำนวน 3 ฉบับ ฉบับที่ 1 สอบถามผู้บริหารสถานศึกษา ฉบับที่ 2 สอบถามครูผู้สอน และฉบับที่ 3 สอบถามนักเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์พระระดับด้วยสมการถดถอย กรณีวิเคราะห์ 3 ระดับ

การวิจัยปรากฏผล ดังนี้

1. ความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนเอกชน ระดับประถมศึกษาในภาคใต้ ความสำเร็จอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.960$ S.D. = 549)
2. ปัจจัยระดับนักเรียน พบว่า พฤติกรรมด้านสังคมกับกลุ่มเพื่อน พฤติกรรมด้านการเรียนของนักเรียน และเจตคติต่อการเรียนของนักเรียน ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนเอกชน ระดับประถมศึกษาในภาคใต้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001, .01 และ .05 ตามลำดับ มีประสิทธิภาพการทำนายได้ร้อยละ 38.4
3. ปัจจัยระดับครู พบว่า คุณภาพการสอนของครู ความพึงพอใจในการทำงานของครู และการได้รับการสนับสนุนทางสังคมของครู ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษาในภาคใต้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001, .01 และ .01 ตามลำดับ มีประสิทธิภาพการทำนายได้ร้อยละ 19.1
4. ปัจจัยระดับผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า บรรยากาศโรงเรียน วิสัยทัศน์ผู้บริหาร และพฤติกรรมผู้นำแบบมีส่วนร่วม ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนเอกชน ระดับประถมศึกษาในภาคใต้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 การอบรมทางการบริหาร และพฤติกรรมผู้นำแบบมุ่งความสำเร็จ ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนเอกชน ระดับประถมศึกษาในภาคใต้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 ตามลำดับ มีประสิทธิภาพการทำนายได้ร้อยละ 28.5

ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2544) ได้กล่าวว่า ความสำคัญของการบริหารสถานศึกษาเป็นภารกิจหลักของผู้บริหารที่จะต้องกำหนดแบบแผน วิธีการและขั้นตอนต่างๆ ในการปฏิบัติงานไว้อย่างมีระบบ เพราะถ้าระบบการบริหารงานไม่ดีจะกระทบต่อส่วนอื่นๆ ของหน่วยงาน นักบริหารที่ดีต้องรู้จักเลือกวิธีการบริหารที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เพื่อที่จะให้งานนั้นบรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้

การบริหารงานนั้นจะต้องใช้ศาสตร์และศิลป์ เพราะว่าการดำเนินงานมิใช่เพียงกิจกรรมที่ผู้บริหารจะกระทำเพียงลำพังคนเดียว แต่ยังมีผู้ร่วมงานอีกหลายคนที่มีส่วนทำให้งานนั้นประสบความสำเร็จ ผู้ร่วมงานแต่ละคนมีความแตกต่างกันทั้งในด้านสติปัญญาความสามารถ ความถนัด และความต้องการที่ไม่เหมือนกันจึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารที่จะเป็นผู้นำเทคนิควิธีและกระบวนการการบริหารที่เหมาะสมมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา

งานวิจัยต่างประเทศ

Katzenbach & Smith (2005, อ้างถึงใน สุภัททา พิณทะแพทย์, ออนไลน์) อธิบายว่าทีมเป็นการรวมตัวของบุคคลที่มีทักษะประกอบกันได้อย่างสมบูรณ์ โดยมีการตกลงร่วมกันในจุดมุ่งหมาย มีเป้าหมายปฏิบัติการ ตามแนวทางที่ก้าวร่วมกันไป ด้วยความเชื่อมั่นต่อกันและกัน ต้องใช้กำลังคนในจำนวนที่พอเหมาะกับงานและสามารถนำทักษะของสมาชิกทีมที่หลากหลายมาประสานพลังรวมกัน ในการปฏิบัติงานได้อย่างสร้างสรรค์ การวางจุดมุ่งหมายร่วมกันของทีมงาน จะเป็นทิศทางที่ทำให้ทีมสามารถกำหนดเป้าหมายปฏิบัติการ อย่างมีแนวทางร่วมกัน ตั้งกฎเกณฑ์ในการทำงาน และวางแบบแผน กำหนดพฤติกรรมที่คาดหวัง และบทบาทของสมาชิก อันจะนำไปสู่ความเชื่อมั่นต่อกันและกันในผลลัพธ์หรือประโยชน์ที่พึงได้ร่วมกัน ซึ่งมีความสอดคล้องกับการสนทนากลุ่มของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเห็นว่า

K. Pushpanadham and Anjali Khirwadkar (2003 : 38-39) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องภาวะผู้นำมืออาชีพสำหรับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในบริบทของประเทศอินเดีย วิธีการวิจัยใช้การฝึกรอบรมผู้บริหารสถานศึกษา 3 ขั้นตอน คือ

1. การสร้างความตระหนัก (Awareness) เป็นแนวอภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับการจัดการโรงเรียนในปัจจุบันและนโยบายการดำเนินงาน
2. การเพิ่มพูนทักษะ (Enrichment) เป็นการพัฒนาทักษะที่มีความจำเป็นสำหรับการเพิ่มความสามารถในการบริหารจัดการ
3. การสร้างแนวทางที่เหมาะสม (Fine Tuning) เป็นการค้นหา เอกลักษณ์และกลยุทธ์ในการปรับปรุงทักษะของตนเอง

Hu Wenbin (2003 : 34 - 35) นักการศึกษาจากสาธารณรัฐประชาชนจีน ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการวางแผนพัฒนาโรงเรียน: กลไกสำหรับการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน (School Development Planning (SDP) : A Mechanism for Promoting Development of School and Community) การดำเนินการวิจัย เป็นการสร้างกลไกการพัฒนาในจังหวัดกานซู (Gansu) ของประเทศจีน เพื่อลดอุปสรรคระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและเพิ่มความเข้มแข็งในความเป็นอิสระของโรงเรียนผลการวิจัย พบว่า การสร้างความร่วมมือเกี่ยวกับการดำเนินการ

วางแผนพัฒนาโรงเรียนส่งผลให้ประชาชนในท้องถิ่นมีแนวคิดในการร่วมมือพัฒนาโรงเรียนเป็นครั้งแรกในรอบ 10 ปี ซึ่งสามารถระดมทรัพยากรในท้องถิ่น เพื่อสนับสนุนการพัฒนาโรงเรียน

ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับหน่วยงานทางการศึกษาในท้องถิ่นมีการเปลี่ยนแปลงให้โรงเรียนมีอิสระมากขึ้น และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด แม้จะได้รับการจัดสรรทรัพยากรจากรัฐอย่างจำกัดก็ตาม โดยมีการระดมงบประมาณจากชุมชนมาสนับสนุนส่งเสริมการจัดการศึกษา ทำให้ผู้ปกครองลดภาระค่าใช้จ่ายหลายๆ ประการ เกี่ยวกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนเนื่องจาก โรงเรียนสามารถจัดการศึกษาให้โดยผู้ปกครองไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในหลายกิจกรรม ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงการบริหารจัดการโดยรัฐ เพื่อให้ชุมชนมีส่วนในการดำเนินการ เป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาโรงเรียนและการพัฒนาของชุมชน รวมทั้งควรสนับสนุนให้องค์กรทางการศึกษาของท้องถิ่น (Local Education Authorities) เปลี่ยนแปลงแนวคิดจากการสั่งการเป็นการสนับสนุนและบริหารโรงเรียน

Ellinger, Yang & Ellinger (2000 : Online) ทำการศึกษาเรื่องผลกระทบ (Impact) ของมิติความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ต่อผลงานขององค์การโดยทำการศึกษามิติ (Dimension) ของความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ตามแนวคิดของ Watkins และ Marsick จำนวน 7 มิติ คือ

- 1) การสร้างโอกาสการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง
- 2) การสนับสนุนการค้นคว้าและแลกเปลี่ยนสนทนา (Inquiry and Dialogue)
- 3) การส่งเสริมความร่วมมือและการเรียนรู้เป็นทีม
- 4) การจัดระบบเพื่อสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน
- 5) การเสริมอำนาจบุคลากรเพื่อสร้างวิสัยทัศน์ร่วม
- 6) การเชื่อมโยงองค์การกับสิ่งแวดล้อม และ
- 7) การใช้แบบผู้นำและการสนับสนุนการเรียนรู้ระดับบุคคล ทีมงานและระดับองค์การตัวแปรตามใช้ ตัวแปรทางด้านผลงานขององค์การเป็นตัวแปรที่เป็นส่วนของการเงินและผลงานที่มีใช้ทางด้านการเงิน ได้แก่ ด้านความรู้ ทักษะที่เพิ่มขึ้นของบุคลากร

Raynold (1998 : 50) ได้ศึกษาองค์ประกอบสำคัญในการจัดการเรียนการสอนในสหราชอาณาจักร โดยศึกษาคุณลักษณะของครูที่มีประสิทธิภาพและองค์ประกอบสำคัญของโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ พบว่า ครูควรใช้สื่อหลากหลายให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ สอนโดยยึดหลักความแตกต่างระหว่างบุคคลไม่ใช่สอนตามหนังสือ และโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพนั้น ครูและ บุคลากรของโรงเรียนควรมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน การจัดการเรียนการสอนที่ท้าทาย ความสามารถมีการจัดสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน มีการบันทึกผลการเรียนเพื่อพัฒนา และให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ

Marquardt and Reynolds (1994 : 31 – 32) ได้กล่าวว่า ทีมงานและเครือข่าย (Teamwork and Networking) เป็นปัจจัยที่จะช่วยเสริมสร้างความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ กล่าวคือ องค์การแห่งการเรียนรู้ต้องตระหนักถึงความร่วมมือ การแบ่งปัน การทำงานเป็นทีม การทำงานแบบเครือข่าย เป็นการทำงานที่มีใช้เพียงแต่การแก้ปัญหาอย่างต่อเนื่องในระยะยาว

และริเริ่มสิ่งใหม่ๆ เพื่อสร้างการแข่งขันและการสร้างพลังร่วมกัน อันจะทำให้ห้องค์การอยู่รอดและเจริญเติบโต

Stribling (1993, อ้างถึงใน อุทัย บัญประเสริฐ, 2543 : 120-122) ทำวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอกสาขาบริหารการศึกษาของมหาวิทยาลัยเท็กซัส (Texas A&M University) เรื่อง “การริเริ่มเพื่อการบริหารแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนประถมศึกษาที่ตั้งขึ้นใหม่ของรัฐเท็กซัส : กระบวนการและผลผลิต” การศึกษาครั้งนี้แสดงให้เห็นถึงวิธีการนำการบริหารแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานไปใช้ในโรงเรียนประถมศึกษา Rock Prairie โดยผู้วิจัยมุ่งตรวจวิเคราะห์ถึงผลกระทบในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในเรื่องที่เกี่ยวกับการเงิน การคัดเลือกบุคลากร ขวัญของครูและการจัดการในเรื่องเกี่ยวกับ อาณาบริเวณของโรงเรียน ผลการตรวจสอบได้ พบว่า การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ทั้งครูและผู้ปกครองจะเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ (Ownership) ในการทำหน้าที่ให้กับโรงเรียน ผู้ปกครองได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทางการศึกษาในการบริหารโรงเรียนค่อนข้างมากและ มีส่วนช่วยทำให้บุคลากรของโรงเรียนมีความรู้สึกว่าเป็นมืออาชีพมากขึ้นและทีมงานของโรงเรียนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการคัดเลือกบุคลากร การเงิน และการปรับปรุงโรงเรียนซึ่งทำให้โรงเรียนสามารถทำในสิ่งที่ตรงกับความต้องการของนักเรียนได้ดียิ่งขึ้น

English and Steffy (1983: 29 - 32) ได้ศึกษาความแตกต่างของการสร้าง และการนำหลักสูตรไปใช้ พบว่า ในการวางแผนออกแบบการสร้างหลักสูตรกับการนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนนั้นมีความแตกต่างกัน การเสริมหลักสูตรเพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปตามเป้าหมายยังคงประกอบยังไม่สัมพันธ์กันเต็มที่ ส่วนการนำหลักสูตรไปใช้จะต้องสัมพันธ์กับการบริหารหลักสูตร จะต้องมีการจัดการเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนให้มีความสอดคล้องกับหลักสูตร

Chester (1966 : 284) ได้ศึกษาการบริหารวิชาการโดยสอบถามผู้บริหารการศึกษาในสหรัฐอเมริกา จำนวน 708 คน พบว่า พฤติกรรมที่ทำให้การบริหารวิชาการมีสมรรถภาพสูง เนื่องจากการส่งเสริมให้ครูมีความรู้ ความสามารถเพิ่มขึ้นได้ส่งเสริมให้ครูใช้เทคนิคการสอนหลายๆ วิธี ให้คณะครูมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดอบรม จัดให้ครูได้สลับเปลี่ยนกันเยี่ยมชั้นเรียนและสังเกตการสอน จัดหาวิทยากรมาช่วยในการประชุมเกี่ยวกับปัญหาการสอน การประเมินผลและติดตามผล การสาธิตการสอน การปฐมนิเทศครูใหม่หาวิธีวิจารณ์งานของครูเพื่อมิให้เสียกำลังใจ เพื่อให้ครูมีเวลาการสอนมากขึ้น ให้ครูมีส่วนร่วมในการเลือกโสตทัศนูปกรณ์ จัดให้มีการอบรม ความรู้เกี่ยวกับวิชาการศึกษาเพิ่มเติมแก่ครูเพื่อปรับปรุงเทคนิคการสอน ประชุมครูเพื่อประเมินผล